

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Bestuursverslag 2022

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
2022 in één oogopslag	4
Financiële resultaten 2022	5
Waterveiligheid	7
Voldoende water	11
Gezond water	23
Gezuiverd afvalwater	30
Genieten van water	34
Vitale overheidsorganisatie	36
De organisatie HDSR	43
2022 in cijfers	48
Investerings.....	49
Belastingen.....	58
De paragrafen.....	60
Wet- en regelgeving.....	66
Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma	84
Bijlage 2: Realisatie en prognose investeringsprojecten.....	95
Bijlage 3: Muskusrattenbeheer	97

Voorwoord

Voor u ligt het bestuursverslag 2022. Dit laat zien hoe het waterschap het afgelopen jaar gewerkt heeft aan zijn opgaven. We rapporteren over effectindicatoren om zo het daadwerkelijke effect van beleid en uitgevoerde werkzaamheden op de doelen van het waterschap te beschrijven. Deze effectindicatoren zijn benoemd in de begroting 2022. We formuleren de voortgang per effectindicator, in lijn met de bestuursverslagen van voorgaande jaren, als volgt:

- **op koers:** de geplande werkzaamheden die voor 2022 waren voorzien zijn gerealiseerd en daarmee blijft het behalen van de doelen, die (mogelijk) later in de tijd liggen, op koers.
- **oogje in het zeil houden:** hier moeten we op letten. Op dit moment is het op koers, maar in de nabije toekomst voorzien we ontwikkelingen en/of wijzigingen waardoor bijsturen nodig kan zijn om de resultaten te behalen. Ook zijn we sterk afhankelijk van andere partijen.
- **niet op koers:** het doel is niet behaald en met de huidige vastgestelde plannen en middelen zal dit ook niet gaan gebeuren.

Koers houden in roerige tijden

Nauwelijks hadden we de coronapandemie achter de rug, of de oorlog in Oekraïne brak uit. Energieprijzen rezen de pan uit. Tegelijkertijd kwam de stikstofproblematiek steeds meer op de voorgrond en groeide de maatschappelijke onrust. Het klimaat liet zich weer van een extreme kant zien, dit keer als droogte. Tegen deze turbulente achtergrond hebben we onze programma's grotendeels op koers kunnen houden. Onze nieuwe Zuiveringsvisie is een belangrijke mijlpaal in onze ambitie om onze kerntaken zo duurzaam en energieneutraal mogelijk uit te voeren.

Bestuursverslag onderdeel van de beleidscyclus

Dit bestuursverslag is onderdeel van de beleids- en beheercyclus en informeert op hoofdlijnen over de voortgang en ontwikkeling van onze doelen over het afgelopen begrotingsjaar. Het bestuursverslag geeft ook een beknopt inzicht in het saldo van kosten, belastingopbrengsten en overige opbrengsten en het resultaat over het begrotingsjaar 2021. De jaarrekening 2021 geeft een compleet beeld van de financiële resultaten.

Eerste jaar nieuwe waterbeheerprogramma

2022 was het eerste jaar van het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027 'Stroomopwaarts'. We hebben met veel energie gewerkt aan onze doelen daaruit. Ook hebben we de begrotingsstructuur veranderd en nieuwe effectindicatoren geformuleerd. Daarmee willen we beter kunnen sturen. Om praktische redenen hanteren we nu nog de effectindicatoren van voorgaande jaren. Vanaf 2023 gaan we op de nieuwe effectindicatoren rapporteren.

College van dijkgraaf, hoogheemraden en secretaris-directeur

Jaarverslag 2022

Zo staat het met onze doelen

WATERVEILIGHEID

De versterkingsopgave Sterke Lekdijk loopt gestaag door, de uitvoering van het eerste traject is gestart. Het innovatief werken aan duurzaamheid, stakeholdertevredenheid, ruimtelijke inpassing en biodiversiteit krijgt steeds meer beslag. Regulier beheer en onderhoud is een grote opgave maar kan ook meeliften. Ons crisismanagement richten we op een breed scala aan crises. Met veel oefenen, testen en afstemmen houden we dat in staat van paraatheid. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

VOLDOENDE WATER

2022 liet, behalve een enkele storm, weer een extreme droogte zien. Zowel voor West-Nederland als voor ons eigen gebied trokken we alle registers open om de droge periode te kunnen overbruggen, en dat is gelukt! Sinds 2022 kunnen we voor peilbesluiten nauwkeurig bijhouden of ze up-to-date zijn. Voor het Amsterdam-Rijnkanaal hebben we afspraken om toekomstige ontwikkelingen het hoofd te bieden. In het veenweide spelen we in op de ontwikkelingen rondom stikstof en klimaat en de opgaven uit het NPLG. We zoeken naar de combinatie met onze eigen opgaven voor wateroverlast. Ons eigen beheer en onderhoud pakken we professioneel aan; exoten hebben we onder controle maar moeten we in de gaten houden. We hebben in beeld gebracht wat het klimaat voor effect gaat hebben op ons watersysteem en welke scenario's er zijn om dat het hoofd te bieden. Om de regionale keringen op orde te krijgen boeken we voortgang maar is er ook nog een flinke klus te klaren. De hoeveelheid gevangen muskusratten blijft stabiel. Met gemeenten voeren we het gesprek over noodzakelijke adaptatie voor extreme klimaatsituaties. De plannen voor een verbeterde waterinlaat voor de Kromme Rijn worden concreter. Op de Utrechtse Heuvelrug is de Blauwe Agenda klaar om acties uit te voeren.

GEZOND WATER

Het jaar 2022 was een druk maar ook roerig jaar, met veel activiteiten. Halverwege 2022 was het team op sterkte om de schouders te zetten onder de ambitieuze doelen voor waterkwaliteit en biodiversiteit in 2027. Dat het een roerig jaar was kwam vooral door de onrust rondom stikstof. Hierdoor daalde het animo vanuit de agrarische sector voor studiegroepen en pilots. Het aanleveren van de 'gezond water' opgave aan de provincies om op te nemen in het NPLG heeft veel werk gekost. Ook heeft de zeer droge en warme zomer op veel plekken in ons beheergebied tot blauwalg geleid. Dit laat zien hoe

klimaatverandering de opgave voor schoon en gezond water vergroot. Er waren ook veel positieve ontwikkelingen. Zo werken we met meer gemeenten dan ooit samen in de Impulsregeling. Uit onderzoek blijkt dat ecologisch beheer van boerensloten echt leidt tot meer water- en oeverplanten. Er is een nieuw maibestek met ecologische verplichtingen voor de aannemers. En we hebben 400 kilo uitheemse rivierkreeften in polder Zegveld weggevangen! Met de nieuwe maatregel 'Natuurwater vol leven' analyseren we de waterkwaliteit in een aantal natuurgebieden en gaan we samenwerken met terreinbeherende organisaties. Oogje in het zeil, maar goed op weg!

GEZUIVERD AFVALWATER

De effluentkwaliteit van het afvalwater is op orde. Ook voldoen we voor 96% aan de afnameverplichting met de gemeenten. Er wordt meerwaarde uit afvalwater gehaald (energie, grondstoffen) maar er moeten de komende jaren nog echt verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave met het zelf opwekken van energie. Met het realiseren van de medicijnresten verwijderingsinstallatie op de rwzi Houten zet het waterschap een eerste stap richting het vergaand zuiveren van afvalwater. De overkoepelende "Zuiveringsvisie 2050" geeft richting aan het moderniseren van onze installaties en aan het maximaal terugwinnen van energie en grondstoffen uit het zuiveringsslib.

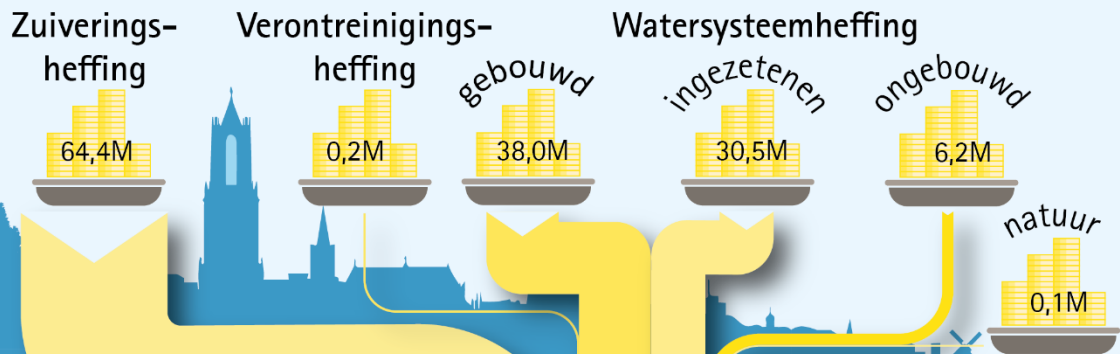
GENIETEN VAN WATER

Voor dit thema was de koers voor 2021 stabiel. De vaarrecreant kreeg steeds meer duidelijkheid over de regels zodat de één niet geniet ten koste van de ander. We konden weer een keer ijspret faciliteren! En ons watererfgoed kwam dit jaar vooral in beeld via tentoonstellingen en evenementen.

VITALE OVERHEIDSORGANISATIE

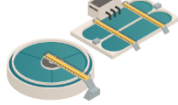
Voor duurzaamheid hebben we scherpe doelen en een grote opgave. We verbeteren de monitoring en verankeren onze duurzaamheidsambities in het aanbestedingsproces. We kunnen onze materialen beter hergebruiken via een 'marktplaats'. We vergroten de biodiversiteit op allerlei manieren. We werken aan het vergroten van het waterbewustzijn, waarbij waterbewust leven een uitgangspunt is voor strategische communicatie. Zoals tijdens ons jubileumjaar '900 jaar waterbeheer'. We gaan het gesprek aan over ruimtelijke ontwikkelingen met andere partijen en bewoners. Voor digitale toegankelijkheid en servicegerichtheid liggen we op koers. Ook internationaal werken we samen en delen we onze kennis en ervaring

Hoe is uw belastinggeld in 2022 gebruikt?

Thema Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair 45,6M

Programma
Zuiveringsbeheer

45,6M

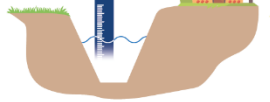
Thema Robuust en gezond watersysteem 36,8M

Programma
Gezond water

5,0M

Programma
Watersysteem-
beheer

27,7M

Programma Beperking
gevolgen Klimaat-
verandering

4,1M

3,7M
Reserves
waarvan
0,7M begroot

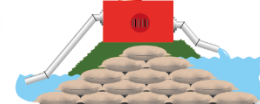
**Thema Waterveilige leef-
en werkomgeving 18,2M**

Programma
Waterkeringbeheer

14,9M

Programma Calamiteiten-
zorg

0,5M

Programma Muskusratten-
beheer

2,8M

**Thema Bestuur, middelen &
maatschappij 36,3M**

Vitale overheidsorganisatie

35,0M

Voor een aantal afbeeldingen is gebruik gemaakt van www.freepik.com

Waterveiligheid

- 1. Overstromingen voorkomen ('Laag 1')
Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen ●
- 2. Beperken negatieve effecten overstromingen ('Laag 2 & 3')
Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming ●
Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming ●

Voldoende water

- 3. Waterinfrastructuur op orde houden
Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding ●
Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje ●
- 4. Waterinfrastructuur op orde brengen
Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast ●
Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen ●
- 5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven ●
Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken ●
- 6. Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water
Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken ●

Gezond water

- 7. Schoon en gezond oppervlaktewater
Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat) ●
Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%) ○
- 8. Levendige en veerkrachtige boerensloten
Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen t.b.v. schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs) ●
- 9. Gezond en zichtbaar water in de stad
Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water' ●
Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen t.b.v. schoon en gezond oppervlaktewater ●

Gezuiverd afvalwater

- 10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater
Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm ●
Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting ●
- 11. Meerwaarde uit afvalwater
Eff 11a: Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater ●
Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut ●

Genieten van water

- 12. Waterrecreant waardeert het watersysteem
Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer ●
- 13. Waterschapswerken worden beleefd
Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren ●
Eff 13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties ●

Vitale overheidsorganisatie

- 14. Werken met oog op de toekomst
Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen ●
- 15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners ●
Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking ●
- 16. Betrouwbare en servicegerichte overheid
Eff 16a: Bieden van goede service ●
Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant ●

- **Op koers: de afgesproken jaarresultaten zijn of worden gehaald**
- **Oogje in het zeil houden: er is extra aandacht nodig/er zijn ontwikkelingen die de koers beïnvloeden**
- **Niet op koers: er moeten extra inspanningen en middelen worden aangewend**
- **Nieuw**

Waterveiligheid

In Beeld Waterveiligheid

Een belangrijke kerntaak van het waterschap is het beschermen tegen overstromingen. De versterkingsopgave hiervoor, Sterke Lekdijk, loopt gestaag door, de uitvoering van het Uiterwaard deel van Salmsteke is gestart. De innovatieve aanpak met betrekking tot duurzaamheid, stakeholdertevredenheid, ruimtelijke inpassing, en biodiversiteit krijgt steeds meer beslag. Regulier beheer en onderhoud is een grote opgave maar kan ook meeliften. Ons crisismanagement organiseren we voor een breed scala aan crises. Door veelvuldig oefenen, testen en afstemmen hebben we dat in staat van paraatheid. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

We staan voor een grote versterkingsopgave voor de primaire waterkering van de Nederrijn en de Lek. De primaire kering voldoet niet aan de normen die in 2017 van kracht zijn geworden. We hebben tot 2050 om aan deze normen te voldoen. Met het project Sterke Lekdijk werken we daarom hard aan het realiseren van deze versterkingsopgave.

Het thema Waterveiligheid staat voor de maatschappelijke waarde “de samenleving is en voelt zich veilig bij hoogwater” en daarvoor streven we de volgende waterschapsdoelen met bijbehorende effectindicatoren na:

1. Overstromingen voorkomen (Laag 1 van meerlaagsveiligheid)
Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen
2. Beperken negatieve effecten overstromingen (Laag 3 van meerlaagsveiligheid)
Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
Eff 2b: Mede-overheden en inwoners zijn met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

Doel 1: Overstromingen voorkomen ('Laag 1')

De droge periode in het voorjaar en de zomer van 2022 heeft ook effect op de waterkeringen gehad. Gelukkig was de schade aan met name de regionale waterkeringen beperkt. In het begin van het jaar was er ook sprake van een kleine hoogwatergolf. Deze had echter geen impact. Het risico op een overstroming is het afgelopen jaar dan ook klein geweest.

Effectindicator 1 Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen: op koers

Onze primaire waterkering voldoet niet aan de veiligheidsnormen die op 1 januari 2017 van kracht zijn geworden. HDSR heeft besloten om direct in 2017 te starten met de versterking van de Nederrijn- en Lekdijk in het project Sterke Lekdijk. Dit project bestaat uit zes deelprojecten en de (indicatieve) planning is om rond 2030 de uitvoering af te ronden. Een terugblik op 2022 laat het volgende beeld zien:

- Op basis van de huidige inzichten uit de voorbereidingsfase bedraagt de versterkingsopgave 43 kilometer dijk. Op de totale lengte van 55 kilometer betekent dit dat 12 kilometer van de primaire waterkering voldoet aan de normen (ca. 22%).
- Het algemeen bestuur heeft het projectplan voor Salmsteke vastgesteld en we zijn gestart met de realisatiefase van de uiterwaarde van het deelproject Salmsteke (Salmsteke Ontkiemt!).
- Het algemeen bestuur heeft het voorkeursalternatief voor deelproject Jaarsveld - Vreeswijk (JAV) vastgesteld.
- Er is gewerkt is aan de verkenningsfase van het deelproject Irenesluizen – Culemborgse Veer (ICU) en aan de planuitwerkingsfase van de deelprojecten Wijk bij Duurstede – Amerongen (WAM), Culemborgse Veer – Beatrixsluis (CUB) en Salmsteke – Schoonhoven (SAS);

Naast waterveiligheid streven we in Sterke Lekdijk onder andere naar het invullen van de duurzaamheidsambities, tevredenheid van stakeholders, het realiseren van ruimtelijke kwaliteit en het implementeren van innovaties. Voor duurzaamheid zetten we stevig in op emissiereductie. Dit doen we door nieuwe rekentechnieken in te zetten, waarmee de omvang van het werk kleiner kan worden. Daarnaast

gebruiken we circulair materiaal en ontwikkelen we productinnovaties. Tenslotte is de Sterke Lekdijk één van de koplopers voor emissieloos bouwen. Via een groeipad moet het laatste project 100% emissieloos uitgevoerd worden. Bij Salmsteke wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van emissieloos materieel waarmee dat project één van de koplopers is op dat gebied. Ook biodiversiteit is onderdeel van de duurzaamheidsdoelstellingen. Hiervoor leggen we bloemrijke dijken aan en ontwikkelen we samen met gebiedspartners nieuwe natuur.

Els Otterman: in project Sterke Lekdijk met zijn innovaties komen al onze duurzaamheidsdoelen tot uiting: lage CO2-uitstoot, hergebruik van materialen, meer biodiversiteit. Daarmee willen we een voorbeeld zijn voor toekomstige infrastructuurprojecten. Aannemers en technici kunnen ervaring opdoen die ze op andere plekken weer goed kunnen gebruiken!

Uitdagingen voor het project waren en zijn het anticiperen op de gevolgen van de stikstofcrisis, de grote prijsstijgingen en de grondverwerving. De stikstofcrisis heeft in 2022 geen gevolgen gehad voor de planning. De prijsstijgingen hebben wel effect gehad op de kostenramingen. Wat deze gevolgen precies zijn, wordt in de financiële rapportage van het project in beeld gebracht.

Een belangrijke mijlpaal is de succesvolle afronding van de versterking van de Waaiersluis. Hiermee voldoet deze sluis weer aan de nieuwste veiligheidseisen. De versterkingsmaatregelen zijn tegelijkertijd met onderhoudsmaatregelen uitgevoerd.

Figuur 1 Stand van zaken versterkingsopgave primaire waterkeringen december 2022

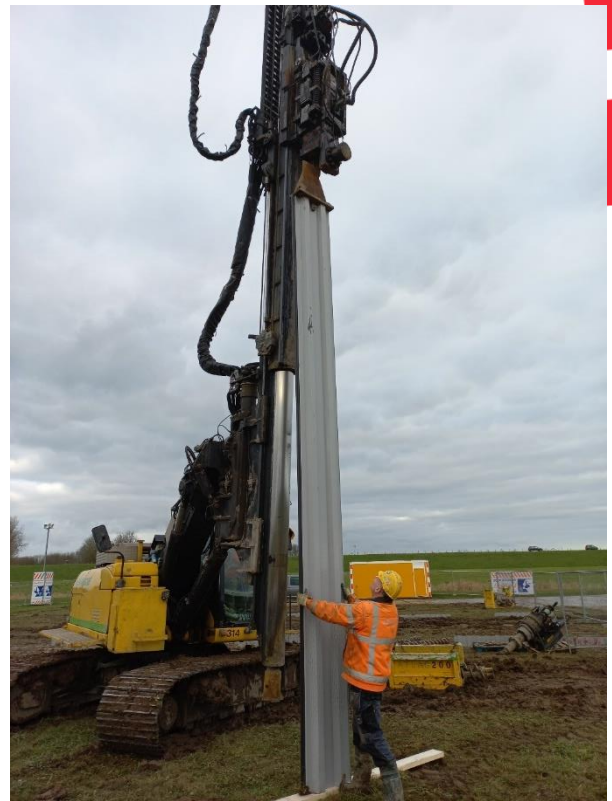

Figuur 2: start realisatiefase Salmsteke

Figuur 4: oplevering van de Waaiersluis

Figuur 3: start realisatiefase Salmsteke

Het reguliere beheer en onderhoud van de Lekdijk vraagt blijvend om een grote inspanning (naast de forse inzet die vanuit de beheerafdeling nodig is voor het project Sterke Lekdijk). In 2022 is het Groot Onderhoudsprogramma primaire waterkeringen vastgesteld. De uitvoering hiervan lift mee op de uitvoering van het project Sterke Lekdijk. Het betreft een grote beheeropgave die niet onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma valt. Hierbij hebben we ook aandacht voor het realiseren van bloemrijke dijken. Voor een uitgebreide beschrijving van de in 2022 uitgevoerde activiteiten uit de (wettelijke) zorgplicht waterkeringen verwijzen we naar de [waterveiligheidsrapportage 2022](#).

NB: Een belangrijke indicator voor de waterveiligheid is het voorkomen van schade aan de waterkeringen. Deze zijn beschreven bij effectindicator [4b](#): 'Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen'. Laag 2 van meerlaagsveiligheid (beperken gevolgen van een overstroming) maakt deel uit van effectindicator [5b](#): 'Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken'.

Doel 2: Beperken negatieve effecten overstromingen ('Laag 3')

De kans op een overstroming is klein, maar de gevolgen ervan kunnen groot zijn. Mocht er toch een overstroming (dreigen) op (te) treden, dan dient iedereen daar goed op voorbereid te zijn. Op die manier kunnen we negatieve effecten, zoals het aantal slachtoffers en de schade, beperken.

Effectindicator 2a Waterschap is voorbereid op een overstroming: op koers

Het waterschap bereidt zich voor op verschillende soorten crisis. Omdat overstromingen als crisis-vorm de grootste impact op de regio Utrecht hebben, staat dit hoog op de agenda. Zo hebben we in 2022 de oefening Lek(ke) dijk georganiseerd. Een hoogwateroefening waarbij we samen met de Veiligheidsregio en Defensie een hoogwaterscenario op de Lek hebben geoefend. In drie dagen is op operationeel, tactisch en strategisch niveau geoefend. Met de leerpunten uit oefeningen zoals deze verbeteren we (crisis) werkwijzen en onze planvorming.

Naast de voorbereiding op hoogwatercrises bereidt het waterschap zich voor op andere type crises, zoals watertekort, -overlast of cybercrises. Dit doen we veelal samen met onze netwerkpartners zoals veiligheidsregio's en de waterschappen binnen het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden

Nederland. Specifiek willen we leren van de ervaringen van wateroverlast in Limburg en in Noord Holland. Daarom is een strategisch alliantie gesloten met waterschap Limburg en HHNK, om met elkaar te delen welke ervaringen we al snel kunnen omzetten in geleerde lessen.

Al het bovenstaande maakt deel uit van het in 2022 gestarte project Crisisbeheersing XL. Hiermee bereidt het waterschap zich voor op een grote crisis. Niet alleen de crisisorganisatie van HDSR en hulporganisaties, maar wellicht kan ook een deel van de medewerkers worden ingezet om bij te dragen aan de beperking van de schade.

Effectindicator 2b Mede-overheden en inwoners zijn met hulp van waterschap voorbereid op overstroming: op koers

De crisisorganisatie van HDSR ligt op koers en werkt samen met haar netwerkpartners aan het informeren van medeoverheden en burgers over overstromingen. Dit deden we in 2022 onder andere door na te gaan wat de effecten zijn als een situatie met extreme neerslag, zoals in Limburg (zomer 2021), op Utrecht zou vallen. We laten hiermee zien dat een dergelijk weersysteem ook ons gebied kan treffen en wat daarvan de effecten kunnen zijn. Ook hebben we deelgenomen aan de exposities over dijkbewaking bij 900 jaar waterbeheer en we hebben bewoners langs onze primaire dijk uitgenodigd om een kijkje te komen nemen bij onze crisisoefening.

Voldoende water

In Beeld: Voldoende water

2022 liet, naast een enkel onstuimig stormmoment, weer een extreme droogte zien. Zowel voor West-Nederland als voor ons eigen gebied zijn alle registers opengetrokken om de droge periode te kunnen overbruggen, en dat is gelukt! Sinds 2022 kunnen we voor peilbesluiten nauwkeurig in beeld brengen waar een peilbesluit niet meer actueel is. Voor uitwisseling van water met het Amsterdam-Rijnkanaal hebben we afspraken om toekomstige ontwikkelingen het hoofd te bieden. Ook daar drukte de droge periode zijn stempel! In het veenweide spelen we in op de ontwikkelingen rondom stikstof en klimaat en de opgaven uit het NPLG. We zoeken hierbij naar de combinatie met onze eigen opgaven voor wateroverlast. Ons eigen beheer en onderhoud pakken we professioneel aan met strategisch asset-management. Exoten hebben we onder controle maar moeten we in de gaten houden. We hebben in beeld gebracht wat het klimaat voor effect gaat hebben op ons watersysteem en welke scenario's er zijn om dat het hoofd te bieden. Om de regionale keringen op orde te krijgen boeken we voortgang maar is er ook nog een flinke klus te klaren. De hoeveelheid gevangen muskusratten blijft stabiel. Met gemeenten voeren we het gesprek over noodzakelijke adaptatie voor extreme klimaatsituaties. De plannen voor een verbeterde waterinlaat voor de Kromme Rijn worden concreter. Op de Utrechtse Heuvelrug staat de Blauwe Agenda klaar voor de uitvoering van acties.

Het thema Voldoende water staat voor de maatschappelijke waarde 'Voldoende water: niet te nat, niet te droog'. De inzet van het waterschap richt zich op vier hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren.

3. Waterinfrastructuur op orde houden
  - Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
  - Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje
4. Waterinfrastructuur op orde brengen
  - Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
  - Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen
5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
  - Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven
  - Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
6. Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water
  - Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken

Doel 3: Waterinfrastructuur op orde houden

Door dagelijks en periodiek onderhoud van het primaire systeem van waterlopen en kunstwerken blijft het watersysteem op orde. We regelen het peil met stuwen en gemalen, dragen zorg voor voldoende aan- en afvoer van water en bevorderen de waterkwaliteit. We borgen onze waterinfrastructuur door toepassing van de regelgeving die is vastgelegd in onze Keur. Hierin is ook het toezicht geregeld op onderhoud van het tertiaire systeem door derden. We kunnen dit allemaal niet alleen en doen het samen met inwoners, bedrijven en medeoverheden.

Effectindicator 3a Functies zijn bediend met passende waterhuishouding: op koers

In ons beheergebied komen verschillende gebruiksfuncties voor zoals landbouw, natuur, bebouwing en recreatief medegebruik. Elke functie heeft eigen wensen voor het watersysteem en de hoogte van het oppervlaktewaterpeil. In het waterbeheer maken we continu afwegingen en treffen we maatregelen om te zorgen dat de waterhuishouding past bij de functies in het gebied.

Het jaar 2022 begon met drie stormen op een rij in februari. Op 20 en 21 februari viel er in De Bilt zelfs 52 mm in 48 uur. Daarmee is het een bui die maar eens in de 10 jaar voorkomt. Mede door softwarematige verbeteringen in het geautomatiseerde hoofdwatersysteem konden we snel reageren en hadden we het goed onder controle.

Het jaar 2022 behoorde daarnaast tot de 5% droogste jaren. Er was veel verdamping en in de zomer viel er weinig neerslag. Op 13 juli 2022 is besloten om extra maatregelen in te zetten om de dreiging van verzilting in West-Nederland het hoofd te bieden. Door inzet van de zogeheten Klimaatbestendige Water Aanvoervoorziening (KWA) is zoet water vanuit de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal gepompt en naar het westen van Nederland gevoerd. Daarnaast hielden diverse extra pompinstallaties voldoende water in ons eigen watersysteem, zoals bijvoorbeeld op de Kromme Rijn. In 2022 zijn werkzaamheden uitgevoerd om de capaciteit van ons systeem uit te breiden van KWA naar KWA+ (zie ook effectindicator [4a](#) en [6](#)). Er zijn bruggen vervangen over de Enkele Wiericke en er zijn plannen voor de Lopikerwaardroute vastgesteld.

Op 3 augustus is opgeschaald naar een “nationaal feitelijk watertekort”, waarmee de landelijke verdringsreeks in werking werd gesteld. Dijken, natuur en veengebieden staan bovenaan en worden zo lang mogelijk van water voorzien. Tijdens de droogte heeft ons watersysteem goed gefunctioneerd en ook de waterkwaliteit bleef voldoende op orde. De droogte heeft veel inzet van de collega’s van waterbeheer gevraagd.

Het najaar was in 2022 zacht en nat, oktober daarentegen was weer uitzonderlijk droog. Dit leverde weinig bijzonderheden op in het waterbeheer. We eindigden 2022 met een vorstperiode, waarbij we maatregelen hebben genomen om de ijsgroei te bevorderen en stroming van het water te minimaliseren.

In de zomer van 2021 viel er extreem veel neerslag in Limburg. In 2022 hebben we een impactanalyse gedaan: wat als deze extreme neerslag zou vallen in het beheergebied van HDSR? Uit de analyse komt naar voren dat bij zulk extreem weer in het hele beheergebied wateroverlast zal optreden. Goed om te beseffen is dat het hier gaat over directe overlast door neerslag. Er is nog niet meegenomen wat het effect zou zijn van eventuele problemen met de riolering, stuwen of gemalen. We gaan dit voortaan wel meenemen in de toetsing van ons watersysteem aan de normen voor wateroverlast.

In 2022 vond onderzoek plaats naar opbarsting in de polder Kortrijk. Uit dit onderzoek blijkt dat de kans op opbarsting in deze polder groot is, maar dat het in de praktijk nauwelijks voorkomt. Naar aanleiding van het onderzoek wordt er een handelwijze opgesteld hoe met het fenomeen zal worden omgegaan en wat de consequenties zijn voor het waterbeheer. In de tussentijd zorgen we er voor dat de kans zo min mogelijk toeneemt door bijvoorbeeld minder diep te baggeren en het winterpeil nog niet te laten zakken.

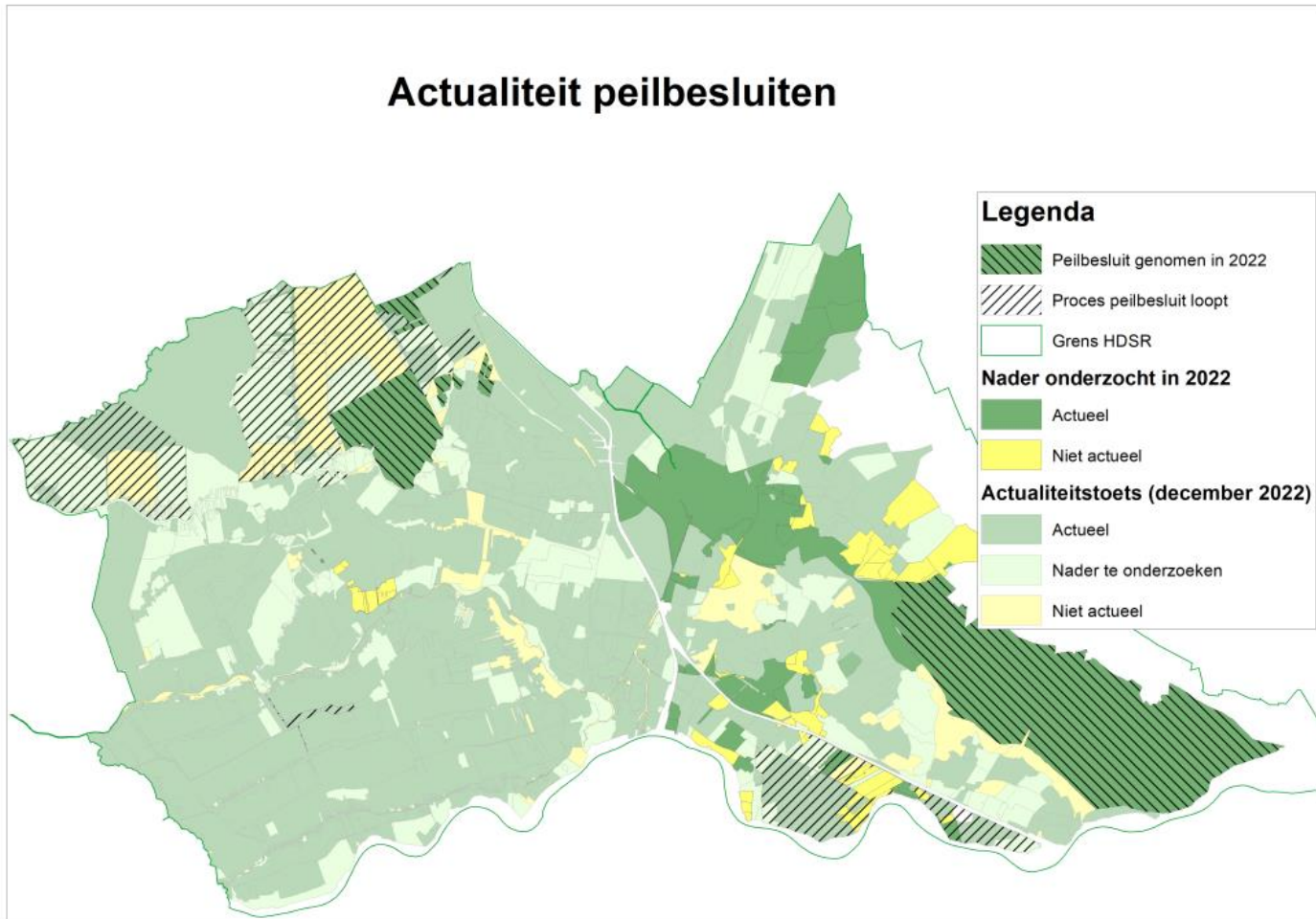
Binnen het waterbeheer wordt gewerkt aan het Beslissingsondersteunend Systeem VIDENTE. Dit project zit in de nazorgfase. Aan de hand van informatie over onder andere neerslag, verdamping, grondwaterstanden en vullingsgraad van de bodem kunnen we hiermee betere keuzes maken over het in te stellen waterpeil. In 2022 is een grote groep medewerkers hierin opgeleid.

Peilbesluiten

Bij het vaststellen van peilbesluiten wegen we, conform de nota peilbeheer 2019, af wat het meest passende oppervlaktewaterpeil is bij de functie in het gebied. Hierbij houden we rekening met de verwevenheid van functies die we kennen in ons hele beheergebied en met de maatschappelijke opgaven. Tijdens dit proces organiseren we meestal gebiedsavonden, keukentafelgesprekken en veldbezoeken. Dan gaan we met belanghebbenden in gesprek over de hoogte van het peil, knelpunten en eventuele kansen in het gebied. Er zijn vijf (wijzigingen op) peilbesluiten vastgesteld (zie figuur 5).

Voor één van deze peilbesluiten (peilbesluit Langbroekerwetering) loopt een beroepsprocedure. Van twee raamwaterplannen waar het peilbesluit al voor is vastgesteld (De Tol en Bodegraven Noord) vindt een nadere uitwerking plaats. Voor raamwaterplan Eiland van Schalkwijk wordt geïnventariseerd welke aanpak het meest passend is.

De Provincie Utrecht heeft in 2021 de verplichting om elke tien jaar peilbesluiten te herzien afgeschaft. Dat betekent dat we voortaan op een andere manier werken om te zorgen dat waterpeilen en functies goed op elkaar afgestemd blijven ofwel dat peilbesluiten actueel zijn. De eerste toetsing hoe actueel peilbesluiten zijn heeft in 2021 plaats gevonden. De uitkomst van de toetsing in 2022 wordt weergegeven in figuur 5. Voor de gearceerde groene gebieden is in 2022 een peilbesluit genomen en deze zijn daarmee actueel. Daarnaast is een aantal gebieden nader onderzocht. Van de 4630 ha aan onderzochte gebieden bleek na herbeoordeling 3030 ha actueel (helder groen) en 1600 ha niet actueel (helder geel).

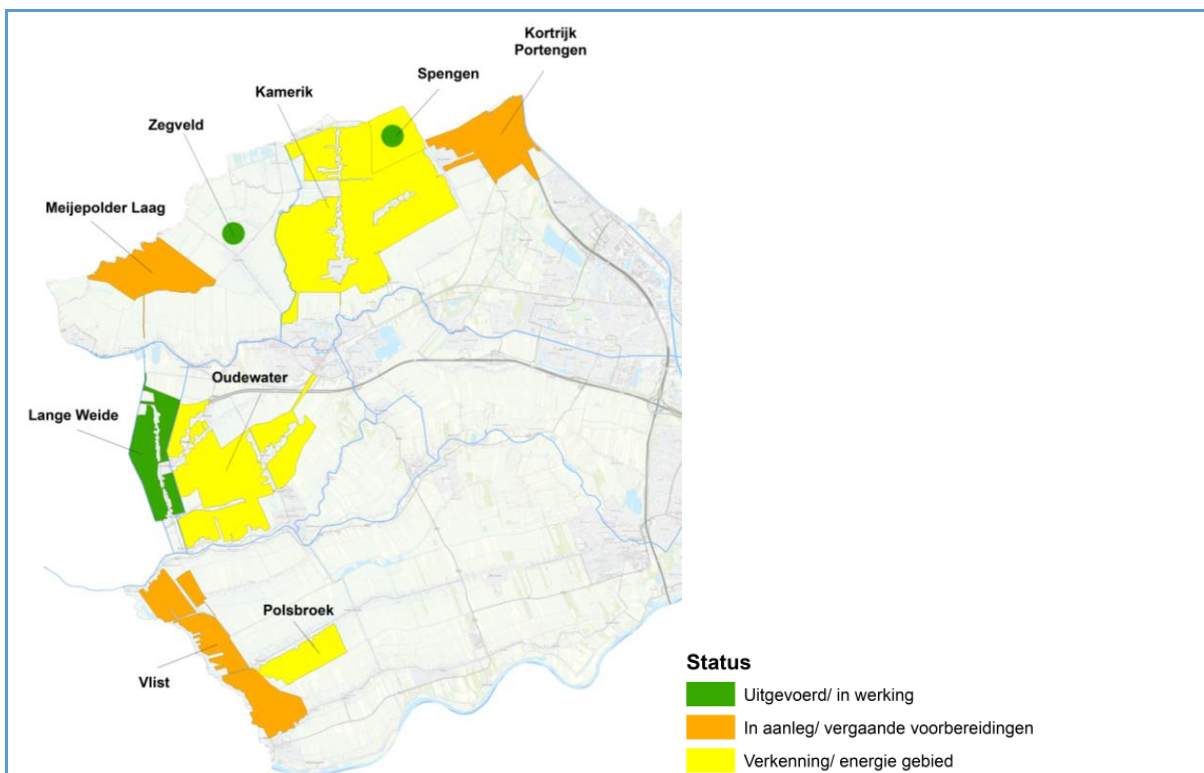
Figuur 5 Toetsing actualiteit peilbesluiten 2022

Strategische lijn Bodemdaling Veenweide

Onze ambitie om veenbodemdaling te reduceren gaat gelijk op met de doelstelling om landelijk CO2 te reduceren. Ons gebied telt ca 19.000 ha bodemdalingsgevoelige veengronden. Om bodemdaling te reduceren zijn maatregelen nodig: denk aan technische waterinfiltratiemaatregelen, bodemverbetering en transitie in het landgebruik van de veenweiden. ‘Werken vanuit de energie van het gebied’ en ‘leren door te doen’ blijven voor HDSR de basis voor de polder-brede aanpak in de veenweiden.

Gebiedsgerichte pilotprojecten binnen HDSR-gebied

In 2022 waren er vijf gebiedsgerichte pilots (ca 1200 ha). Op de [website van HDSR - onder thema bodemdaling](#) leest u meer over de stand van zaken van Bedrijvenproef Spengen, Polder Kortrijk Portengen, Meijepolder Laag, Lange Weide en in Polders bij Vlist. Ook zijn wij betrokken bij drie projecten in de verkenningsfase voor een pilot. Op [de website van het project Klimaatslim Boeren op Veen](#) is informatie te vinden over deze opgestarte verkenningen. (zie figuur hieronder)

Figuur 6 overzicht gebiedsgerichte pilots veenweide

Leren in regionale pilots en in landelijke kennisprogramma's

In de pilots wordt (minimaal) 4 jaar onderzoek en monitoring uitgevoerd. Vragen die in de pilots beantwoord worden zijn o.a.: wat is de effectiviteit van maatregelen, hoeveel extra water is er nodig, wat is het extra risico op wateroverlast? Zo is in 2022 duidelijk gebleken dat de waterbeschikbaarheid in tijden van droogte aandacht behoeft. Ook wordt gekeken naar het effect op biodiversiteit en de effecten op de bedrijfsvoering van de boeren. We delen de 'geleerde lessen' op landelijk niveau met het Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling (NKB).

We zijn ook op zoek naar innovaties. Via de "innovatieregeling remmen bodemdaling 2022" ondersteunen we de komende 3 jaar 2 innovatieve projecten: Lisdoddenteelt 2.0 en een onderzoek naar Druppelinfiltratiesystemen.

Naast het eigen kennisprogramma zijn we partner in het Nationale Onderzoek Broeikasgassen Veenweiden (NOBV), het nationale Veenweide Innovatieprogramma (VIP-NL) en van de Regiodeal Bodemdaling Groene Hart. Onderzoek naar "broeikasgassen uit oppervlaktewatersystemen" krijgt landelijk steeds meer aandacht. In samenwerking met het programma Gezond Water participeert HDSR in deze onderzoeken op bovenregionaal niveau (Blue-can en Living on soft soils).

Samenwerken en de integrale aanpak landen in het NPLG

De aanpak van bodemdaling raakt direct ook aan andere opgaven zoals biodiversiteit, toekomstbestendig en gezond watersysteem, het dagelijkse en toekomstige waterbeheer en de reductie van uitstoot van CO₂ en stikstof. Naast bodemdaling worden deze belangen nadrukkelijk betrokken in de uitwerking in gebieden. Ook landgebruik -en de keuzes in gebruik- en ruimtelijke ordening zijn - naast technische ingrepen - onlosmakelijk met de oplossing van dit vraagstuk verbonden. De provinciale insteek is om de polder-brede projecten te integreren in de aanpak Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Zo ziet Provincie Utrecht de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden (waaraan we hebben meegeschreven en ons AB heeft ingestemd op 9 maart 2022) als bouwsteen voor het UPLG. Provincie Zuid-Holland ziet het product "Vitale Veenweiden" als opmaat voor het Zuid-Hollandse gebiedsplan ZHPLG.

De 5-jarige 'Bedrijvenproef Spengen: sturen met grondwater' is in 2022 afgerond. Het eindrapport is eind april 2022 opgeleverd. Het einde van de proef betekent niet het einde van de samenwerking, maar smaakt juist naar meer. Een aantal boeren in de polder Spengen wil met elkaar en vanuit de praktijk invulling geven

aan meer maatschappelijke doelen als waterkwaliteit, stikstof, broeikasgassen. Meer informatie over de bedrijvenproef Spengen is terug te vinden op onze [website - onder thema bodemdaling](#)

Effectindicator 3b Watersysteem kan tegen een stootje: op koers

Het regionale hoofdsysteem

Via het gemaal IJmuiden (het grootste van Europa) wordt een groot deel van het oppervlaktewater uit ons beheergebied afgevoerd. De pompen van dit gemaal zijn vrij storingsgevoelig wat direct invloed heeft op ons waterbeheer. In 2021 is de Nieuwe Zeesluis in IJmuiden gereedgekomen. In januari 2022 is deze officieel geopend en in gebruik genomen door Rijkswaterstaat. De selectieve onttrekking die de toename van het zoutwater moet tegengaan is nog niet gereed. Verwacht wordt dat de werkzaamheden in 2024 worden afgerond. In Slim Watermanagement-verband zijn afspraken gemaakt over het gebruik van de sluis en het waterbeheer op het NZK en ARK. Hiermee voorkomen we ongewenste verzilting van ons watersysteem.

Het eigen watersysteem

Afgelopen jaar is de volgende stap gezet naar een professionele, asset-georiënteerde organisatie. Een van de mijlpalen is het afronden van het eerste Strategisch Asset Management Plan. Hierin is de strategie gedefinieerd hoe we omgaan met de principes van Asset management, zodat de fysieke assets maximaal kunnen bijdragen aan de doelen van HDSR en zodat we vanaf 2023 de effecten daarvan kunnen presenteren in dit bestuursverslag.

Het dagelijks en groot onderhoud van onze kunstwerken heeft hoge prioriteit. In 2022 is groot onderhoud uitgevoerd aan o.a. de volgende kunstwerken: Gemaal Schilderskwartier Woerden en Watertorenweg Werkhoven, gemaal/stuw Groenekan, spuischuiф Westriool Utrecht, kwelgemalen Elst, Rhenen oost en -west. We hebben gewerkt aan een nieuwe module van ons onderhoudsbeheersysteem, met specifieke aandacht voor het ontwikkelen van een koppelingen met bestaande data en onderhoudsgegevens. Ook is gewerkt aan het opstellen van onderhoudsmodellen en het inrichten van (werk)processen om werk van derden beter te kunnen aansturen. Het reguliere maaionderhoud is op orde.

Baggeren

Enkele baggerprojecten die waren vertraagd als gevolg van de PFAS-problematiek, hebben we in 2022 uitgevoerd. We zien dat de hoge inflatie doorwerkt binnen de uitvoering van de baggerprojecten. De directe consequentie is nog niet goed inzichtelijk te maken omdat de baggerprojecten verschillend van aard zijn. We zijn gestart met het toestandsafhankelijk onderhoud en we gaan deze strategie verder doorvoeren in het assetbeheer. In september 2022 is er bestuurlijk besloten een kredietvolume van € 6,12 miljoen toe te kennen voor het voortrollende GOP Watersystemen, waaruit de baggerwerkzaamheden worden gefinancierd.

Exoten

Net als voorgaande jaren blijven de invasieve exoten in ons watersysteem een punt van aandacht. Grote waternavel, ongelijkbladig vederkruid en waterwaaier (Cabomba) hebben (lokaal) negatieve effecten op zowel de waterkwaliteit als de doorstroming. Door de juiste methodische aanpak (intensief toezicht en planmatige bestrijding) hebben we de genoemde plantensoorten op een beheersbaar niveau gebracht of soms lokaal geëlimineerd. In 2022 is de aanbesteding van de bestrijding van invasieve exotische water- en overplanten in gang gezet en geoptimaliseerd. De bestrijding kan daardoor effectiever worden aangepakt. Daarnaast is een externe partij ingeschakeld om onafhankelijk de efficiëntie van verwijdering te controleren.

Uitheimse rivierkreeften worden in verband gebracht met het afnemen van de aanwezigheid van waterplanten waaronder krabbenscheer. Om meer inzicht in de problematiek en mogelijke passende maatregelen te krijgen, is er in 2022 een pilot opgestart. Meer informatie over deze pilot is te vinden onder effectindicator [7a](#). Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor het bestrijden van invasieve uitheimse rivierkreeften. In december is daarom door verschillende natuur- en agrarische organisaties en gemeentes in de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en ons waterschap een gezamenlijke brandbrief verzonden naar de minister van LNV. In deze brief hebben we onze zorg uitgesproken over de opmars van deze invasieve exoot. De minister is aangesproken op zijn verantwoordelijkheid en gevraagd hoe hij actie gaat ondernemen om de opmars van de rivierkreeften terug te dringen.

Alles bij elkaar blijven de invasieve exoten veel aandacht vragen en kunnen soorten altijd weer op een nieuwe plaats de kop opsteken. Om kennis op te doen en te delen, werken we samen met andere waterschappen en kennisorganisaties.

Oevers gemeente Utrecht

Met de gemeente Utrecht is in 2021 een 'Wijzigingsovereenkomst beheersituatie oeverconstructies' afgesloten. Hierin is afgesproken dat de beheersituatie van de oeverconstructies in de stad Utrecht over gaan naar de gemeente Utrecht. Om deze overdracht mogelijk te kunnen maken knappen wij als waterschap de helft van de oevers op. Het herstellen van de oevers voeren we gefaseerd uit binnen een periode van 10 jaar. In 2022 zijn we gestart met het renoveren van de oevers.

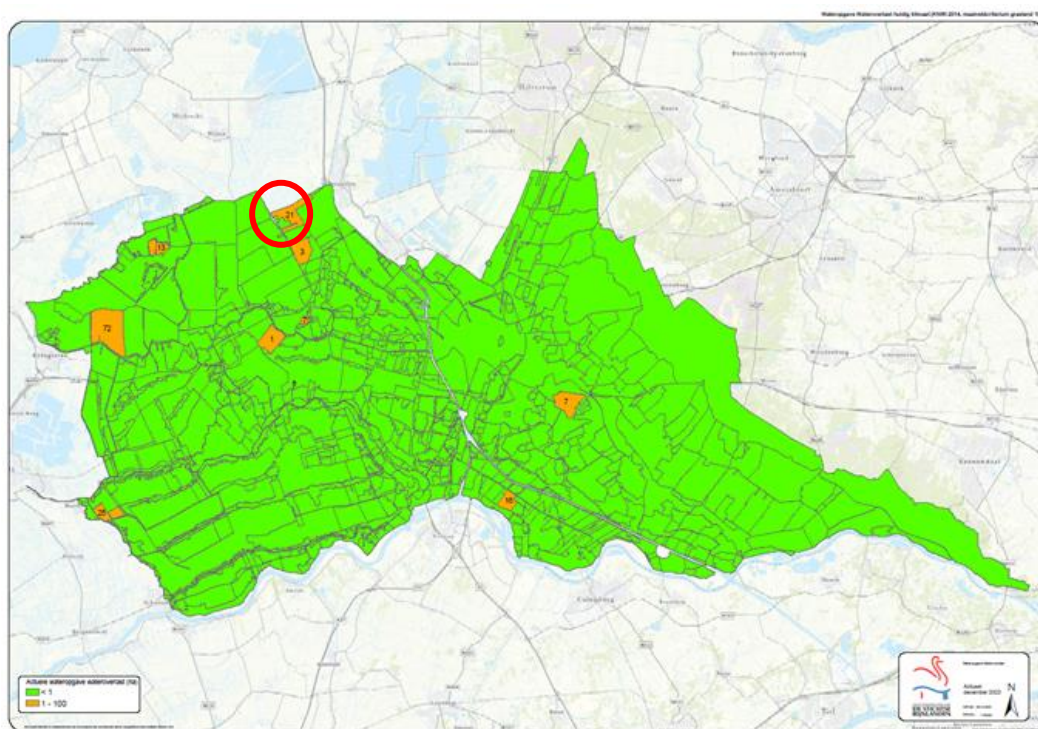
Doel 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

Het doel hier is dat het watersysteem en de regionale waterkeringen voldoen aan de provinciale normen voor wateroverlast. Ook deze normen zijn aan verandering onderhevig omdat de klimaatverandering ons steeds weer voor nieuwe uitdagingen stelt. We blijven daarop anticiperen.

Effectindicator 4a Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast: op koers

De opgave voor wateroverlast (voldoen aan de omgevingsnorm voor wateroverlast, zoals bepaald op basis van het systeem en klimaatscenario's van 2014) is iets afgenomen in 2022 door de uitvoering van maatregelen binnen het watergebiedsplan de Tol. Komend jaar wordt verdere afname van de opgave in de Tol verwacht (rode cirkel op de kaart in figuur 7). In de veenweidegebieden waar vernatting wordt toegepast (om bodemdaling te remmen) is een toename van de kans op wateroverlast berekend (nog niet verwerkt in de figuur hieronder). In 2022 is hierover al het eerste gesprek gevoerd met de betreffende gebieden en de Provincie Utrecht.

Eind 2023 worden nieuwe klimaatscenario's door het KNMI opgeleverd, waarmee de opgave voor ons gehele beheergebied opnieuw wordt bepaald (resultaat verwacht in 2024). In 2022 is o.a. het rekeninstrumentarium hiervoor ontwikkeld. We verwachten dat de opgave voor wateroverlast (oranje gebieden op de kaart hieronder) zal toenemen na de volgende hertoetsing.

Figuur 7 berekende kans op wateroverlast op basis van klimaatscenario's 2014, oranje gebieden opgave wateroverlast berekend

In 2022 hebben we de studie Toekomstbestendig Watersysteem (TBWS) afgerond. In deze studie is gekwantificeerd wat het effect is van diverse ontwikkelingen (klimaatverandering en ontwikkelingen in het landelijk gebied, stedelijk gebied en (boven)regionaal) op waterkwaliteit, wateroverlast en watervraag. Per deelgebied (veenweide, stedelijk, rivieren, heuvelrug en (boven)regionaal) is een keuze gemaakt voor een hoofdstrategie. Deze keuzes heeft het AB bestuurlijk vastgesteld in de vergadering van 5 oktober 2022. Ze vormen de basis voor de concretisering van TBWS in de gebieden. Vooruitlopend op deze concretisering is tevens besloten om al bergingsgebieden voor piekbuien te zoeken. Inmiddels doen zich kansen voor in het project GHJ-Noord en bij de Put van Broekhoven, waar het waterschap op inzet.

In het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie onderzoeken we welke effecten overstroming, wateroverlast, hitte en droogte kunnen hebben op het functioneren van onze kunstwerken. De definitieve resultaten worden begin 2023 verwacht. Hiermee gaan we gesprekken voeren met alle betrokken partijen over risico's en eventueel te nemen maatregelen.

In dit droge jaar 2022 was de gevoeligheid voor het verzilten van het Amsterdam-Rijnkanaal vanuit de grotere zeesluis IJmuiden goed merkbaar. We weten dat dit systeem door zeespiegelstijging volledig afhankelijk zal worden van pompen om het achterland droog te kunnen houden en dat deze pompcapaciteit daarvoor nu te kort schiet. Daarom moeten we kijken hoe de assets voor water aan- en afvoer op het Amsterdam-Rijnkanaal 'mee kunnen groeien' met de opgaven voor een weerbaar systeem (zie ook effectindicator [3a](#), en [6](#)). Er zal hiervoor een Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT) -onderzoek worden uitgevoerd. Het MIRT is het investeringsprogramma van het Rijk. Het onderzoek heeft tot doel om samen met de omgeving te komen tot een slimme, duurzame en klimaatbestendige oplossing. Daarnaast is met het oog op de ontwikkelingen in het ruimtelijk domein (de ruimtelijke puzzels) gewerkt aan kernboodschappen om mee te kunnen geven in ruimtelijke processen.

Effectindicator 4b Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen: oogje in het zeil houden.

Van de 330 kilometer aan regionale waterkeringen voldoet 293 kilometer (89%) aan de norm.

De verbeteringsmaatregelen van de regionale waterkeringen die volgden uit de eerste toetsronde zijn opgenomen in het Groot Onderhoudsprogramma (GOP) regionale waterkeringen (incl. maatregelen voor instandhouden¹). HDSR heeft ervoor gekozen om het programma te beginnen met de meest risicovolle groene waterkeringen in het buitengebied. Door de jaren heen is de opgave verschoven naar de minder risicovolle, maar complexere projecten binnen de stedelijke kernen. Aan de uitvoering van het GOP wordt hard gewerkt: in 2022 lag het zwaartepunt van de werkzaamheden bij de voorbereiding van projecten die de komende jaren in realisatie gaan. Daarnaast is een kleine 4 kilometer verbeterd en 0,75 kilometer hersteld voor instandhouden. In 2022 is bijvoorbeeld de kadeverbetering Kromme Mijdrecht en Kollensloot afgerond. De resterende opgave binnen het GOP betreft 19 kilometer verbeteren en 23,5 kilometer instandhouden. Het GOP moet uiterlijk in 2024 zijn afgerond. Deze mijlpaal is voornamelijk haalbaar, maar staat onder druk als gevolg van de beperkte beschikbaarheid en lange levertijden van bouwmaterialen. De stikstofcrisis heeft in 2022 geen nadelige gevolgen voor de planning gehad.

Om de regionale waterkeringen in de toekomst op orde te houden is een doorlopende inspanning vereist. Onder invloed van zetting en bodemdaling dient periodiek groot onderhoud te worden uitgevoerd. Om de voortgang van dit onderhoud te borgen heeft het algemeen bestuur in 2022 besloten om vanaf 2023 een nieuw 'voortrollend' GOP regionale waterkeringen te starten. De uitvoering van de tweede toetsronde voor de regionale waterkeringen ligt aan de basis van dit GOP. Uiterlijk in 2024 rapporteert HDSR de eindresultaten van deze toetsing aan de provincies Utrecht en Zuid-Holland. Deze toetsing verloopt volgens planning.

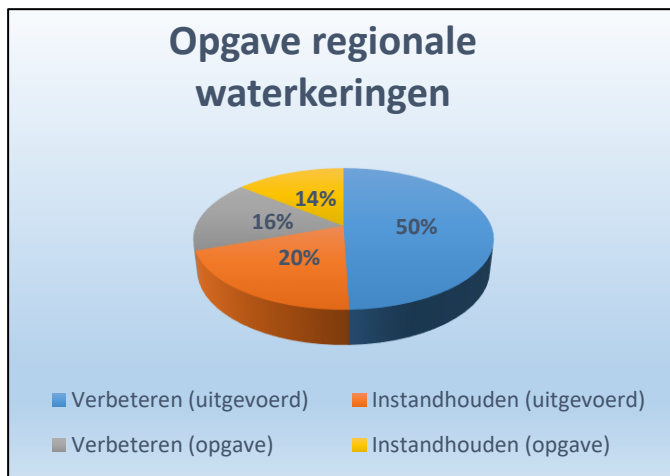
De prijzen van bouwmaterialen zijn in 2022 hard gestegen. Ondanks dat, lijkt het haalbaar om de totale opgave van het GOP regionale waterkeringen te voltooien binnen de beschikbare kredietruimte. Uiteraard is dit afhankelijk van de prijsontwikkelingen in de komende periode.

Per 1 januari 2020 is de status van de kering aan de noordzijde van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel gewijzigd van een primaire naar een regionale kering. Om deze kering aan de eisen voor een regionale kering te laten voldoen moet een kleine 11 kilometer waterkering en 47 kunstwerken verbeterd worden. In 2022 is het

---

¹ Bij een verbetermaatregel voldoet een kering niet aan de norm. Bij instandhouden voldoet een kering wel aan de norm, maar is wel een onderhoudsmaatregel noodzakelijk

voorkeursalternatief voor dit project door het algemeen bestuur vastgesteld. Dit project komt in aanmerking voor subsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Net als voor de primaire waterkeringen vraagt het beheer en onderhoud van de regionale waterkeringen blijvend om een grote inspanning. In de [waterveiligheidsrapportage](#) van 2022 is ook hierover uitgebreide achtergrondinformatie te vinden.

Figuur 9 stand van zaken opgave regionale waterkeringen per 1 januari 2023 (incl. opgave Gekanaliseerde Hollandsche IJssel)

Figuur 8 kadeverbetering Kromme Mijdrecht en Kollensloot afgerond

Voorkomen van schade aan waterkeringen en kades door muskusrattenbeheer

De organisatie 'Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland' is ondergebracht bij HDSR. In dit samenwerkingsverband van zes westelijke waterschappen bestrijden we de muskusratten in het hele gebied van West- en Midden Nederland.

Aantal vangsten op niveau van vorig jaar

In 2022 zijn er in het werkgebied van HDSR 2.530 muskusratten gevangen. Een lichte stijging vergeleken met het jaar 2021 (2.437 stuks). De meeste muskusratten zijn gevangen in het westelijk en noordwestelijk deel van het beheergebied. Het aantal gevangen muskusratten kwam in 2022 uit op ongeveer 1 per 5 km watergang. Hiermee blijft het veiligheidsniveau voor HDSR hoog en op koers en voorkomen we schade aan keringen.

Landelijke bestrijdingsstrategie bekrachtigd met besluit over solidariteitsfinanciering

Sinds 2019 is de bestrijdingsstrategie voor muskusratten gericht op het 'terugdringen tot de landsgrens'. In een periode van 10 tot 15 jaar moet dit doel worden bereikt. De bestuurlijke Commissie Muskus- en Beverratten (CMB) heeft in een voorstel uitgewerkt hoe dit doel kan worden gerealiseerd en in stand gehouden, op basis van solidariteitsfinanciering tussen de waterschappen. Op 24 juni 2022 heeft de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen met dit voorstel ingestemd.

Doel 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties

Extreme weersomstandigheden kunnen tot grote maatschappelijke gevolgen leiden. Dergelijke extreme weersgebeurtenissen kunnen niet alleen in het water- en rioolsysteem opgevangen worden. Het wordt steeds belangrijker dat óók de inrichting van het openbare gebied en particulier terrein aangepast is aan het opvangen van extreme weersomstandigheden. Het kan gaan om zware neerslag, maar ook om langdurige periodes van droogte of hittegolven. Aanpassen kan door bewustwording en gedragsverandering te creëren bij bewoners en bedrijven, om zelf risicobeperkende maatregelen te nemen. Veel van onze activiteiten hiervoor voeren we uit binnen het samenwerkingsverband Netwerk Water en Klimaat. We beseffen dat een structurele aanpak en voortdurende afstemming met onze partners nodig zijn om iets te bereiken. Daarom blijven we bij effectindicator [5a](#) een oogje in het zeil houden.

Effectindicator 5a Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven: oogje in het zeil houden

Klimaatpleinen

Eind 2021 hebben wij bijgedragen aan het opzetten van vijf klimaatpleinen in de regio. Een klimaatplein is een fysieke plek waar inwoners informatie en mogelijkheden rondom klimaatadaptatie kunnen vinden. Het is een landelijk initiatief waarin waterschappen, gemeenten en tuincentra investeren, zie [Homepage - Groen Klimaatplein](#). In 2022 hebben we ingezet op het versterken van de samenwerking tussen alle partijen die betrokken zijn bij de klimaatpleinen. We hebben hierbij verschillende acties samen opgezet, waarbij elke stakeholder verantwoordelijk was voor een deel.

Burgerparticipatie - Netwerk Water en Klimaat

Wij trekken de werkgroep bewonersparticipatie van het Netwerk Water en Klimaat (NWK, zie ook onder effectindicator [5b](#)). Vanuit dit netwerk delen we kennis en organiseren we samen met gemeenten verschillende campagnes. Dit jaar hebben we de meeste aandacht gegeven aan het NK-Tegelwippen. Deze landelijke campagne hebben we gebruikt als overkoepelende campagne waar meerdere van onze sub-campagnes onder vielen. In totaal hebben 135 gemeenten meegedaan. Onze regio heeft het goed gedaan. Bijna elke gemeente deed mee waarbij IJsselstein (plaats 2) en Utrecht (plaats 7) het best hebben gescoord, maar ook de andere gemeenten scoorden goed (meerdere in de top 20).

Klimaatadaptatie op bedrijventerreinen

Een groep watertrainees heeft onderzoek gedaan naar kansen om bedrijven te betrekken bij het klimaatadaptief inrichten van hun terreinen. Hiervoor is een folder ontworpen, die bedrijven handvatten biedt

om aan de slag te gaan. Binnen het NWK (Netwerk Water en Klimaat) worden nu actief bedrijventerreinen opgezocht waar kansen liggen om maatregelen toe te passen. HSDR is trekker van deze werkgroep.

Effectindicator 5b Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om het effect van wateroverlast te beperken: op koers

Studie Limburg-Systeem

Al eerder beschreven we het onderzoek naar de impact van een neerslagsituatie, vergelijkbaar met die in Limburg in 2021, op ons beheergebied. De resultaten hiervan, weergegeven op kaart, zijn verstuurd naar de gemeenteraden binnen ons beheergebied. Het doel was om de gemeenten bewust te maken van de eventuele gevolgen. Naar aanleiding hiervan zijn in meerdere gemeenten (raads-)vragen gesteld welke maatregelen nodig zijn om de gevolgen te beperken. HSDR is met meerdere gemeenten in gesprek om de gevolgen en maatregelen in kaart te brengen.

Uitvoering Regionale Adaptatiestrategie

Het NWK (Netwerk Water en Klimaat) heeft de acties uitgevoerd zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de Regionale Adaptatiestrategie (RAS). Er is concreet gemaakt welke ambities de regio heeft ten aanzien van de bescherming van vitale en kwetsbare functies tegen overstromingsrisico's. Bij nieuwbouw en renovatie kan hier vervolgens rekening mee worden gehouden. Deze ambitie moet in 2023 gaan landen op de bestuurlijke tafels van RO (U16).

Het NWK heeft een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de afvalwaterketensamenwerking en een aantal concrete acties in uitvoering genomen waar urgentie en energie op zit. Ook heeft de regio opnieuw enkele miljoenen euro Europese en rijkssubsidie voor Klimaatadaptatie binnengehaald. Daarmee kan het gebied een stukje klimaatbestendiger en water robuuster gemaakt worden.

Het waterschap heeft een actieve rol in het NWK. Wij verzorgen de coördinatie van het Netwerk en het managementteam van het netwerk werkt op het waterschapskantoor.

Binnen het NWK hebben we de voorlopige resultaten van TBWS gepresenteerd en hierop feedback gevraagd. De uitkomsten van de 'Limburg-studie' hebben we met ambtenaren en bestuurders besproken als onderdeel van de regionale risicodialoog.

Impulsregeling Water in de Leefomgeving

Via de Impulsregeling Water in de Leefomgeving werkt het waterschap samen met gemeenten aan verbetering van de leefomgeving in het stedelijk gebied. Het doel van de regeling is om de waterkwaliteit en ecologie in het stedelijk gebied te verbeteren (gezond water), om samen de gevolgen van extreme regen, langdurige droogte en hitte te verminderen (klimaatadaptatie) en om het afkoppelen van regenwater te stimuleren (zuiver). De maatregelen leiden tot een versterking van de bewustwording over water bij bewoners. Zie ook de toelichting onder effectindicator [9b](#).

Doel 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van water

Effectindicator 6 Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken: op koers

Tijdens de droge zomer van 2022 hebben we, binnen de Zoetwaterregio West-NL, het beschikbare water zo goed mogelijk en volgens de afspraken verdeeld. De zeer lage rivierwaterstanden hebben met name in West-Nederland voor watertekorten gezorgd. Daarom zijn onder andere schutbeperkingen ingezet om verzilting tegen te gaan. Wij hebben zoveel mogelijk zoetwater via de Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA) doorgevoerd naar West-Nederland (zie ook effectindicator [3a](#) en [4a](#)).

De KWA (Klimaatbestendige Wateraanvoer) zorgt in tijden van droogte voor extra aanvoer van zoetwater naar West-Nederland via ons regionale watersysteem. Met het project KWA+ breiden we de capaciteit van het systeem uit van 7 naar 15 m³/s om het watersysteem toekomstbestendig te maken. Van de tien Deelprojecten voor de KWA+ zijn er tot nu toe zeven afgerond. De deelprojecten 'opstelplaatsen Caspergaw' en 'maatregelen Doorslagsluis' zijn in 2022 in uitvoering gekomen. Het deelproject Lopikerwaard zit nog in voorbereiding. Zie ook figuur 10 en 11.

Figuur 10 foto links werk aan de Doorslagsluis en foto rechts knooppunt Polsbroek

Figuur 11 Enkele voor- en na foto's van Enkele Wiericke. Boven is de oude situatie te zien en onder nieuwe situatie

In droge perioden kan er onvoldoende water ingelaten worden in de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede. Daarom is de maatregel 'Inlaatwerk Kromme Rijn' (ook wel VRAM Verbeterde Rivier Aanvoer Maatregel genoemd) opgenomen in het Deltaprogramma Zoetwater dat op Prinsjesdag 2021 is vastgesteld door de Tweede Kamer. In 2022 is het voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld. De uitvoering van de verkenningsfase start direct in 2023. Het streven is om het voorkeursalternatief in 2024 af te ronden.

Conclusie: we liggen op koers omdat we onze voorgenomen maatregelen volgens afspraak uitvoeren. Tegelijkertijd worden door de klimaatverandering de uitdagingen steeds groter. Dat zal binnen afzienbare tijd om nieuwe bestuurlijke keuzes vragen.

De Blauwe Agenda

Binnen de Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug werkt een groot aantal partijen samen, waaronder overheden, terreinbeheerders en Vitens. Het doel is om het watersysteem op en langs de Utrechtse Heuvelrug duurzaam en robuust te maken. In 2022 is een ambitiesdocument gemaakt met daarin de doelen en regionale maatregelen voor de komende jaren. Denk aan water vasthouden hoog op de flanken, afkoppelen stedelijk gebied, herinfiltratie van effluent en strategischer drinkwater winnen. Na de zomer is dit geconcretiseerd in een uitvoeringsplan met maatregelen per gebied. Dat wordt begin 2023 definitief gemaakt.

In 2022 onderzocht HDSR het effect van peilopzet in de Langbroekerwetering en het her infiltreren van RWZI-effluent. De resultaten verwachten we begin 2023. Daarnaast hebben we een stakeholdersbijeenkomst gehouden met landgoedeigenaren rondom Leersum, samen met provincie en UPG. Daarin hebben we het onderling vertrouwen versterkt door heldere afspraken te maken over de rol en de inbreng van het

waterschap. Binnen de pilot 'Zeisterbossen' hebben we geholpen om een sprengkop, spreng en historische muur te herstellen.

Binnen het NWK en het Platform Vallei en Eem is de samenwerking met de Blauwe Agenda-gemeenten verder versterkt. Onder andere door af te spreken dat we kennis uitwisselen voor afkoppelen en groene inrichting.

Gezond water

In Beeld Gezond water

Het jaar 2022 was een druk en roerig jaar met veel activiteiten. De opstart ging vlot en halverwege 2022 was het team op sterkte om de schouders te zetten onder de ambitieuze doelen voor waterkwaliteit en biodiversiteit in 2027.

Dat het een roerig jaar was kwam vooral door de onrust rondom stikstof. Hierdoor was er weinig animo vanuit de agrarische sector voor studiegroepen en pilots. Het aanleveren van de 'gezond water' opgave aan de provincies om op te nemen in het NPLG heeft veel werk gekost. Ook heeft de zeer droge en warme zomer op veel plekken in ons beheergebied tot blauwalg geleid. Dit heeft maar weer duidelijk gemaakt dat klimaatverandering de opgave voor schoon en gezond water vergroot.

Er zijn ook veel positieve ontwikkelingen geweest. Zo werken we met meer gemeenten dan ooit samen in de Impulsregeling. Uit onderzoek blijkt dat ecologisch beheer van boerensloten echt leidt tot meer water- en oeverplanten. Er is een nieuw maaibestek met ecologische verplichtingen voor de aannemers. En we hebben ervaring opgedaan met het wegvangen van uitheemse rivierkreeften in polder Zegveld (400 kilo!). Met de nieuwe maatregel 'Natuurwater vol leven' is succesvol gestart met de analyse van de waterkwaliteit in een aantal natuurgebieden en is een samenwerkingsovereenkomst met terreinbeherende organisaties voorbereid.

Al met al kijken we tevreden terug op het jaar 2022 en gaan we vol goede ideeën verder in 2023 met stappen te zetten naar leefbaar water voor mens, plant en dier.

Het programma Gezond water staat en gaat voor 'Leefbaar water voor mens, plant en dier, nú en in de toekomst'. De inzet van het waterschap richt zich op drie hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren. Omdat een goede waterkwaliteit mede afhankelijk is van de inzet van derden en we daar met onze maatregelen actief op sturen, brengen de indicatoren ook de inzet van deze derden in beeld.

Figuur 12 tabel waarin de effectindicatoren voor Gezond water en scores zijn opgenomen

Doel waterschap	Effectindicator	Score 2022	Op koers
Doel 7: Schoon en gezond oppervlaktewater	Eff7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW-doelen (% waterlichamen per KRW-maatlat)		Oogje in het zeil houden
	<i>Chemie, prioritaire stoffen</i>	50%	
	<i>Waterplanten</i>	17%	
	<i>Vissen</i>	70%	
	<i>Nutriënten, stikstof</i>	96%	
	<i>Nutriënten, fosfor</i>	63%	
	Eff7b: Ecologie voldoet aan de doelen 'overig water' (%)	-	
Doel 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten	Eff8: Agrariërs nemen bewust maatregelen t.b.v. schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs)		Op koers
Doel 9: Gezond en zichtbaar water in de stad	Eff9a: Voldoet aan streefbeeld 'zichtbaar water'	69%	Op koers
	Eff9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater	Behaald	Op koers
	Eff15b Doelen bereiken door samenwerking	11 gemeenten 62 vrijwilligers	Op koers

Doel 7: Schoon en gezond oppervlaktewater

Effectindicator 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW-doelen (% waterlichamen per KRW-maatlat) – oogje in het zeil houden,

Een deel van de maatregelen in het programma Gezond Water is er specifiek op gericht om de KRW-doelen binnen bereik te brengen. Met de KRW-maatlaten als indicator houden we de voortgang in de grotere wateren in de gaten. Uiteindelijk moeten alle KRW-waterlichamen in 2027 voldoen aan de KRW-doelen. Met het “one out - all out principe” voldoet momenteel nog geen enkel KRW-waterlichaam. Dit maakt dat we ‘een oogje in het zeil’ moeten houden. Uitsplitsing naar onderliggende maatlaten chemie, waterplanten, vissen en nutriënten geeft een beter inzicht in de stand van zaken. Ook zijn enkele van de uitgevoerde maatregelen uitgelicht.

NB: de KRW-toetsing van het jaar 2022 is uitgevoerd op basis van de monitoringsgegevens van het jaar 2021. Voor de KRW-toetsing worden immers de monitoringsgegevens over het volledige voorgaande kalenderjaar gebruikt. Het verzamelen van deze data en het uitvoeren van de toetsing kosten tijd. Daarom is de KRW-toetsing pas gereed in de zomer van het jaar volgend op het betreffende monitoringsjaar. De toetsing van het jaar 2023, waarbij de monitoringsgegevens van het jaar 2022 gebruikt worden, is dan ook op het moment van schrijven van dit jaarverslag nog niet gereed.

Indicator chemie - prioritaire stoffen

HDSR meet in de KRW-waterlichamen of de concentraties chemische stoffen voldoen aan de normen voor prioritaire stoffen. Dit zijn stoffen die in heel Europa de grootste risico's vormen voor mens en dier, zoals kwik, cadmium en PCB's. Tot 2014 was dit in onze wateren altijd 100% op orde. Daarna zijn de normen aangescherpt waardoor het aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de normen minder werd. De toetsing van 2022 laat zien dat in ons beheergebied de helft van de KRW-waterlichamen (15 van de 30) voldoen aan de eisen voor prioritaire stoffen².

Figuur 13 grafiek waarop is aangegeven aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de normen voor prioritaire stoffen

Bij de KRW-waterlichamen die niet voldoen aan de eisen ligt de oorzaak, net als in voorgaande jaren, bij normoverschrijding van de stof fluorantheen. De situatie voor deze stof is ten opzichte van vorig jaar licht verbeterd, toen meer dan de helft van de wateren niet voldeed. De belasting van het oppervlaktewater met fluorantheen is voor 95% afkomstig van verontreiniging uit de lucht (atmosferische depositie). We blijven ons inzetten om deze problematiek te blijven agenderen bij het Rijk, omdat wij als waterschap deze emissies niet zelf kunnen terugdringen. Dit doen we via de Unie van Waterschappen en het samenwerkingsverband Rijn-West.

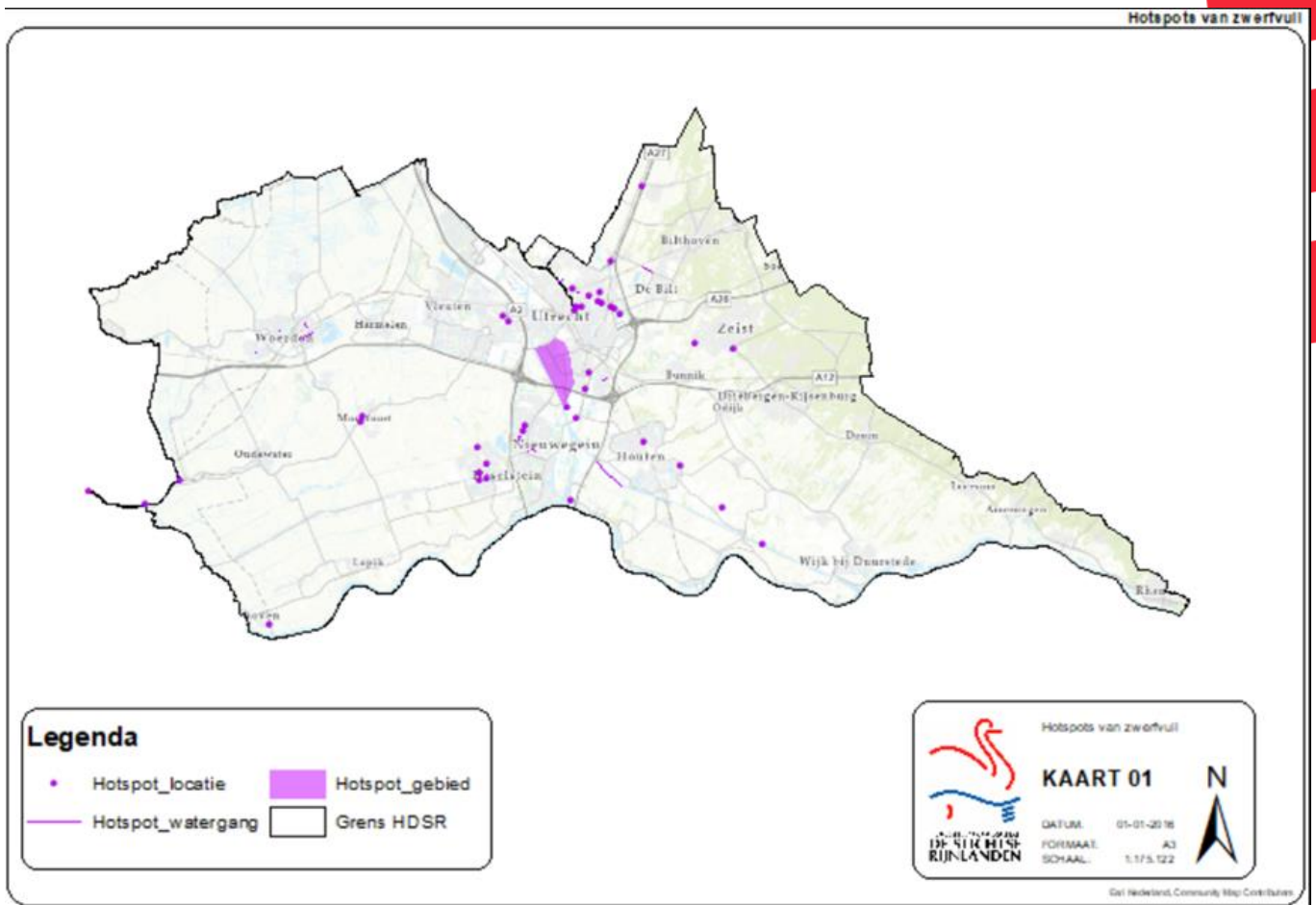
Maatregel uitgelicht: Nieuwe stoffen (medicijnresten, (micro)plastics en industriële stoffen)

Naast het terugdringen van chemische stoffen, werken we aan de aanpak voor ‘opkomende’ stoffen zoals medicijnresten en (micro)plastics. Dit zijn stoffen waarvan de concentraties en de schadelijkheid voor het milieu nog niet precies bekend zijn en waarvoor er ook nog geen normen of streefwaarden zijn vastgesteld. De maatregelen die wij nemen staan beschreven onder effectindicator [10a](#).

Om het zwerfafval in watergangen terug te dringen is er dit jaar een kaart opgesteld met hotspots voor zwerfafval/drijvend plastic in ons beheergebied. Deze kaart is gemaakt in samenwerking met onze gebiedsteams. De informatie is met name afkomstig uit interviews met rayonmedewerkers. Deze kaart is al gedeeld met de gemeente Utrecht. In 2023 worden de resultaten ook met de andere gemeenten besproken.

² Het betreft prioritaire stoffen die niet uit gefaseerd zijn. Uit gefaseerde stoffen, zoals kwik en PBDE (brandvertrager), zijn conform de landelijke beoordelingskaders buiten beschouwing gelaten.

Figuur 14 kaart waarop is aangegeven waar de hotspots liggen voor zwerfafval en drijvend plastic in ons beheergebied

Indicator Waterplanten

In de toetsing in 2022 voldoen vier KRW-waterlichamen aan de maatlat 'waterplanten'. Ten opzichte van 2021 zijn er twee KRW-waterlichamen die van goed naar matig zijn gegaan (NL14_02 Kromme Rijn en NL14_09 Maartensdijk). In deze waterlichamen is geen neergaande trend te zien. De scores liggen rondom de klassegrens van matig en goed en vallen in 2022 dus net in de klasse matig.

Eén waterlichaam is van matig naar goed gegaan, dit is waterlichaam NL14_04 Honswijk. Ook dit waterlichaam scoort rondom de klassegrens, en valt in 2022 in de klasse goed. Het waterlichaam Honswijk scoort naast waterplanten ook goed op alle andere biologische maatlaten en is hiermee het enige waterlichaam dat aan de biologische KRW-doelen voldoet. De andere drie waterlichamen die voor waterplanten goed scoren zijn: NL14_06 Ravensewetering, NL14_21 Ouwenaar Haarrijn en NL14_26 Meijepolder.

Ten slotte zijn er nog drie waterlichamen die van klasse zijn veranderd in 2022 ten opzichte van 2021. NL14 11 Keulevaart is verbeterd van ontoereikend naar matig. De waterlichamen NL14_20 De Tol en NL14_24 Lange

Linschoten zijn verslechterd van matig naar ontoereikend. Ook hier geldt dat de waterlichamen rondom de klassegrenzen schommelen. Alleen in waterlichaam NL14_24 Lange Linschoten lijkt er sprake te zijn van een dalende trend, we gaan hier in 2023 onderzoek naar doen om de oorzaak te achterhalen.

Figuur 15 grafiek waarop is KRW water-lichamen dat voldoet aan het doel voor de maatlat waterplanten

Maatregel uitgelicht: Ecologisch beheer en onderhoud

In 2022 zijn de maaiwerkzaamheden voor zowel de watergangen, waterkeringen als natuurvriendelijke oevers (nvo's) opnieuw aanbesteed. Hierin zijn belangrijke stappen gezet voor ecologie en biodiversiteit. Zo zijn er strakke biodiversiteitseisen gesteld voor de maaiwerkzaamheden. Ook was een visie op het versterken van biodiversiteit één van de criteria waar aannemers op konden scoren. Naast dat we meer ecologische kwaliteit vragen van de aannemers, geeft dit ook de toezichthouder en praktijkecoloog handvatten om hier strakker op te sturen. Denk bijvoorbeeld aan het markeren van nesten of het laten staan van begroeide overhoeken.

Er is in 2022 ook een onderzoek gestart naar de meerwaarde van het laten staan van (extra) vegetatie in de watergangen voor ecologie. Hierin is een link gelegd met de aanbesteding, door in het maaibestek 'ecologische pilots' op te nemen. In deze pilots geven we aannemers, in overleg met de gebiedsteams en ecologen, de vrijheid en de mogelijkheid om begroeiing in watergangen te laten staan. We krijgen daarmee inzicht in de invloed van minder maaien op o.a. het peilverloop (waterkwantiteit) en de ecologische meerwaarde (waterkwaliteit). Het doel is om zo meer watergangen van het 100% schonen maaieregime af te krijgen om meer (onder)watervegetatie te stimuleren.

Maatregel uitgelicht: Rivierkreeftenonderzoek en wegvangpilot

Exotische rivierkreeften worden in verband gebracht met het afnemen van de aanwezigheid van waterplanten waaronder ook krabbenscheer. Wageningen Environment Research heeft dit jaar in polder Zegveld onderzocht in hoeverre deze afname door rivierkreeften komt.. Aansluitend is ook een wegvangpilot gestart in de Slimmenwetering (ook in polder Zegveld), om o.a. ervaring op te doen rondom het wegvangen. De rapportage van beide onderzoeken worden in het eerste kwartaal van 2023 verwacht. In januari 2023 wordt besloten hoe we dit traject gaan vervolgen. Hierbij wordt ook naar de landelijke aanpak/onderzoeksagenda gekeken. Daar willen we zoveel mogelijk bij aansluiten. Zie ook effectindicator [3b](#).

Figuur 16 Kreeftenvangst in polder Zegveld

Indicator Vissen

Net als vorig jaar voldoen 21 van de 30 waterlichamen aan de KRW-maatlat voor vissen. In 2022 scoren alle waterlichamen hetzelfde als in 2021.

Maatregel uitgelicht: opheffen knelpunten voor vismigratie

Om de mogelijkheden voor vismigratie te verbeteren wordt hard gewerkt aan het realiseren van nieuwe vispassages. Aangezien er al vele aangelegd zijn, blijven nu veelal de complexe knelpunten over. Dit vraagt om innovatieve oplossingen. Zo is naast gemaal de Zwaan een [vislift](#) geplaatst. Ook zijn de omloopriolen van de Waaiersluis zo aangepast dat deze vispasseerbaar zijn geworden. In 2022 is ook de optimalisatie van 23 vispassages uitgevoerd. Hiervoor is in 2021 bij het Algemeen Bestuur extra krediet aangevraagd. Vanuit regionaal onderzoek weten we nu ook dat er glasaal bij de Waaiersluis aanwezig is. Voorbereidingen voor een studie naar het visaanbod bij de Zuidersluis, in samenwerking met RWS, zijn afgerond. Het onderzoek zelf zal in 2023 plaatsvinden.

Figuur 17 grafiek waarop is aangegeven KRW waterlichamen dat voldoet aan het doel voor de maatlat vissen

Indicator nutriënten - stikstof en fosfor

Wanneer we de gemeten nutriëntenconcentraties toetsen aan de landelijke streefwaarden voor stikstof, dan is de situatie in ons beheergebied veel beter dan het landelijk gemiddelde. Alle KRW-waterlichamen uitgezonderd waterlichaam Biltse Grift (oordeel matig) voldoen aan de ecologische streefwaarde voor stikstof. Voor fosfor is het beeld iets minder rooskleurig. In 2021 voldoen 11 waterlichamen niet en 19 wél aan de streefwaarden. Nutriënten zijn mede bepalend of de gewenste ecologische toestand in een watersysteem haalbaar is. Ondanks dat ons beheergebied best goed scoort op nutriënten, zien we helaas in veel watergangen dat de voorkomende plantensoorten toch nog wijzen op te voedselrijk water.

Figuur 18 voorbeeld uit de campagne waarbij in beeld is gebracht welke afstand er bij bemesting vanaf de slootkant gehouden moet worden

Maatregel uitgelicht: voorlichtingscampagne uitrijden mest

Voor het terugdringen van de nutriënten in het oppervlaktewater is in het voorjaar 2022 een voorlichtingscampagne gehouden voor agrariërs over het juiste manier uitrijden van mest. Deze voorlichtingscampagne heeft geresulteerd in minder overtredingen bij het uitrijden van mest.

Maatregel uitgelicht: Optimaliseren wet- en regelgeving (nieuw)

In 2022 is de nieuwe maatregel 'Optimaliseren wet- en regelgeving' van start gegaan. Er is begonnen met het verbeteren van de onderbouwing van de ecologische voorwaarden in de Keur en er is een ecooloog toegevoegd aan het interne Keurplatform waarin mogelijke wijzigingen worden besproken en afgewogen.

Effectindicator 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water': (nieuw)

Om de voortgang van de doelen overig water in beeld te brengen wordt per afvoergebied (59 in totaal in ons beheergebied) het waterkwaliteitsniveau bepaald. Dit doen we door een gewogen gemiddelde te berekenen van de monitoringsresultaten in het betreffende afvoergebied zodat het een representatief beeld geeft. Deze berekening is op het moment van schrijven nog niet beschikbaar. Hierdoor kunnen we de resultaten nog niet op kaart zetten en vergelijken met de resultaten van 2020. Wanneer deze informatie en duiding beschikbaar is, zal deze in een aparte notitie gedeeld worden met het algemeen bestuur.

Maatregel uitgelicht: Natuurwater vol leven

Voor het realiseren van de doelen in natuurgebieden wordt de aansluiting met de terrein beherende organisaties (TBO's) gezocht. Hiervoor is in deze planperiode de nieuwe maatregel 'natuurwater vol leven' opgestart. Met deze maatregel willen we samen met de TBO's meer inzicht krijgen in de waterkwaliteit en aquatische ecologie binnen natuurgebieden en deze verbeteren. In 2021 zijn we reeds gestart om de waterkwaliteit in drie natuurgebieden te monitoren. In 2022 zijn er twee andere gebieden onderzocht. Dit geeft nuttig inzicht in het ecologisch functioneren van deze gebieden en handvatten voor verbetering. Zo worden uitkomsten van de monitoring van de Schraalgraslanden Zegveld uit 2021 meegenomen in de beslissing over de locatie van de nieuwe inlaat. In 2023 zetten we de stap om een samenwerkingsovereenkomst te ondertekenen om ook daadwerkelijk gezamenlijk verbetermaatregelen uit te kunnen voeren.

Doel 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten

Effectindicator 8 Agrariërs nemen bewust maatregelen voor schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

Vanuit het programma Gezond Water werken we samen met de agrarische sector om de emissies vanuit landbouwgronden te verminderen en natuurvriendelijk beheer en inrichting van sloten te stimuleren. In het jaar 2022 is wel de stimuleringsregeling volledig benut en zijn er ook nieuwe deelnemers geworven voor het natuurvriendelijk beheer van sloten. Vanwege alle onzekerheden in de agrarische sector is het echter nog niet gelukt om een vervolg te geven aan de intentieverklaring 'schoon en voldoende water' die in 2021 is [ondertekend](#).

Maatregel uitgelicht: Groenblauwe diensten

Sinds 2016 stimuleren we natuurvriendelijk beheer van sloten via de KRW-maatregel Groenblauwe diensten (nu Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, ANLb). Hierbij wordt 50% gesubsidieerd met POP3 subsidie. Het gewenste aantal hectare slootkant en het aantal deelnemende agrariërs halen we elk jaar ruimschoots. De ervaringen van deelnemers zijn positief.

In 2022 is door onderzoeksbureau Floron een evaluatie van 6 jaar monitoring uitgevoerd. Uit deze evaluatie blijkt een toename van oeverplanten in de 'deelnemende' sloten. Ook is een afname in de bedekking met kroos te zien, wat positief is. De samenstelling van de waterplanten laten nog geen toename in ecologische kwaliteit zien. Om dit verder te onderzoeken gaan we de komende periode met de agrarische collectieven in diverse pilots op zoek naar maatwerk. De resultaten van het Floron onderzoek zijn begin 2023 gedeeld via een artikel in [Nature Today](#). In de beginjaren waren de deelnemers vooral gevestigd in het westen van ons beheergebied. Sinds 2020 zien we ook uitbreiding in het oosten. De afgelopen jaren is succesvol ingezet op het werven van extra deelnemers in de Lopikerwaard.

De jaren 2021 en 2022 zijn tussenjaren voordat in 2023 een nieuwe Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLB) periode begint. Naast nieuwe deelnemers in de Lopikerwaard is vooral ingezet op de analyse van de invloed van het 7e Nitraat actie programma op het ANLB. En zijn met de provincies afspraken gemaakt over onze bijdrage aan het ANLB tot en met 2028.

Maatregel uitgelicht: Regionaal partnerschap voor bodem en water, onderdeel waterkwaliteit

Met de subsidieregeling Regionaal partnerschap voor water en bodem stimuleren we kleinschalige, fysieke investeringen waarmee een agrariër de waterkwaliteit kan verbeteren, en/of de bodemdaling kan vertragen. De subsidieregeling is in deze planperiode gewijzigd voortgezet ten opzichte van de subsidieregeling die liep van 2018 t/m 2021. De wijziging was erop gericht boeren die een meer ingewikkelde subsidieaanvraag voor bovenwettelijke maatregelen indienden een grotere kans te geven om subsidie te ontvangen. Het resultaat was dat het percentage boeren dat subsidieaanvragen deed om bijvoorbeeld maatregelen tegen erfafspoeling te nemen is gestegen van 25% naar 35%. In 2022 hebben 53 boeren subsidie gekregen. Dit aantal is lager dan in voorgaande jaren. Oorzaak hiervoor is het lagere beschikbare budget, omdat de looptijd van de bijdrage van de provincie Utrecht aan deze regeling vanaf 2022 is geëindigd.

In 2022 zijn er geen aanvragen van boeren ontvangen voor maatregelen om bodemdaling te remmen. We denken dat dit komt omdat in veel gebieden met bodemdaling al gebiedsprocessen lopen en in andere gebieden met bodemdaling boeren in onzekerheid zitten over wat het toekomstige landbouwbeleid voor hun bedrijf voor gevolgen heeft.

Doel 9: Gezond en zichtbaar water in de stad

Schoon en gezond water in de stad draagt bij aan een prettiger leefmilieu. Niet alleen het waterbeheer, maar ook het rioolbeheer moet op orde zijn voor het behalen van gezond en zichtbaar water in de stad; een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en waterschap. Schoon en gezond water draagt bij aan de ecologie en de chemische waterkwaliteit maar biedt ook recreatiemogelijkheden en kan de waarde van de wijk vergroten.

Effectindicator 9a: 50% meetpunten voldoen ten minste aan streefbeeld 'zichtbaar water' Oogje in het zeil houden

Eén keer in de drie jaar voeren we samen met de gemeenten en het netwerk Water&Klimaat de stadswaterescans uit. Dit hebben we in 2021 gedaan. Uit de scans van 2021 blijkt 69% van de stadswateren in de categorie zichtbaar of hoger vallen. In 2022 zijn geen ecoscans uitgevoerd maar het vermoeden is dat de waterkwaliteit dit jaar slechter was dan 2021. Met name aan het eind van de zomer is er in grote delen van ons gebied blauwalg geconstateerd. Het is de verwachting dat de klimaatverandering het halen van de doelen in ons overige water moeilijker zal maken. HDSR werkt actief mee aan de NKWK en STOWA projecten om de effecten van klimaatverandering op de waterkwaliteit inzichtelijk te maken en te kijken hoe de negatieve effecten gemitigeerd kunnen worden.

Figuur 19 streefbeeld 'zichtbaar water'

Maatregel uitgelicht: Samenwerkingsprogramma gemeenten

Samen met de gemeenten Utrecht en Nieuwegein zijn in 2022 gezamenlijke actieplannen om de kwaliteit van het overig water in stedelijk gebied te verbeteren opgesteld. Hierbij zijn ook lange termijn doelen bepaald. Met de gemeenten Houten en Montfoort zijn we ook met dergelijke plannen begonnen. Deze worden in het eerste kwartaal van 2023 worden afgerond. Deze plannen zullen de basis vormen voor de impulsaanvragen de komende tijd. In 2023 en 2024 zullen ook gezamenlijke actieplannen met de overige gemeenten worden opgesteld.

Effectindicator 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen voor schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

Maatregel uitgelicht: Impulsregeling Water in de Leefomgeving

Via deze Impulsregeling financiert het waterschap maximaal 50% van de uitvoeringskosten van gemeentelijke maatregelen mee (zie ook effectindicator [5b](#)). Dit betekent dat elke euro die wij bijdragen, ook leidt tot een vergelijkbare investering in de leefomgeving door een gemeente.

Het college heeft begin 2022 de richtlijnen aangepast, mede naar aanleiding van een evaluatie. Het is nu mogelijk dat ambitieuze gemeenten jaarlijks een bijdrage krijgen vanuit een meerjarenplan. Tevens kunnen gemeenten met minder capaciteit ook voorbereidingskosten indienen. Om bovenstaande doelen te realiseren is in 2022 de capaciteit van de programma's Gezond Water en Klimaatadaptatie uitgebreid.

Figuur 20 foto van aanleg nieuwe duiker Vogelzangsekade te Lopik, een maatregel gefinancierd vanuit de Impulsregeling

Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat we in 2022 aan een recordaantal van 26 maatregelen in een recordaantal van twaalf gemeenten een bijdrage voor 2023 hebben toegekend. Het gaat bijvoorbeeld om het duurzaam en klimaatadaptief inrichten van een wijk, het vasthouden van hemelwater door af te koppelen en het vervangen van beschoeiing door onderwaterbeschoeiing in combinatie met een plasberm. Dankzij de aanpassing van de regeling dragen we ook bij aan onderzoek naar het verbeteren van het watersysteem en het uitvoeren van maatregelen uit een gemeentelijk meerjarenplan waterkwaliteit. In 2022 hebben we voor het eerst de Gemeente Montfoort ondersteund met een bijdrage. Meer informatie is te vinden op de website www.hdsr.nl/impuls.

Gezuiverd afvalwater

In Beeld Gezuiverd afvalwater:

De effluentkwaliteit van de zuiveringen is op orde, met als kanttekening dat er voor de rwzi Utrecht in 2022 andere afspraken golden omdat (nog) niet werd voldaan aan de nieuwe effluentnorm. Er is voor 96% voldaan aan de afnameverplichting met alle gemeenten in ons verzorgingsgebied. Er wordt meerwaarde uit afvalwater gehaald maar er moeten de komende jaren nog echt verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave voor het zelf opwekken van energie. Met het realiseren van de medicijnresten verwijderingsinstallatie op de rwzi Houten zet het waterschap een eerste stap richting het vergaand zuiveren van afvalwater. De overkoepelende 'Zuiveringsvisie 2050' en de bijbehorende slibstrategie zijn in maart 2022 door het algemeen bestuur vastgesteld. Om invulling te geven aan de benodigde transitie uit de zuiveringsvisie wordt momenteel een programma opgesteld. De stip op de horizon voor de slibstrategie is dat we in 2040 zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons zuiveringsslib halen. In januari 2023 zijn wij toegetreden als aandeelhouder van SNB (Slibverwerking Noord Brabant).

Zuiver is het organisatieonderdeel dat binnen HDSR verantwoordelijk voor het zuiveren van afvalwater voor een gezonde leefomgeving. Om dit te garanderen zijn twee doelen met bijbehorende effectindicatoren geformuleerd.

10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm

Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting

11. Meerwaarde uit afvalwater

Eff 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater

Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

Doel 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

Effectindicator 10a Voldoen aan de effluentnorm – 100% voldoet: op koers

Een van de belangrijkste doelstellingen is om voor 100% te voldoen aan de effluentnorm. Het afgelopen jaar voldeed 100% van de genomen monsters eraan. Deze norm, bestaande uit meerdere parameters zoals stikstof, fosfaat, droge stof en zuurstofbindende stoffen, kan per zuivering locatie verschillen. Dat is afhankelijk van het oppervlaktewater waarop het effluent wordt geloosd.

Kanttekening bij dit resultaat is wel dat we voor de rwzi Utrecht de eisen uit de gedoogbeslissing hebben gehanteerd, met daarin lagere normen voor de effluentwaterkwaliteit. Dit omdat we nog niet voldoen aan de eisen van de vergunning. In overleg met het bevoegd gezag (AGV) was een gedoogbeslissing verleend voor de opstartfase. We halen het afgesproken jaargemiddelde nog niet en werken aan oplossingen.

Figuur 21 taartdiagram percentage wat voldoet aan effluentnorm

Figuur 22 taartdiagram verwijderingsrendement links percentage stikstof en rechts percentage fosfaat

We werken samen met het programma Gezond Water uit hoe de KRW-doelen voor de waterkwaliteit zich vertalen naar aanvullende normen voor de zuiveringen. Op basis van deze normen zal blijken welke inspanningen er nog nodig zijn. Indien dit leidt tot extra investeringen zal dit aan het bestuur worden voorgelegd (zie ook effectindicator [7a](#)).

Nieuwe stoffen (medicijnresten, microplastics en industriële stoffen):

Met een nazuivering van effluent op rwzi Houten zetten we als waterschap een eerste stap om te leren hoe medicijnresten effectief en efficiënt uit effluent te verwijderen zijn. Het aanvullend verwijderen van deze stoffen bij de rwzi's is een belangrijke maatregel om de belasting van het oppervlaktewater door deze stoffen te verminderen. De nazuivering met ozon is vrijwel gereed en gaat het eerste kwartaal 2023 in bedrijf. Het project heeft een kleine vertraging opgelopen door de tussentijdse aanscherping van de eisen aan de lozing van bromaat, een stof die kan worden gevormd bij de behandeling met ozon.

Voor de rwzi Woerden is de verkenning gestart voor verwijdering van medicijnresten. Hierin is rekening gehouden met de nieuwe eisen voor bromaat, waardoor een andere nabehandelingstechniek is geselecteerd. We verwachten in 2023 een concreet voorstel aan het Algemeen Bestuur voor te leggen.

Naast het verwijderen van medicijnresten op de zuiveringen zetten we ons in om medicijnresten in het rioolwater te verminderen via de bronaanpak. Dit doen we samen met de Unie van Waterschappen. Bijvoorbeeld door onze deelname aan de Green Deal Duurzame Zorg en de Ketenaanpak Medicijnresten. In de komende jaren willen we op basis van de zuiveringsvisie voor alle rwzi's een concreet plan opstellen voor de aanpak van medicijnresten, nieuwe stoffen en nutriënten.

We hebben momenteel geen zicht op de concentraties microplastics die in ons watersysteem aanwezig zijn. Wel weten we dat zwerfafval en bandenslijpsel directe bronnen zijn en dat lozingen van rioolwaterzuiveringen microplastics uit afvalwater naar het oppervlaktewater kunnen verspreiden. Daarom zijn we in 2022 samen met Aquon een project gestart om te bepalen op welke manier concentraties microplastics in beeld gebracht kunnen worden. In dit project bemonsteren we bij twee rioolwaterzuiveringen (RWZI Zeist en RWZI de Bilt) het influent, het effluent én het oppervlaktewater. Dit moet meer inzicht opleveren in hoeverre onze rioolwaterzuiveringen microplastics naar het oppervlaktewater verspreiden en wat voor (aantallen)concentraties microplastics we in het afval- en oppervlaktewater kunnen verwachten.

Project vernieuwing rwzi Zeist

Eind 2027 moet het effluent van **rwzi Zeist** voldoen aan nieuwe strenge lozingseisen om de KRW-doelstellingen voor de Zeister Grift te bereiken. Met de huidige rwzi is dat niet mogelijk. Rwnzi Zeist zal daarom moeten worden aangepast. In 2022 is de strategische verkenning hiervoor afgerond. Op basis van de verkenning heeft het college gevraagd de nieuwbouwvariant nader uit te werken. In lijn met de zuiveringsvisie beogen we de rwzi Zeist modulair, adaptief en circulair te bouwen. Onderzocht wordt of door toepassen van het innovatieve [Verdygo](#) concept invulling wordt gegeven aan belangrijke doelen uit de Zuiveringsvisie. Hiertoe is een intentieovereenkomst met Waterschapsbedrijf Limburg afgesloten. Het voorstel voor vernieuwing van de rwzi Zeist wordt in 2024 aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Effectindicator 10b Voldoen aan de afnameverplichting - 96% voldoet: Oogje in het zeil houden

Naast een goede effluentkwaliteit is Zuiver ook verantwoordelijk voor het afnemen van voldoende afvalwater dat gemeenten aanleveren via de riolering. Daarvoor hebben we met alle gemeenten in ons gebied een afvalwaterakkoord. In 2022 voldeed 96% van de installaties aan deze zogenaamde afnameverplichting. De 4% die niet voldeed was te wijten aan technische oorzaken. Een aantal van de gemalen die niet hebben voldaan worden in de vijfjarenplanning meegenomen. Bij de andere gemalen onderzoeken we nog welke oplossingen en of optimalisaties nog doorgevoerd kunnen worden.

Doel 11: Meerwaarde uit afvalwater

Zuiveringsvisie en Slibstrategie

In maart 2022 is de **Zuiveringsvisie 2050** en de bijbehorende **Slibstrategie** door het Algemeen Bestuur vastgesteld. In de Zuiveringsvisie 2050 hebben we de belangrijkste trends en ontwikkelingen geschetst en onze visie en ambities voor het zuiveren van afvalwater in de toekomst vastgelegd. De visie luidt: 'samen meer waarde halen uit de waterketen'. Er zijn drie inhoudelijke sporen onderscheiden:

1. De ambitie om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten;
Een concreet voorbeeld hiervan is dat wij samen met Vitens kijken naar de nuttige inzet van ons effluent bij verschillende zuiveringen. Daarnaast bereiden we een groot demonstratieproject voor: de ultieme waterfabriek. Hiermee willen we laten zien dat het mogelijk is drinkwater te maken uit effluent.
2. De ambitie om samen alle waarde uit de waterketen te benutten;
Een concreet voorbeeld hiervan is celluloseterugwinning op de rwzi Leidsche Rijn. Cellulose kan bijvoorbeeld gebruikt worden voor isolatiemateriaal, of bij de aanleg van snelwegen.
3. De ambitie om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken.
Er komt veel op de waterketen af: bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte, duurzaamheidsdoelen, doelmatigheidsopgaven in relatie tot centrale/decentrale ontwikkelingen in de waterketen, enzovoorts. Dat vraagt om een andere manier van ontwerpen en bouwen, maar ook om proactief met de omgeving op ontwikkelingen in te spelen. Een voorbeeld hiervan is de mogelijke manier van bouwen op de rwzi Zeist.

Om hier invulling aan te geven wordt de routekaart uit de visie concreter uitgewerkt in het 'wat' (welke studies, projecten en maatregelen) en het 'hoe' (wie, wanneer en welke middelen zijn nodig). Vanaf nu implementeren we de zuiveringsvisie bij elke asset (rioolgemaal, persleiding of zuivering) die we grondig renoveren of vernieuwen. Concreet zijn dat de komende jaren rwzi Zeist en rwzi Nieuwegein, waar we een centrale slibvergisting willen realiseren.

Nanda van Zoelen: we hebben nu een zuiveringsvisie en een slibstrategie. Het waterschap wordt op 1 januari 2023 aandeelhouder van het bedrijf dat ons zuiveringslib verwerkt. Zo kunnen we beter samenwerken om weer energie en grondstoffen uit het slib terug te winnen!

De stip op de horizon voor de slibstrategie is dat we in 2040 zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons zuiveringslib halen. Waar mogelijk streven we naar hergebruik en vermindering van uitstoot. Het ultieme doel is dat zuiveringslib geen afvalstof meer is, maar de route daarheen heeft tijd nodig. In dit verband heeft het Algemeen Bestuur eind 2022 besloten om per 2023 aandeelhouder te worden bij Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Als aandeelhouder kunnen wij concreet werken aan onze eigen doelen in samenwerking met de andere deelnemende waterschappen. We gaan actief aan de slag om gezamenlijk meer waarde uit de waterketen te halen. Het aandeelhouderschap leidt deels tot een verhoging van de kosten van de afzet van het zuiveringslib. Met deze stijging was in de begroting al rekening gehouden.

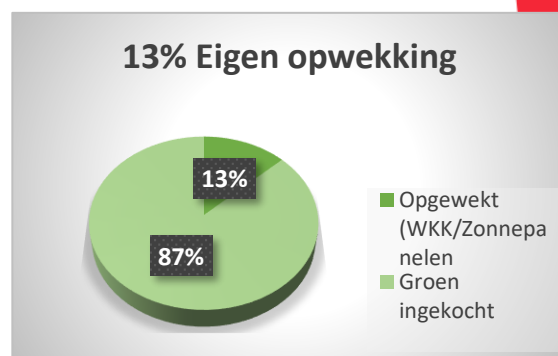
Effectindicator 11a Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater - 13% opgewekt: niet op koers

Masterplan rwzi Nieuwegein

In 2022 zijn we gestart met een masterplan voor rwzi Nieuwegein en energiehuis Het Klaphek. Dit is voor de centralisatie van onze slibverwerking met vergisting en biogasopwekking. Met deze energierugwinning wordt een grote stap gemaakt naar energieneutraliteit. Hiermee compenseren we het wegvallen van de energieopwekking op de rwzi Utrecht. We zijn namelijk door te stoppen met vergisten van slib in Utrecht teruggevallen van 35% opwekking naar 13% (zie figuur 23). Door mogelijk groen gas te gaan produceren

werken we mee aan de oproep van minister Jetten om in te zetten op groen gas productie, zie [ook zijn kamerbrief van 2 december 2022](#) over het Programma Groen Gas. Deze valorisatie van ons slib (biomassa uit rioolwater) biedt tal van aanknopingspunten en kansen voor grondstoffenterugwinning en de energietransitie. In het masterplan zoeken we uit hoe deze kansen elkaar beïnvloeden, wat de beste volgorde van projecten is en welke meekoppelkansen er zijn. Het masterplan wordt, na bestuurlijke instemming, de basis voor een toekomstig programma van samenhangende projecten, die te zijner tijd aan het Algemeen Bestuur worden voorgelegd.

Figuur 23 diagram percentage opwekking eigen energie

Windenergie

In 2022 hebben we de haalbaarheid van windenergie op de rwzi's Houten en Nieuwegein verder onderzocht. Deze locaties worden ook meegenomen in onderzoek door de Provincie Utrecht naar de milieu-effecten van windenergie (planMER). Vanwege de ligging in het UNESCO-gebied Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt voor de locatie rwzi Houten de impact op cultureel erfgoed onderzocht.

Aquathermie, thermische energie uit afvalwater

Op de rwzi Utrecht is in 2022 gestart met de bouw van een warmtepomp, een project samen met Eneco. Daarmee kan een aanzienlijke hoeveelheid energie in de vorm van warmte teruggewonnen worden uit het zuiveringsproces. Deze warmtepomp levert een verduurzaming op van het bestaande warmtenet. Naar verwachting is de bouw in 2023 afgerond. Ook wordt met de gemeenten De Bilt en Utrechtse Heuvelrug de toepassing van aquathermie op de rwzi onderzocht. In de Bilt is de haalbaarheidsstudie hiervoor afgerond. We gaan nu samen met de gemeente, woningbouwcorporatie en energiecoöperatie de volgende fase in. Met de gemeente Utrechtse Heuvelrug is het project aquathermie rond rwzi Driebergen in 2022 opnieuw gestart.

Zonne-energie

De sloop van de oude rwzi Utrecht is gereed. Daarmee is dat deel van het terrein van de rwzi Utrecht beschikbaar om opnieuw in te richten. Het terrein moet beschikbaar blijven voor het vernieuwen van de zuivering over 30-40 jaar. Daarom zal deze herinrichting van tijdelijke aard zijn. In 2022 is voorgesteld om op dit terrein zonnepanelen te plaatsen in combinatie met een ecologische inrichting en groene zone rondom het terrein. Over dit voorstel neemt het Algemeen Bestuur begin 2023 een besluit. Op de rwzi Leidsche Rijn komt een project met een klein zonnepark, een samenwerking met Energie-U. Het project is in 2022 aanbesteed en zal in 2023 worden gebouwd. Ook zijn we gestart met onderzoeken naar zonne-energie op water.

Effectindicator 11b Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut: cellulose: op koers Celluloseterugwinning

In 2022 is besloten te investeren in celluloseterugwinning op de rwzi Leidsche Rijn. Dit project loopt en de oplevering is eind 2023. De levering van het cellulose zal via AquaMinerals verlopen. Samen met Recell kijken we naar mogelijkheden om oeverbeschoeiing te maken van de teruggewonnen cellulose. Ook voor het project Zeist wordt terugwinning van cellulose onderdeel van het proces.

Kaamera

Door de Nereda-technologie op de rwzi Utrecht kan worden voorgesorteerd op het terugwinnen van grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaamera®). Als onderdeel van de kopgroep Kaamera kijken we naar samenwerking tussen de waterschappen voor de productie van Kaamera en naar de marktwerking om het afzetvolume te vergroten en om nieuwe marktsegmenten te vinden.

Genieten van water

In Beeld Genieten van water

Er zijn dit jaar verschillende verkeersbesluiten vastgesteld zodat de vaarrecreant steeds meer duidelijkheid krijgt over welke regels waar gelden. We hebben in 2022 diverse werkzaamheden uitgevoerd aan sluizen in onze vaarwegen. In december konden we weer een keer ijspret faciliteren! Aan ons watererfgoed is in 2022 uitgebreid aandacht besteed. Zo was er de tentoonstelling 'Water! vriend of vijand?', werden rijksmonumenten in het licht gezet en ontvingen de vrijwilligers van stoomgemaal Kamerik-Teylingens meer dan 1400 bezoekers. Ook delen we onze watererfgoed-verhalen op onze website

Nederland is een waterland en mensen recreëren in en op het water. Er wordt gevaren, gezwommen, gevist, geschaatst en langs het water gewandeld en gefietst. Het waterschap spreekt ook wel van recreatief medegebruik, aangezien de waterhuishoudkundige functie de basis is van het waterschapswerk. Hierop is één uitzondering: het vaarwegbeheer, sinds 2014 een wettelijke taak van het waterschap. Het waterschap is nautisch beheerder en zorgt voor veilig begaanbaar water. Voor de overige recreatieve thema's neemt het waterschap een faciliterende rol aan: we werken mee aan initiatieven van derden, mits het watersysteem het toelaat en de kosten voor de initiatiefnemer zijn. De inzet van het waterschap richt zich op twee hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren.

12. Waterrecreant waardeert het watersysteem

Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer

13. Waterschapswerken worden beleefd

Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren

Eff 13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties

Doel 12: Waterrecreant waardeert het watersysteem

Effectindicator 12 Heldere afspraken over vaarverkeer: op koers

In 2022 zijn de volgende verkeersbesluiten vastgesteld:

- Verkeersbesluit voor de Kromme Rijn om vergunningplicht voor gemotoriseerd varen af te schaffen.
- Verkeersbesluit voor de niet-aangewezen vaarwegen om gemotoriseerd varen te verbieden.
- Verkeersbesluit voor innemen van ligplaatsen op aangewezen vaarwegen.
- Verkeersbesluit voor de Enkele Wiericke voor een ligplaats in samenhang met aanpassingen voor de KWA+.

Met de provincie Utrecht hebben we de eerste stappen genomen voor een nieuwe overeenkomst voor vaarwegbeheer. Deze overeenkomst betreft de financiële vergoedingen voor werkzaamheden voor het vaarwegbeheer dat wij op aanwijzing van de provincie uitvoeren. Uitgangspunt hiervoor zijn de normbedragen zoals in de overeenkomst die in 2021 met de Provincie Zuid-Holland is afgesloten. Met de Provincie Zuid-Holland hebben we voor het vaarseizoen 2023 gewijzigde bedieningstijden voor de sluis en de brug in Bodegraven afgesproken. Deze zijn beter op het aantal vaarbewegingen afgestemd.

De bestuurders van HDSR en de gemeenten Bunnik en Utrecht hebben besloten om per 1 januari 2025 brandstofmotoren te gaan weren op de Kromme Rijn. In 2022 is ambtelijk afgesproken dat dit verankerd gaat worden in verkeersbesluiten.

Doel 13: Waterschapswerken worden beleefd

Effectindicator 13a Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren: op koers

In 2022 zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd aan sluisen in onze vaarwegen. Aan de Doorslagsluis voeren we onderhoud uit en de doorvoercapaciteit rond de sluis wordt vergroot. De Goejanvervellesluis en Waaiersluis zijn gerenoveerd.

Begin 2022 was er geen vorstperiode waarvoor het ijsprotocol uit de kast gehaald hoefde te worden. Er kon niet of nauwelijks geschaatst worden. Op de valreep heeft het in december nog even stevig gevoren en zijn de benodigde maatregelen genomen om ijsgroei te bevorderen.

Effectindicator 13b Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties: op koers

Watererfgoed

2022 was in vele opzichten een bijzonder jaar. Zo was er de tentoonstelling *Water! Vriend of vijand? in het Utrechts Archief*. De tentoonstelling heeft vele bezoekers ontvangen. De daaraan gekoppelde fietsroute brachten onze geschiedenis en de koppeling met ons hedendaagse en toekomstige waterbeheer mooi in beeld. Ook stonden verschillende van onze rijksmonumenten letterlijk in de schijnwerpers: bij het evenement 'We sluiten de linies' zijn onze Oude Sluis in Vreeswijk, Fort Honswijk en de Beermuur en Inlaat in Wijk bij Duurstede met gekleurd licht uitgelicht. Collega's vertelden daar over deze iconen van de waterlinie en ons waterschapswerk ([link naar film *Hollandse Waterlinies & We Sluiten De Linies - de beelden - YouTube*](#)).

Figuur 24 flyer tentoonstelling Water! vriend of vijand?

In Wijk bij Duurstede bracht het honderdjarig jubileum van het Revius Lyceum veel leerlingen op de been. Via het thema "Wat is een monument en wat is in de toekomst een monument?" konden het waterschap en de gemeente de leerlingen bewuster maken van de geschiedenis en de huidige wateropgaven.

De vrijwilligers van stoomgemaal Kamerik-Teylingens ontvingen meer dan 1400 bezoekers, waaronder veel basisschoolkinderen. Sinds december kunnen bezoekers daar ook de plaquette van voormalig stoomgemaal Barwoutswaarder bekijken. De officiële overdracht van de plaquette, op 6 december, bracht nieuwe energie en plannen voor samenwerking om met ons watererfgoed inwoners en bezoekers waterbewust te maken. [De watererfgoed-verhalen op onze website](#) relateren we aan hedendaagse gebeurtenissen in ons gebied. Bijvoorbeeld de heropening van de gerenoveerde en versterkte rijksmonumentale Waaiersluis in Gouda en de crisioefening Lek(ke) dijk in november. De versterking van de Waaiersluis is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en is voor ons waterschap het eerste HWBP-project dat is afgerond. Sinds 2022 zijn we in ons gebied twee Unesco werelderfgoederen rijker die een nauwe relatie hebben met water: de Romeinse Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Jeroen Haan: 'Wat zijn we trots op onze Waterambassadeurs. Inwoners, ondernemers, bestuursleden én medewerkers lieten in 2022 zien wat zij bijdragen aan goed waterbeheer. Groene daken en geveltuintjes, wateropvang voor droge tijden, meten van waterkwaliteit, plastic vissen en vervolgens daar kunst van maken. Er waren voorbeelden die met filmpjes, foto's en verhalen werden gedeeld. Samen vormen we het waterschap en dragen we bij aan goed waterbeheer.'

Vitale overheidsorganisatie

In Beeld Vitale overheidsorganisatie

Voor duurzaamheid hebben we scherpe doelen en een grote opgave. We verbeteren de monitoring en verankeren onze duurzaamheidsambities in het aanbestedingsproces. We kunnen onze materialen beter hergebruiken via een 'marktplaats'. We vergroten de biodiversiteit op allerlei manieren en we zien dat het belang ervan binnen de organisatie steeds breder wordt onderkend. We werken aan het vergroten van het waterbewustzijn, waarbij waterbewust leven een uitgangspunt is voor strategische communicatie. Deze boodschap hebben we uitgebreid ingezet tijdens ons jubileum jaar '900 jaar waterbeheer'. We werken samen en gaan het gesprek aan over ruimtelijke ontwikkelingen met andere partijen en bewoners. Voor digitale toegankelijkheid en servicegerichtheid liggen we op koers. Ook internationaal werken we samen en delen we onze kennis en ervaring

Binnen het thema vitale overheidsorganisatie richten we ons op de activiteiten die de kerntaken van het waterschap ondersteunen. En die maken dat we met de toekomst én met de maatschappij verbonden blijven. We blijven doorgaan op de ingezette weg - van niet alleen beheren maar ook ontwikkelen. Duurzaamheid en samenwerking zijn hierin de pijlers. Betrouwbaarheid, transparantie en servicegerichtheid blijven hierbij onverminderd belangrijk, waarbij de digitalisering van de maatschappij een grote invloed heeft. De inzet van het waterschap richt zich op de volgende doelen.

14. Werken met oog op de toekomst

Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen

15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen

Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners

Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking

16. Betrouwbare en servicegerichte overheid

Eff 16a: Bieden van goede service

Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Doel 14: Werken met oog op de toekomst

Effectindicator 14 Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen: Oogje in het zeil houden

In onze visie 'Doe, Denk Duurzaam – Naar een Circulair en Emissieloos waterschap' hebben we in 2020 de volgende 'stippen op de horizon' gezet:

Stip op de horizon

- 95% minder broeikasgassen uitstoten in 2050 t.o.v. 1990
- meerwaarde uit afvalwater: benutten energie en grondstoffen uit onze afvalwaterstromen
- Duurzaam waterschap
- Volledig circulair zijn in 2050
- Biodiversiteit versterkt

Bijbehorende concrete doelstelling

- In 2030 energieneutraal en 49% reductie broeikasgassen t.o.v. 1990
- In 2040 winnen we 50% van de top 5 grondstoffen terug (zie doel 11)
- Duurzaam Opdrachtgeverschap is vanaf 2020 de standaard
- 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030
- We houden biodiversiteit in stand en we versterken deze waar dit kan

Reductie broeikasgassen

We hebben in 2022 belangrijke stappen gezet richting een emissieloos waterschap met onder andere de activiteiten op en rond onze rwzi's die zijn beschreven bij Effectindicator [11a](#) (aquathermie, zonne-energie). De gestelde doelstellingen zijn scherp en we zijn afhankelijk van de buitenwereld maar we blijven ons stevig inzetten om in 2030 energieneutraal te zijn. Ook is het zonnepark de Meijewetering in uitvoering gegaan. Het

project om energie op te wekken via de vergisting van berm- en slootmaaisel staat *on hold*. Er was te veel twijfel over de technische en financiële haalbaarheid.

In 2022 werkten we aan monitoring van onze CO₂-uitstoot via de CO₂ prestatieladder. Verder hebben we Scoreblad Emissie Reductie ontwikkeld waarbij we inschrijvers belonen voor lagere CO₂-uitstoot en zijn we gestart met het ontwikkelen van een roadmap duurzaamheid; de strategie waarin we bepalen hoe we de duurzaamheidsambities in het aanbestedingsproces verankeren.

Circulair

Ook voor circulariteit zetten we hoog in met onze doelstellingen en moeten we grote stappen zetten. Zie Effectindicator [11b](#) over terugwinning van cellulose op rwzi Leidsche Rijn. Tegelijkertijd hebben we te maken met veel afhankelijkheden en onzekerheden. In 2022 werkten we aan monitoringstools en een 'strategie circulair' om deze doelen te bereiken.

Via het Duurzaam Opdrachtgeverschap hebben we verschillende instrumenten om duurzaam te werken verder ontwikkeld. Deze geven bijvoorbeeld meer inzicht in ons materiaalverbruik. Ook zijn we gestart met het ontwikkelen van de materialenmarktplaats, waardoor we beter materialen kunnen hergebruiken. Intern zijn er diverse communicatie- en promotie-activiteiten geweest. Bijvoorbeeld de deelname aan een Footprint-challenge tegen 6 andere waterschappen. Meer dan 80 collega's hebben actief hun persoonlijke CO₂ footprint omlaag gebracht en HDSR werd tweede!

Biodiversiteit

Als waterschap vergroten wij de biodiversiteit op allerlei manieren en we zien dat het belang ervan steeds breder binnen de organisatie wordt onderkend. We brengen biodiversiteit actief in bij de projectorganisatie via het duurzaam opdrachtgeverschap, en onze nieuwe praktijkecoloog helpt sinds 2022 biodiversiteit een plek te geven in al onze projecten. Om de aandacht voor biodiversiteit te vergroten hebben we ook een aantal excursies georganiseerd naar onze eigen (werk)terreinen waar meer dan 100 medewerkers uitleg hebben gekregen over biodiversiteit in de praktijk. We hebben in 2022 een strategie opgesteld voor verbeteren van de biodiversiteit op rwzi's. Ook wordt het groenbeheer op deze terreinen professioneler uitgevoerd. Verder zijn we met gebiedspartners in continue dialoog over het blauw groene netwerk. We brengen mogelijke leefgebieden, migratieroutes en knelpunten in beeld en zetten acties op om eventuele knelpunten op te lossen. We zijn landelijk binnen het deltaplan biodiversiteitsherstel in gesprek over indicatoren voor monitoring. Daarmee kunnen we in de toekomst beter monitoren welke effecten onze acties hebben en kunnen we onze doelstellingen aanscherpen.

Figuur 25 Foto van een Das op een RWZI-terrein

Doel 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen

Effectindicator 15a Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners: op Koers

Waterbewust leven (strategische lijn)

We werken binnen verschillende programma's en projecten aan het vergroten van het waterbewustzijn en het geven van handelingsperspectief aan bewoners. Dit vooral via de beleidsprogramma's Gezond water, Klimaatadaptatie campagnes, de subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven en de Impulsregeling Water in de Leefomgeving. Ook is er op social media aandacht geweest voor de landelijke waterbazencampagne, vooruitlopend op de verkiezingen in 2023.

900 jaar waterbeheer

In 2022 lag de focus op de uitvoering van het jubileumjaar 900 jaar waterbeheer. In het jaar 1122 is het waterbeheer in ons beheergebied voor het eerst georganiseerd opgezet. Dit startte met de aanleg van een dam in de Kromme Rijn in opdracht van bisschop Godebald van Utrecht. 900 jaar later heeft het jubileum-programmateam laten zien dat met een specifiek budget en met veel inzet mooie en opvallende activiteiten

kunnen worden uitgevoerd. Succesfactoren hierbij zijn: het betrekken van ambassadeurs en activeren van medewerkers bij het organiseren van activiteiten, een continue stroom aan communicatie opzetten en een herkenbare slogan en logo. Tot slot bleek het digitaal festivalterrein een schot in de roos. Vanuit de onzekerheid door de coronapandemie moesten we een alternatief hebben voor fysieke activiteiten. Uiteindelijk bleek dit niet nodig en was het digitale festivalterrein een goede aanvulling voor de georganiseerde fysieke, bruisende activiteiten. Bij de activiteiten lag de kracht in het integraal inzetten en showen van al onze waterthema's. De aanleiding van de activiteiten was de viering van 900 jaar waterbeheer, waarbij we vooral ook naar de toekomst hebben gekeken en nadrukkelijk het handelingsperspectief van bewoners onder de aandacht hebben gebracht.

De activiteiten van het jubileumjaar 900 jaar waterbeheer zijn terug te vinden op www.900jaarwaterbeheer.nl Het jubileumjaar is feestelijk afgesloten met een eindmanifestatie georganiseerd in oktober in de Botanische tuinen met 1100 bezoekers en veel enthousiaste medewerkers.

Blauwe Bewonersinitiatieven

In het jubileumjaar heeft de subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven via de activiteiten van 900 jaar waterbeheer veel aandacht gekregen. Het budget van € 200.000 was dan ook in november benut voor 58 buurtinitiatieven. Deze variëren van het organiseren van tentoonstellingen, regenton-acties, aanleg van groene daken en waterberging, tot cleanup-events en realiseren van groenblauwe schoolpleinen. Voor 2022 was voor het eerst een twee keer zo groot budget beschikbaar vanuit het programma 900 jaar Waterbeheer. Dit budget zetten we volgende jaren weer in. We verwachten weer veel waterbewuste acties! Tijdens de manifestatie van 900 jaar waterbeheer konden we goed laten zien wat bewoners kunnen doen.

Voormalig hoogheemraad Karin Sommer-De Vries heeft tijdens deze manifestatie enkele buurtinitiatieven die subsidie hebben gekregen in het zonnetje gezet.

Effectindicator 15b Doelen bereiken door samenwerking: op koers Samen meten met inwoners (citizen science)

Het project Meet je Waterkwaliteit is een waardevolle aanvulling op de zogenaamde Ecoscans die het waterschap en de gemeenten om de 3 jaar laten uitvoeren om de ontwikkeling van de stedelijke waterkwaliteit te volgen. Deze aanvullende informatie helpt ons bij het verbeteren van (de aanpak van) de waterkwaliteit en ecologie in het stedelijk gebied. Dit jaar hebben 12 gemeenten aan het project meegedaan. Over het algemeen komen de meetresultaten overeen met de in 2021 uitgevoerde Ecoscans.

Bloeiende boerensloot

Afgelopen zomer hebben 16 agrariërs sloten gemonitord. In totaal zijn er 27 sloten gemonitord. Wat uit de resultaten van de bloeiende boerensloot naar voren is gekomen dat de oevers over het algemeen een goede ontwikkeling laten zien, maar dat de waterplanten nog achter lijken te blijven. Dit is in lijn met de conclusies uit een recent onderzoek van adviesbureau Floron, zie ook effectindicator 8, Groenblauwe diensten. Naast vele oeverplanten zijn ook zijn er ook een aantal Rode (beschermde) Lijst soorten gevonden in en langs de sloten. Het gaat hier om waterdriëblad, wateraardbei, blauwe knoop en krabbenscheer.

Figuur 27 foto van één van de bloeiende boerensloten

Figuur 26 foto van een activiteit tijdens ons jubileum jaar

Visdeurbel

Met de visdeurbel willen we vissen een handje helpen, én bewoners en bezoekers van Utrecht laten zien wat er allemaal onder water in de grachten gebeurt. Ook krijgen we inzicht in welke vissoorten en hoeveel vissen de Utrechtse binnenstad binnen zwemmen. De site van de visdeurbel is wereldwijd door 53.000 bezoekers (zie afbeelding hieronder) bekeken. Deze bezoekers maakten in totaal 15.980 foto's van in totaal 10.626 vissen. Van sommige soorten zoals de aal, meerval, kolblei, kreeft en snoekbaars is er een of meer exemplaren gespot. De baars (6819), blankvoorn (3510), snoek (251) en brasem (32) werden het vaakst gespot.

Figuur 28 Overzicht van aantal bezoekers site visdeurbel wereldwijd

Samen werken aan ruimtelijke ontwikkelingen

Via de aandacht voor ruimtelijke ontwikkeling en ons relatiemanagement hebben we in 2022 ons 'stroomopwaarts' verder geïmplementeerd. We werken samen als één overheid om in een vroeg stadium mee te denken in de ruimtelijke ontwikkelingen en de verbinding te leggen met wateropgaven. Meer specifiek:

- We hebben samen met de medeoverheden een geschiktheidskaart voor woon- en werklocaties voor de provincie Utrecht opgesteld.
- Samen met het bestuur hebben we onze waterpraatkaart ge-update. Met behulp van de geschiktheidskaart en waterpraatkaart participeren we in gemeentelijke omgevingsvisies en bestuurlijke overleggen.
- We hebben onze positie in een aantal regionale processen, zoals het REP (Ruimtelijk Economisch Programma) en het programma Groen Groeit Mee verstrekt.
- In 2022 zijn twee relatiemanagers aangesteld en is gestart met het strategisch relatiemanagement, te beginnen bij de kennismakingsgesprekken met nieuwe colleges.
- We werken intensief samen met (en trekken) het Netwerk Water en Klimaat. Zoals voor het organiseren van klimaat- en bewonersparticipatie campagnes.

Omgevingswet

Op het moment van schrijven is het inwerking treden van de Omgevingswet gepland op 1 januari 2024. Binnen de organisatie werken we onverminderd aan en volgens de Omgevingswet. We hebben de handreiking 'Participatie' opgesteld op basis van de ervaringen tot nu toe. De implementatie hiervan, zowel bestuurlijk als ambtelijk, staat voor het eerste halfjaar 2023 gepland.

We hebben in 2022 verder gewerkt aan het "omgevingswet-proof" maken van onze eigen instrumenten:

- De werkprocessen 'projectbesluit' en 'Vergunning eigen dienst' zijn uitgewerkt. De implementatie van het Projectbesluit wacht op het gereed komen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Werkproces 'Vergunning eigen dienst' gaat begin 2023 in werking.
- Het Handboek en Factsheets 'Weging van het waterbelang' (vervanging van Watertoetsproces) zijn in het college vastgesteld.
- De leertrajecten op het gebruik van het DSO zijn door het uitstel van de Omgevingswet ook uitgesteld. Wel zijn er trainingen geweest voor de medewerkers op het gebied van de Omgevingswet.

In 2022 is de bestuurlijke intentieovereenkomst over regionale samenwerkingsafspraken onder de Omgevingswet vastgesteld. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld maar samen met onze regiopartners bereiden we ons hier wel op voor. Voor het toetsen van aanvragen voor grondwateronttrekkingen is met de provincies Utrecht en Gelderland, de gemeente Utrecht en de Utrechtse waterschappen en omgevingsdiensten, een 'toetsingskader verspreiding verontreinigingen bij onttrekkingen' opgesteld. Om de samenwerkingsafspraken in de praktijk uit te proberen en om na te gaan of we digitaal kunnen samenwerken, hebben we deelgenomen aan diverse regionale ketentesten en intern testen uitgevoerd. De uitkomsten uit deze testen gebruiken we om, waar nodig, onze werkprocessen aan te passen aan de nieuwe manier van werken.

Doel 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

Met de hieronder beschreven effectindicatoren wordt toegezien op goede dienstverlening, transparantie en toegankelijkheid voor kennis en expertise. Daarmee liggen we op koers.

Effectindicator 16a Bieden van goede service: op koers

Digitale transformatie

Op 9 maart 2022 heeft het Algemeen Bestuur de visie op digitale transformatie vastgesteld. Vanuit deze visie zijn een viertal bedrijfsdoelstellingen geprioriteerd welke onderling samenhang hebben: 1) Informatieveiligheid op orde, 2) Informatiehuishouding op orde, 3) Data gedreven & asset georiënteerd werken, 4) Digitale Dienstverlening. Centraal daarin staan IT-bedrijfscontinuïteit, verbetering van de IT-dienstverlening, beter aansluiten bij de behoeften van de organisatie, professionalisering en wendbaarheid. We werken aan het op orde brengen en houden van de basis, met focus op beveiliging en continuïteit. Concrete voorbeelden van uitwerking van de vier pijlers zijn: de implementatie van Microsoft 365 (waardoor hybride samenwerken nog beter mogelijk is), de aanbesteding van het documentmanagementsysteem en de verhoging van de informatiebeveiliging en privacy van telefonie.

Uitvoeringsbeleid Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

Met de AB-visie 'de winst zit aan de voorkant' en het nieuwe uitvoeringsbeleid Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH 2021-2026) zetten we in op preventieve communicatie. Immers, gedragsverandering begint met bewustwording van regels. Door middel van gerichte communicatie naar de agrarische sector, bewoners langs waterkeringen en watergangen kunnen mensen niet onbewust de fout ingaan en tegen toezicht en handhaving aanlopen. Met inhuur voor communicatieondersteuning is dit jaar met name ingezet op verplichte aankondigingen en ondersteuning van handhavingprojecten. Tevens is ingehuurd capaciteit ingezet voor onder meer doelgroepgerichte bewustwording. Dit jaar is een uitgebreide campagne uitgevoerd om te voorkomen dat bij het uitrijden van mest, dit in de sloot terecht komt en de teeltvrije zones gehandhaafd blijven. Hierdoor is het aantal overtredingen gezakt naar een minimum (<2%) in vergelijking met het jaar daarvoor (33%). Er wordt meer gecommuniceerd en informatie gegeven over ecologisch schonen, gesloten dijkperiodes en andere handhavingdoelen. Ook intern is ruchtbaarheid gegeven aan de voordelen die het Droneteam kan hebben voor inzet van het droneteam.

Bert de Groot: Handhaven alleen als het echt nodig is! In 2022 zijn we voor het eerst gestart met een online bijeenkomst voor agrariërs om hen te informeren wat wel en niet mag bij het uitrijden van mest. Dit was een enorm succes. Agrariërs willen graag het goede doen. Door aan de voorkant uitleg te geven en in gesprek te gaan is het aantal overtredingen gezakt tot een minimum.

Effectindicator 16b Waterschap is toegankelijk en transparant: op koers

Educatie 2022

Educatie stond in 2022 in het teken van een goede doorstart na corona. Vanaf maart '22 gaven we weer volop gast- en veldlessen en werd er vaak lesmateriaal uitgeleend. Klimaat, waterveiligheid en biodiversiteit waren

hierbij de meest gewilde thema's. Ook ontvingen we weer snuffelstagiaires op de werkvloer en trokken we een nieuwe jeugdbestuurder aan. Bijzonder was het verzoek van de lerarenopleiding van de Hogeschool Utrecht om opdrachten voor het vak Duurzame Ontwikkeling aan te leveren. Dankzij veel enthousiasme binnen onze organisatie, kunnen we begin 2023 vier nieuwe lesmodules voor voortgezet onderwijs tegemoet zien: over aquathermie, kunstriffen, de RWZI als zoetwaterfabriek, en klimaatadaptatie.

Eind 2022 zijn we gestart met oriëntatie op een nieuwe Educatievisie voor de periode 2023-2027. We overwegen om naast vraaggestuurd ook meer aanbodgericht te gaan werken. Daarmee willen we een groter bereik onder scholen genereren en thema's die hoog op onze agenda staan ook bij jongeren onder de aandacht brengen. De kansen die educatie biedt op het vlak van arbeidsmarktcommunicatie willen we in samenwerking met HR verder uitbouwen.

Internationale kennisuitwisseling

Na de reisbeperking door corona van de afgelopen jaren konden in 2022 de geplande werkbezoeken gelukkig weer doorgaan. Meerdere medewerkers zijn naar Blue Deal-projecten in Colombia en Kenia geweest en één medewerker is naar Roemenië geweest. Voor Colombia stond kennisuitwisseling centraal over crisisbeheersing, waterkwaliteitsmonitoring en databeheer. In Kenia helpen we bij het maken van een hydrologisch model en een monitoringsplan. In Roemenië hebben we onze inzet afgesloten met het afronden van een strategisch crisisplan.

De Blue Deal-projecten vinden plaats onder de vlag van de Dutch Water Authorities (DWA). Voor de DWA is in 2022 nieuw beleid opgesteld met meer aandacht voor kennis halen en Europa. In 2023 wordt dit tijdens een AB thema-avond besproken. Dat geldt ook voor de tweede fase van de Blue Deal.

Het NWB Fonds is gestart met de tweede ronde van het Klimaat- en Innovatieprogramma Waterschappen Internationaal (KIWI). Dit betreft een leer- en werkplek binnen een Blue Deal project. Voor HDSR is een medewerker gekoppeld aan het project in Zuid-Afrika;

Binnen Europa doen we mee aan twee kennisuitwisselingsprojecten te weten het halen en brengen van kennis op het gebied van crisisbeheersing en muskusrattenbeheer.

Wat heeft het HDSR opgeleverd? Vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid zetten de waterschappen zich in voor buitenlandse projecten. Dit levert ons ook iets op. De gezamenlijke inzet voor buitenlandse projecten versterkt de samenwerking tussen waterschappen onderling. De ervaring die HDSR-medewerkers hebben opgedaan heeft bijgedragen aan hun persoonlijke ontwikkeling. Het draagt het bij aan hun enthousiasme en motivatie om voor HDSR te werken.

Figuur 30 werkbezoek Colombia juni 2022

Figuur 29 Werkbezoek Water Resources Authority Kenia voorjaar 2022

Rekenkamercommissie HDSR

De rekenkamercommissie (RKC) van het waterschap is een commissie van het AB die op eigen initiatief onderzoeken uitvoert. Daarmee wil de RKC het bestuur kunnen adviseren om de doelmatigheid en doeltreffendheid van het bestuurlijk handelen te verbeteren.

In 2022 heeft de RKC twee onderzoeken ingezet, 'Digitale Transformatie' en 'Droogtebeleid zandgronden'. De uitkomsten hiervan zullen allebei in juni 2023 in het AB worden besproken. Ook zijn in oktober 2022 de resultaten van het RKC-onderzoek 'Energiebeleid HDSR' besproken. De aanbevelingen hieruit zijn grotendeels door het college overgenomen. Er is afgesproken om jaarlijks inzicht te geven in het realiseren van onze energie-doelen. In 2023 worden de kaders voor investeringen en samenwerking opgesteld en de communicatie over ons energiebeleid vormgegeven.

Wet open overheid (Woo)

In 2022 is een start gemaakt met de implementatie van de Woo (Wet open overheid), die op 1 mei in werking is getreden. Met een eerste impactanalyse hebben we in beeld gebracht wat de verplichtingen vanuit de Woo voor ons als waterschap zijn en in hoeverre wij daar al dan niet aan voldoen.

Voor wat betreft de actieve informatieplicht hebben we een overzicht van welke informatiecategorieën al actief openbaar gemaakt worden en welke niet. Voor wat betreft de passieve informatieplicht volgen we de wettelijke procedure. In 2022 hebben we 5 Woo-verzoeken ontvangen en afgehandeld.

Bij de voorbereiding van de implementatie van de Woo werken we nauw samen met de andere waterschappen via de UvW en het HwH. In 2023 zal een projecttrekker worden aangesteld die de verdere implementatie van de Woo ter hand neemt.

De organisatie HDSR

VERTROUWEN EN ONTWIKKELING

Afgelopen jaar weer terug naar “normaal”?

2022 is het jaar van de terugkeer naar kantoor en het versneld kunnen invullen van veel vacatures in de lijnorganisatie. De geleende bureaustoelen die vanuit huis weer werden meegenomen naar kantoor stonden hier mooi symbool voor en we zagen ineens diverse nieuwe gezichten bij de koffiemachine. Door de groei van HDSR, de komst van nieuwe collega's en de vaste intrede van hybride werken constateerden we dat vanzelfsprekendheid in hoe we met elkaar werken, niet meer zo vanzelfsprekend was. Ook vraagt een grotere organisatie om een andere sturing en professionalisering op diverse gebieden, waarvan de start gelukkig op een aantal fronten al gemaakt was. Hoe hier concreet invulling aan is én wordt gegeven, wordt hieronder toegelicht.

Ontwikkeling van de mens in de organisatie

In 2022 heeft het MT de sturingsfilosofie voor de organisatie opgesteld met daaraan gekoppeld een leiderschapstraject. Het leer- en ontwikkelprogramma voor leidinggevenden gaat 1,5 à 2 jaar duren. Het is de bedoeling dat investeren in (persoonlijk) leiderschap gemeengoed wordt. HDSR groeit, de opgave wordt ruimer en ingewikkelder. 'De context verandert en we groeien naar een netwerkorganisatie.' In een netwerk draait alles om de interactie; integrale afwegingen zijn nodig, maar blijken in de praktijk lastig. Dat vraagt om wendbaar en robuust leiderschap op alle niveaus in de organisatie, waarbij we het beste in onze medewerkers naar boven willen halen.

Professionalisering van de organisatie

Op diverse terreinen heeft de organisatie een professionaliseringslag gemaakt. Hieronder enkele voorbeelden: In het afgelopen jaar is er een start gemaakt met de oprichting van een recruitmentteam om onze ambities waar te kunnen blijven maken ondanks de krappe arbeidsmarkt. Hierdoor kunnen onze HR-business partners meer aandacht besteden aan hun eigenlijke taak als adviseur, zoals de ontwikkeling van het online leerplatform en de ontwikkeling van een nieuw functiehuis. Zo blijven we een aantrekkelijke werkgever en een continue lerende organisatie die snel kan meebewegen met nieuwe ontwikkelingen.

Team inkoop is met de procesoptimalisatie (zie figuur 31) in 2022 in een versnelling gekomen, waarbij bijvoorbeeld met deelproject 'Bestellen tot Betalen', diverse professionaliserings- en efficiencylagen zijn gemaakt. Ook is in het afgelopen jaar het kader en de werkwijze voor Contractmanagement van exploitatiecontracten opgesteld.

Figuur 31 flyer waarop doelen procesoptimalisatie schematisch zijn weergegeven

De afdeling Informatie en Automatisering professionaliseert. Deze vervult een voortrekkersrol voor de gehele HDSR-organisatie in het uitvoeren van de visie op digitale transformatie. De organisatie verandert hiermee van afdelingsgericht naar procesgericht.

Sociaal werkgeverschap

In de participatiewet is afgesproken dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een baan krijgen (arbeidsparticipanten). Dat doen wij op meerdere manieren. Door de samenwerking met het werkgeversservicepunt en met de gemeenten helpen we arbeidsparticipanten aan het werk.

Bij aanbestedingen boven de ton stellen we de voorwaarde dat de opdrachtnemer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt betreft bij de opdracht (Social Return on Investment (SROI)). In 2022 is een totaalbedrag van iets meer dan € 1 miljoen gerealiseerd. In dit bedrag is nog niet het aandeel van de innovatiepartnerschap (IPS) partners van de Sterke Lekdijk realisatiefase meegenomen.

De realisatie van € 1 miljoen in 2022 bestond onder andere uit de volgende onderdelen: stageplaatsen voor leerlingen van de BOL (beroeps opleidende leerweg) en de BBL (beroeps begeleidende leerweg), praktijkleerplaats voor VSO (voortgezet speciaal onderwijs), groenvoorzieningswerkzaamheden en verkeersregelaars door de SR (*social return*) doelgroep en inkopen van diensten bij het SW (sociale werkvoorziening) bedrijf. Al met al een mooi resultaat waar we trots op mogen zijn. Wel zien we dat het voor de aannemers door schaarste op de arbeidsmarkt en de steeds leger wordende kaartenbakken van de werkgeversservicepunten moeilijker wordt om de SR verplichting ingevuld te krijgen. Het samen zoeken naar creatieve en nieuwe mogelijkheden hierin geeft nieuwe uitdagingen.

Voor wat betreft de eigen ambities van HDSR: In 2022 hebben we 2 leerwerkplekken beschikbaar gehad voor statushouders op de afdeling IB en I&A, met als doel het bieden van werkervaring en het leren kennen van elkaar. Ook hebben we 2 medewerkers vanuit de participatiewet welkom geheten. De een heeft inmiddels een jaarcontract, de ander is eind 2022 gestart op een werkervaringsplek, met de intentie een arbeidsovereenkomst aan te gaan. In 2022 hebben 4 medewerkers een BBL opleiding afgerond, waarvan 2 succesvol met een diploma en 2 zijn voortijdig gestopt. Er zijn 3 medewerkers van HDSR herplaatst in ander werk, in verband met dreigende arbeidsongeschiktheid. Een mooi resultaat, waarin we zien dat er binnen HDSR de roep ook groter wordt om meer divers te worden en open te staan voor begeleiding van nieuwe collega's die aansluiting zoeken op de arbeidsmarkt.

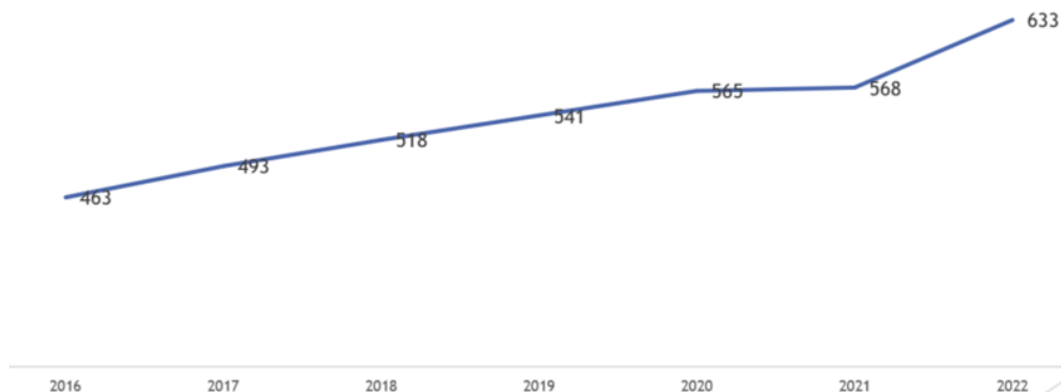
Omvang van de organisatie

De toename van projecten vanuit de ambities van het WBP en het HWBP zien we ook in 2022 terug in de toename van het aantal medewerkers. Overigens is het de algemene trend bij de waterschappen dat de personele omvang groeit.

We sturen op de omvang van de inhuur door vaste mensen aan te nemen voor vast werk. Dat blijkt niet overal mogelijk.

De personeelsomvang van HDSR nam toe van 568 medewerkers (2021, 536 fte) naar 633 medewerkers (2022, 600 fte) met een arbeidsovereenkomst. Zie figuur 32. Het aantal inhuurkrachten is licht toegenomen: eind 2021 waren er 122 inhuurkrachten werkzaam en eind 2022 waren dit er 128.

Figuur 32 Aantal medewerkers (vast) in dienst bij HDSR

Personeel in beweging

In 2022 zijn er in totaal 113 nieuwe medewerkers ingestroomd bij HDSR; dit is een verdubbeling ten opzichte van 2021 (48). De totale instroom van vast en inhuur in 2022 bedraagt zelfs 193 nieuwe collega's. Daarnaast vindt binnen HDSR veel interne mobiliteit plaats. Er zijn 62 medewerkers van functie gewijzigd; denk daarbij aan interne sollicitaties, ontwikkelplekken, maar ook demotie of herplaatsing in het kader van ziekte. In 2022 hebben 50 medewerkers HDSR verlaten. Vanwege de groei van de organisatie is het uitstroombestand daarmee zelfs iets lager (7,89%) dan in 2021 (7,92). Zie het meerjarig overzicht hieronder.

	Instroom	Uitstroom	Doorstroom
2022	113	50	62
2021	48	45	59
2020	62	41	38
2019	68	40	22
2018	52	29	25

Vacatures

Het aantal vacatures dat werd ingevuld in 2022 was meer dan in 2021. Afgelopen jaar is HR meer succesvol geweest met het contracteren van vaste collega's (113 in 2022 t.o.v. 48 in 2021). Dit ondanks de overspannen arbeidsmarkt. In totaal zijn er in 2022 342 campagnes geweest (in 2021 325) waarvan 107 voor inhuur en 135 voor vaste werving.

Gemiddelde leeftijd

Ook in 2022 zijn we blijven inzetten op het aantrekken van jonge professionals. Het actief stimuleren van een jongeren netwerk binnen HDSR (Jong HDSR) en de deelname van een medewerker van jong HDSR in de finale van FUTUR 'Jonge ambtenaar van het jaar' award, helpt ons daarbij. Zo borgen we een mooie balans tussen jong en 'oud'.

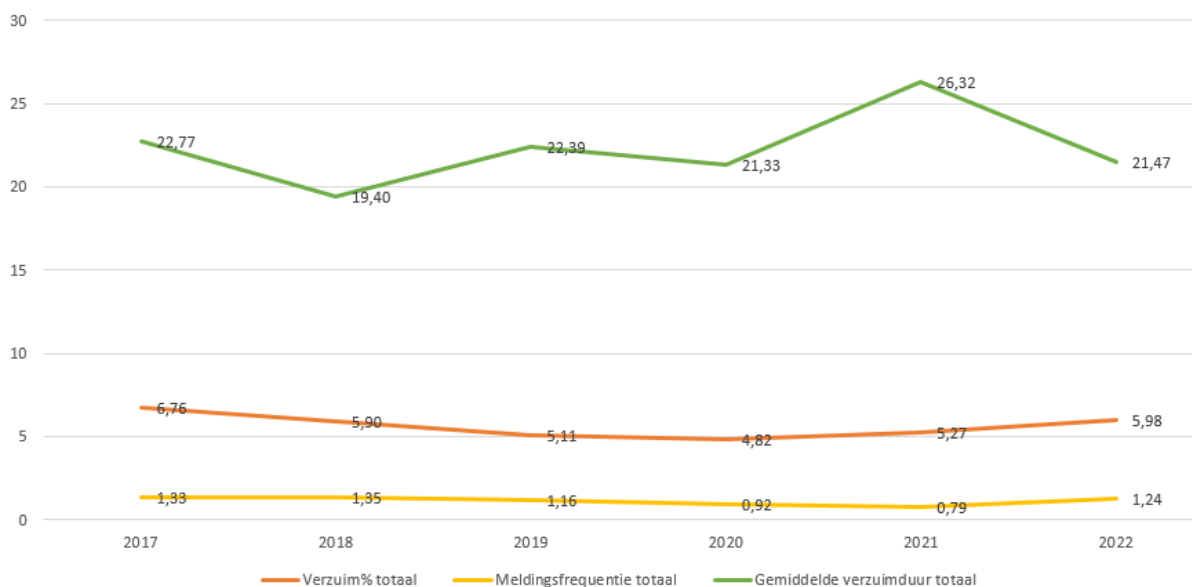
De gemiddelde leeftijd in de organisatie laat in 2022 een lichte daling zien t.o.v. het voorgaande jaar (van 46,8 naar 46,3). Het zwaartepunt van het personeelsbestand ligt op de groepen ouder dan 45 jaar (totaal: 56,92%). Daarmee zit HDSR onder het gemiddelde: landelijk is de gemiddelde leeftijd binnen decentrale overheden 48 jaar en bij Waterschappen 48,3 jaar (2020, AenO.nl).

Ziekteverzuim

Het totale verzuimpercentage in 2022 was 5,97%. Het steeg licht t.o.v. 2021, met 0,71% (zie figuur 33). Dit ligt in de lijn van de stijging binnen alle waterschappen en overheden. De gemiddelde verzuimduur is lager (+/- 5 dagen korter t.o.v. vorig jaar). Daarnaast is er een stijging in de meldingsfrequentie (van 0,79 naar 1,24); dat betekent dat iedere medewerker zich gemiddeld 1,24 keer per jaar ziekmeldt. Ook dit is in lijn met de trend voor de coronapandemie. Daarbij valt op dat het korte verzuim (van 1 t/m 7 dagen) en middellange verzuim (van 8 t/m 42 dagen) iets is toegenomen en het lang verzuim (vanaf 43 t/m 365 dagen) hetzelfde is gebleven.

Het verzuim kent meerdere verklaringen; een deel is niet werk gerelateerd, zoals het na-ijl effect van Corona en long Covid. We zien een toename van mentale klachten, mede als gevolg van werkdruk. Als preventieve maatregel bieden we mentale coaching en een vitaliteitsprogramma aan. En we geven de mensen de ruimte om weer op te laden.

Figuur 33 Verzuim trends

Gebruik opleidingsgelden en thuiswerkbudget

In 2022 heeft 7% van de medewerkers van HDSR gebruik gemaakt van het (persoonlijke) opleidingsbudget. Wij stimuleren dat mensen in zichzelf investeren. Wij zijn ervan overtuigd dat dit bijdraagt aan de vitaliteit van onze mensen.

In totaal hebben 131 medewerkers (20,7%) gebruik gemaakt van het thuiswerkbudget voor aanschaf van een ergonomische werkplek.

Integriteit

Blijvende aandacht voor integriteit is cruciaal. In 2022 zijn alle nieuwe medewerkers getraind en zijn er gesprekken gevoerd met leidinggevenden. Ook hebben teamgesprekken plaatsgevonden binnen Waterbeheer en Zuiver onder leiding van gesprekscoaches. Bij de aflegging van de ambtseed wordt door de Dijkgraaf en Secretaris Directeur expliciet aandacht besteed aan de verwachtingen die wij stellen aan integer werken. In 2022 is er door medewerkers van HDSR tweemaal een beroep gedaan op de vertrouwenspersoon. Dit is naar tevredenheid behandeld.

Veiligheid

We hebben als werkgever een zorgplicht dat er veilig gewerkt wordt. Focus op bewustwording door het organiseren van de jaarlijkse 'Week van de veiligheid' en het steeds meer zichtbaar worden van het KAM team zijn belangrijke ontwikkelingen. Ook leren we bewust van de 'bijna ongevallen'. In 2022 waren er 36 meldingen op het gebied van gevaarlijke situaties, bijna ongevallen, ongevallen en agressie en geweld. In 2021 waren dat 25 meldingen. De stijging van het aantal meldingen wil niet zeggen dat het werk onveiliger is geworden. Dit kan ook te maken hebben met het feit dat het bewustzijn voor veilig werken groeit. De reden van de meeste meldingen wordt veroorzaakt door val en struikelgevaar.

Medezeggenschap

De Ondernemingsraad (OR) van HDSR bestaat uit 11 medewerkers. Samen behartigen wij de belangen van de medewerkers waarbij wij oog hebben voor de organisatiebelangen. Onze speerpunten zijn in onderstaande figuur weergegeven.

In 2022 is veel gebeurd; waarvan we hier slechts een aantal punten kunnen belichten.

In een oververhitte arbeidsmarkt hebben we aandacht gevraagd voor het boeien en binden van medewerkers, voor werkdruk en voor integriteit en (sociale) veiligheid. Ook vitaliteit stond hoog op de agenda, met onder

meer een verzoek voor bredere inzetmogelijkheden van het Persoonsgeboden Basisbudget en een fietsplan. We hopen binnenkort hier mooie resultaten over te kunnen delen. Ook heeft de OR actief meegedacht bij de aanbesteding voor de nieuwe Arbodienst, het nieuwe Functiehuis en de aanpassing van de mobiele telefonie.

De Cao-onderhandelingen werden niet door de OR maar door het Lokaal overleg opgepakt. Wel heeft de OR input geleverd tijdens een werkbezoek van de Cao-tafel.

Dit zeggen medewerkers over HDSR

In 2021 is het 2 jaarlijkse medewerkersonderzoek uitgevoerd binnen de sector waterschappen. HDSR scoort goed op goed werkgeverschap, zeker ook ten opzichte van andere waterschappen en overheden (zie figuur 34). Daar zijn we trots op. De mooie punten houden we vast en de verbeterpunten pakken we op.

Speerpunten van de OR

De OR:

1. draagt bij aan een veilige werkomgeving;
2. is zichtbaar voor de medewerkers en behartigt het belang van de medewerkers;
3. draagt zorg voor transparantie;
4. streeft naar gelijkwaardigheid en daarmee gelijke behandeling voor iedereen.

Figuur 34: Scores voor HDSR en benchmark, medewerkersonderzoek sector waterschappen 2021

Cis Apeldoorn: in 2022 hadden wij, management en ondernemingsraad, zorgen over de sterkte en veerkracht van 'het elastiek'. De begrijpelijke moedeloosheid na 2 jaren lockdown en het n-ijleffect ervan, alsook de aanhoudende werkdruk, gaf ons soms het gevoel tekort te schieten in wat onze mensen nodig hadden. Maar als we terugkijken zien we veel waar we met elkaar trots op mogen zijn!

2022 in cijfers

Exploitatieresultaat 2022

Het exploitatieresultaat 2022, het verschil tussen de netto baten en de netto lasten, bedraagt € 3,735 miljoen. Hiervan was € 740.000 begroot. Het verschil van € 782.000 op de netto baten, dus de netto belastingontvangsten, wordt toegelicht bij het onderdeel "Belastingen" op pagina 58. De verschillen bij de netto lasten, dus het saldo van de kosten en de overige opbrengsten van € 5,720 miljoen vóór de mutaties in de bestemmingsreserves, wordt per programma toegelicht in bijlage 1, pagina 84.

Hoofdlijnen exploitatieresultaat 2022	Begroting 2022 na BW	Realisatie 2022	Vershil	
Netto baten	138.583	139.365	782	V
Netto lasten	148.048	142.328	5.720	V
Vershil voor mutatie Bestemmingsreserves	-9.465	-2.963	6.502	V
Mutaties Bestemmingsreserves	10.205	6.698	-3.507	N
Exploitatieresultaat	740	3.735	2.995	V

Bedragen zijn in duizenden euro's

BW: Begrotingswijziging

Investerings

Algemeen

In onderstaande tabel treft u de investeringsuitgaven aan, zoals begroot en gerealiseerd in de jaarschijf 2022. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de investeringen die op een projectmatige manier worden gerealiseerd en die tot toekomstige afschrijvingskosten leiden.

Het beeld van de realisatie per programma over 2022 laat zien dat de resultaten nogal uiteen lopen (zie ook [bijlage 2](#)):

Tabel I - Overzicht investeringsuitgaven 2022

(bedragen x € 1.000,-)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Begroting 2022, initieel (=Bg)	Realisatie 2022 t/m dec. (=Re)	Realisatie 2022 in % (=Re/Bg)
Waterveilige leef- en werkomgeving	13.350	7.238	54%
Programma Waterkeringenbeheer	13.350	7.238	54%
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	10.181	7.511	74%
Programma Watersysteembeheer	7.800	5.888	75%
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	1.005	376	37%
Programma Gezond Water	1.376	1.247	91%
Zuiver afvalwater, Energieneutraal en circulair	12.430	10.469	84%
Programma Zuiveringsbeheer	9.470	9.201	97%
Duurzaamheid	2.960	1.268	43%
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	35.961	25.217	70%
Bestuur, middelen en maatschappij	1.453	596	41%
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	1.453	596	41%
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	1.453	596	41%
Specifieke projecten			
Rwzi Utrecht	100	505	505%
GHIJ	4.220	4.078	97%
KWA+ fase 1	6.000	6.608	110%
Sterke Lekdijk	28.272	37.961	134%
Totaal Specifieke projecten (=C)	38.592	49.152	127%
Overige projecten en overloop van vorig jaar	-	64	-
Totaal investeringen alle projecten (=A+B+C)	76.006	75.030	99%
Vastgesteld o.b.v. 80% -->	60.805	123%	

Overzicht projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven 2022

(bedragen x € 1.000,-)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Begroting 2022, initieel (=Bg)	Realisatie 2022 t/m dec. (=Re)	Realisatie 2022 in % (=Re/Bg)
Totaal projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	16.920	11.927	70%

Toelichting:

Algemeen

In de begroting is een (taakstellend) investeringsniveau van € 76,006 miljoen vastgesteld. Dit is inclusief de grote projecten (Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen en Sterke Lekdijk). Over heel 2022 is voor € 75,030 miljoen aan investeringsuitgaven gerealiseerd, wat overeenkomt met een uitputting van 99% ten opzichte van de oorspronkelijke begroting (zonder de afslag van 20% voor

overprogrammering). Het investeringsniveau van programma's is voor 70% uitgeput; van bedrijfsvoering investeringen 41% en van de specifieke projecten voor 127%.

Als we rekening houden met de 20% afslag in verband met de overprogrammering, is in de begroting een (norm- en taakstellend) investeringsvolume van € 60,805 miljoen vastgesteld. De gerealiseerde uitgaven over 2022 à € 75,030 miljoen komen dan uit op 123% van de vastgestelde begroting.

Het overall resultaat is aanzienlijk beïnvloed door het project Sterke Lekdijk. Naar aanleiding van een opmerking van de accountant over de balanspost 'onderhanden werk' in de Jaarrekening 2021, zijn eind 2022 kosten die aan het boekjaar 2022 zijn toe te rekenen maar nog niet zijn gefactureerd als 'nog te betalen bedragen' in de realisatie van 2022 geboekt. Het betreft in totaal € 6,6 miljoen. Hiermee is in de jaarschijven geen rekening gehouden, dit verklaart voor een groot deel de gerealiseerde omvang van het investeringsvolume dit jaar op dit project en daarmee op het geheel. Het gaat hierbij niet om hogere kosten voor Sterke Lekdijk maar om het moment waarop deze verantwoord worden, de Prognose Einde Werk blijft ongewijzigd.

Overprogrammering / bandbreedte van de ramingen

Het dit jaar gerealiseerde omvang van het investeringsvolume is beïnvloed door een incidentele ontwikkeling bij Sterke Lekdijk. Zoals reeds opgemerkt, de resultaten per thema/programma lopen aanzienlijk uiteen. Er lijkt vooralsnog geen aanleiding te zijn het percentage overprogrammering (20%) aan te passen.

De oorlog in de Oekraïne

Het primaire externe effect op de projecten het afgelopen jaar is natuurlijk de oorlog in de Oekraïne. Wat begon met de Corona epidemie is vervolgens versterkt door de oorlog in de Oekraïne: aanzienlijke prijsstijgingen van materialen, met name die van hout en staal. De prijsstijgingen zijn een gevolg van lagere productie, aantrekkende economie en toenemende vraag naar materialen op dit moment. De financiële consequenties voor HDSR lijken nog steeds vrij beperkt te zijn. Bij de grote projecten of voortrollende GOP's is enige flexibiliteit ingebouwd waarmee stijgende projectkosten kunnen worden opgevangen. Problemen kunnen eerder ontstaan bij de reguliere lijnprojecten, zolang het conflict voortduurt wordt dit gemonitord.

Kredietoverschrijdingen

Er zijn op dit moment 10 projecten met (dreigende) kredietoverschrijdingen. Dit zijn er 7 meer dan bij de jaarrekening 2021. De overschrijding is in een aantal gevallen (procentueel) klein, maar er is mogelijk sprake van een trend. Het is wellicht een indicatie dat de ruimte in de kredieten afneemt. Dat kan het gevolg zijn van tarief- en/of prijsstijgingen. Eventuele kredietverhogingen of andere maatregelen worden per individueel project bezien. Dit wordt gedurende het jaar gemonitord, het AB wordt via de P&C-cyclus geïnformeerd.

Actuele aandachtspunten

1. Prijsstijgingen en leveringsproblemen

Levertijden van materialen lijken nog steeds op te lopen (van sommige materialen worden levertijden van 12 maanden genoemd). Dit kan tot vertragingen leiden, primair bij projecten in de uitvoeringsfase die hout en/of staal gebruiken. Prijsstijgingen zijn bij enkele projecten een issue, de ontwikkelingen worden doorlopend gemonitord.

2. Capaciteit in de lijn en in projecten

- Er worden zorgen geuit over de (interne) capaciteit in de lijn ter ondersteuning van projecten, i.c. bij Asset Management en Grondverwerving. HDSR is op dit punt kwetsbaar. HR heeft hier extra aandacht voor, ten aanzien van Asset Management is een bestuursvoorstel in voorbereiding.
- Sterke Lekdijk draait vrijwel geheel op extern ingehuurde capaciteit waardoor het HDSR-belang ondergeschikt kan raken. Bovendien geeft het een opwaartse druk op de kostenontwikkeling. Het heeft de volle aandacht van HR maar werving van m.n specialistische medewerkers blijft moeilijk.
- Er is bij diverse projecten nog steeds behoefte aan aanvullende capaciteit voor Technisch Management, Contract Management, Omgevingsmanagement en Managers ProjectBeheersing. HR: idem.
- Werkdruk bij Sterke Lekdijk blijft een issue (zie ook onder [HRM](#)).

3. Financiën en scope

- Grondverwerving Sterke Lekdijk: aangezien de waterveiligheidsopgave bij diverse projecten kleiner wordt zullen de inkomsten voor grondverwerving van het HWBP minder worden. Hierdoor zullen naar verwachting de kosten van de grondverwerving / eigen bijdrage voor rekening van HDSR toenemen. Een kleinere waterveiligheidsopgave bij Sterke Lekdijk betekent ook dat de juridische basis wegvalt voor

- onteigening van te verwerven delen grond die hier niet meer onder vallen. Dit kan mogelijk tot hogere verwervingskosten leiden. Voor begin 2023 staat een herijking van het (integrale) grondbeleid gepland.
- Rekening houden met een voorfinancieringsvraagstuk door vertraging in de subsidie-ontvangsten voor Sterke Lekdijk. Treasury wordt tijdig betrokken.

Totaal investeringsniveau taken

Thema Veiligheid

Het programma Waterkeringenbeheer is binnen dit thema het enige programma. Dit programma heeft in 2022 een achterblijvende realisatie van 54% van de begrote investeringsuitgaven gerealiseerd.

Bij GOP Regionale Waterkeringen is dit jaar primair aan 3 projecten gewerkt: Meijekade, Vlistkade/Grote Kerkvliet en GHIJ Willeskop. Het project Meijekade is geconfronteerd met een dubbele tegenvaller: door fouten van de aannemer kon zijn ontwerp niet goedgekeurd worden, herontwerpen betekende uitstel van de realisatie naar 2023. Daar bovenop kwam eind dit jaar vertraging in de levering van het benodigde staal waardoor er nog meer bestedingen doorschoven naar 2023. Project Vlistkade: de definitieve gunning is geweest en de gegunde inschrijving komt lager uit dan de raming, op zich gunstig maar het betekent wel een verdere onderbesteding. Voor project GHIJ Willeskop is het voorlopig ontwerp gereed, eind 2022 is door het AB extra krediet toegekend ten behoeve van de oevers. De realisatie kwam in 2022 niet verder dan 47%.

Voor het project C-kering & Waaiersluis (Dijkverbetering GHIJ-Noord en Verbetering Waaiersluis) is voor GHIJ-Noord de Nota Kansrijke Alternatieven in het college vastgesteld en verder uitgewerkt. Oplevering van het project staat voor 2023 gepland. Renovatie van de Waaiersluis: de sluis is opgeleverd, de onderhoudstermijn is per 1 april gestart en restpunten i.v.m. overdracht aan beheer zijn afgewikkeld. De financiële realisatie bedraagt dit jaar 113%.

Thema voldoende water

Het afgelopen jaar is binnen het thema Voldoende Water 74% van de verwachte investeringsuitgaven gerealiseerd.

Binnen het programma watersysteembeheer laten de watergebiedsplannen een realisatiegraad zien van 75%.

GOP Watersystemen: er is dit jaar vooral gewerkt aan de oevers in Utrecht. Oplevering zal later zijn, maar dat heeft geen consequenties. Het proces in de gemeente is lastig door de veelheid van stakeholders en inspraak vanuit de omgeving. Er wordt anticiperend gekeken naar mogelijkheden om te versnellen, d.w.z. in een kortere periode dan 10 jaar overdragen. De wat trage voortgang leidt ook tot lagere bestedingen: 60% van de jaarschijf. In de loop van dit jaar bleken materiaalprijzen (voor oeverconstructies; hout, staal, herstel betonnen damwanden) fors te zijn gestegen, ook voor de komende jaren wordt een forse stijging voorzien.

Huisvesting buitendiensten: er is een start gemaakt met de eerste projectfase, om onder meer het beoogde gebruik inzichtelijk te maken, het maken van een schetsontwerp en het ramen van de bouwkosten. Er zijn alleen voorbereidingsuren gemaakt, in deze verkennende fase is het lastig een goede prognose te maken en er is uitloop omdat de aandacht bij WB naar projecten met een hogere prioriteit uitgaat. Realisatie bedraagt 11%.

Gebiedsplannen Oost: medio dit jaar is het laatste deelproject van WGP Langbroekerwetering opgeleverd. Binnen het RWP Eiland van Schalkwijk zijn de eerste 2 gebiedsprocessen opgestart en 3 kunstwerkprojecten in uitvoering. Deze projecten verlopen voorspoedig: door uitvoering van meer projecten dan gepland waar peil regelende kunstwerken worden vervangen, namen de uitgaven toe ten opzichte van wat was begroot. De jaarschijf was relatief gering, door voorspoedige voortgang komt de realisatie uit op 242%.

Ook Gebiedsplannen West heeft goede voortgang gemaakt. Onder West vallen WGP Zegveld en Oud-Kamerik, WGP Kamerik en Kockengen, WGP Linschoterwaard, RWP De Tol, RWP Bodegraven Noord, Bufferzone Achttienhoven Nieuwkoop en NNN-gebieden Lange Weide. Het is te gedetailleerd om elke voortgang te benoemen maar al deze projecten hebben dit jaar delen/fases in voorbereiding, in uitvoering of opgeleverd.

NNN-gebieden Lange Weide is eind 2022 in zijn geheel opgeleverd en afgerond. Er loopt dus veel, de realisatie laat dit ook zien: 88%.

Het programma Beperking gevolgen klimaatverandering heeft 37% van de jaarschijf uitgegeven. Om te komen tot een aanpak voor klimaatverandering en ruimtelijke ontwikkelingen doet HDSR onderzoek in het project Toekomstbestendig Watersysteem. Het deelproject 'Waterberging en -doorvoer Willeskop' wordt vooruitlopend op dit onderzoek als geen-spijt-maatregel in samenwerking met Staatsbosbeheer en gemeenten uitgevoerd. Staatsbosbeheer heeft minder capaciteit beschikbaar dan past bij het tempo van het ambitieniveau van HDSR. Hierdoor kent de planfase een langere doorlooptijd. Door dit vertragende effect op het proces zijn de uitgaven in 2022 maar beperkt gerealiseerd.

Inlaatwerk KR VRAM is een nieuw project (KR VRAM: Kromme Rijngebied Verbeterde RivierAanvoer Mogelijkheid). In het kader van het Deltaplan Zoetwater wordt een inlaatwerk voor extra wateraanvoer bij de Kromme Rijn voorzien. Gezien het bovenregionale belang is er 50% financiering door het Deltafonds en de rest uit de Bestemmingsreserve KWA Verdieping Nieuwe Waterweg. Er is dit jaar gewerkt aan een plan van aanpak en een voorlopige raming.

Thema Gezond Water

Het thema Gezond Water heeft 80% van de uitgaven gerealiseerd.

Het programma Gezond Water laat een realisatiegraad van 91% zien.

KRW Oevers: het krediet is dit jaar verhoogd i.v.m. een overschrijding op NVO Kockengense Achterwetering. De jaarschijf is niet aangepast, waardoor een optisch hoog realisatiepercentage (252%). Aanleg van deze NVO is nu uitgevoerd en is het laatste in dit project.

KRW Vispassages: de vispassage bij De Zwaan is gerealiseerd, optimalisatie van 23 andere vispassages ook. Alle projecten zijn nu gerealiseerd, realisatie 81%. Het project is afgerond.

KRW Synergie Landelijk Gebied: het voornemen was om het project Haarzuilens grotendeels in 2022 uit te voeren. Maar het risico tot verhoogde inschrijvingen, als gevolg van stijgende materiaal- en brandstofkosten is bij dit project opgetreden. De aanbesteding is stopgezet, de uitgaven schuiven door naar 2023, de uitvoering kan dan waarschijnlijk gecombineerd worden met ander werk. Realisatie 80%. Door de hogere aanbesteding komen de totale kosten naar verwachting wel iets hoger uit dan het krediet.

De 3 oorspronkelijke KRW-projecten samen hebben de jaarschijf gerealiseerd (het was van oorsprong 1 krediet), met wat plus en min verschillen tussen de projecten.

3^e KRW planperiode 2022-2027: dit is het nieuwe KRW project. Het afgelopen jaar ging de aandacht vooral naar de nog lopende KRW-projecten uit, verder bleek het lastig een goede prognose van de uitgaven te maken omdat de nieuwe projecten worden opgestart. Realisatie 5%.

Programma Zuiveringsbeheer

Het programma Zuiveringsbeheer heeft 97% van de jaarschijf gerealiseerd.

Het nieuwe GOP Zuiveringstechnische werken (voortrollend): er wordt de komende jaren een programma voor de renovatie (hardware) en vervanging procesautomatisering (software) van de rwzi's uitgevoerd. Op rwzi Woerden is de afgelopen maanden goede voortgang geboekt met de renovatie. De voorbereidingen voor de vervanging van de procesautomatisering voor de rwzi Houten, Nieuwegein en Montfoort zijn in het 4e kwartaal gestart. De uitvoerings-werkzaamheden voor gemaal Nieuwegein en de voorbereidingen voor rioolgemaal Cothen zijn gestart. De vijfjarenplannen van De Meern, Houten en Leidsche Rijn zijn opgesteld en worden in januari 2023 definitief vastgesteld. Er is dus veel gedaan en in gang gezet, realisatie is dan ook 104%.

Medicijnresten uit water (Ozon rwzi Houten): nadat de perikelen rond de lozingsvergunning waren opgelost ontstonden er problemen als gevolg van aanvoer van Legionella in het influent. Als gevolg hiervan is oplevering en inbedrijfstelling van de installatie niet meer dit jaar gelukt. De vertragingen hebben wel tot hogere kosten geleid: 117% realisatie.

Renovatie/nieuwbouw rwzi Zeist: het project is op 1 oktober gestart. In november is de opdracht verstrekt aan het adviesbureau voor ondersteuning bij het opstellen van een Programma van Eisen en het voorontwerp. Deze werkzaamheden zijn gestart en lopen conform planning. Daarnaast is begonnen met het voorbereiden van de aanbesteding van het bouwteam, dat het voorontwerp gaat uitwerken tot een definitief ontwerp.

Programma Duurzaamheid

De realisatie voor het programma Duurzaamheid is uitgekomen op 43%.

Zonneparken: De realisatie van zonnepark Meijewetering (nabij rwzi Leidsche Rijn) is vertraagd door tekort aan onderdelen voor de uitvoering. Start is nu begin 2023, oplevering wordt verwacht in medio 2023. Door netcongestie is teruglevering van stroom aan het net in het geheel niet mogelijk. Dit duurt naar verwachting tot 2026 en mogelijk langer. Dit heeft gevolgen voor de omvang van de te realiseren zonneparken. Omdat het opgewekte vermogen voor eigen gebruik is, dient dit te worden afgestemd op het stroomverbruik van de rwzi. Voor het zonnepark nabij rwzi Woerden wordt, in samenspraak met gemeente Woerden, gezocht naar een geschikt terrein, op de rwzi is weinig terrein beschikbaar. Toch een realisatie van 84%.

Cellulose terugwinning en opwerking: het ontwerp loopt, vergunningaanvraag eveneens. Start van de bouw in januari 2023. Een iets hogere realisatie (110%) dan de jaarschijf door in de uitgaven geboekte btw, dit wordt teruggevraagd.

Dat het programma ondanks de goede realisaties van Zonneparken en Cellulose toch een realisatie van 43% laat zien komt door een 4-tal projecten waar wel een jaarschijf voor was begroot maar dit jaar niet zijn gestart: HDSR aardgasvrij, Mono-maaisel vergister, Centrale slibvalorisatie, Energiehub Het Klaphek (NB: er is bewust een breed palet aan mogelijke maatregelen geïnitieerd waarvan nader uitgezocht wordt welke uiteindelijk gerealiseerd worden). Zonder deze nog niet gestarte projecten zou de realisatie op 100% zijn uitgekomen.

Totaal investeringsniveau bedrijfsvoering investeringen

Het gerealiseerde investeringsniveau is op 41% uitgekomen, voornamelijk als gevolg van een heroriëntering van het project ICT basis op orde.

ICT basis op orde: het programma is uitgegroeid tot een overkoepelend programma Watervast waar naast IHOO (Informatie Huishouding Op Orde) ook GOP (Grip Op Privacy) en IVOO (Informatie Veiligheid Op Orde) onder vallen. Daarom is eind 2022 gestart met een herijking van het project, i.c. een actualisering van de scope. Een deel van de projecten wordt vanuit de lijn opgepakt en een deel wordt bij het externe implementatieteam belegd. De kosten over 2022 van Watervast worden in één keer in de exploitatie genomen omdat de financiële regelgeving activering niet toelaat. Daardoor ontstaat er dit jaar een realisatie van +/- 7%.

ICT vervanging hardware: in 2022 is de uitrol van nieuwe mobiele telefoons afgerond. Dit was een belangrijke stap om het beheer eenvoudiger te maken, maar vooral om de security te borgen. Daarnaast heeft de migratie van de datacenter faciliteit bij Vallei en Veluwe naar 2 nieuwe datacenters plaatsgevonden. De infrastructuur is nu gehuisvest in datacenters in Almere en Aalsmeer. In dit jaar is voor € 406.000 geïnvesteerd in nieuwe mobiele telefoons, laptops en tablets. Vervangingsinvesteringen in storage oplossing zijn doorgeschoven naar 2023. Realisatie bedraagt 115%.

Het Nieuwe Nu: uitgaven voor inrichting van de testvleugel zijn conform afspraak vooraf met de leveranciers gecrediteerd voor inrichting die niet aan de verwachtingen voldoet. De nieuwe aanbesteding strategie is bepaald en er is een projectteam voor de aanbesteding. Realisatie 9%.

Totaal investeringsniveau specifieke projecten

rwzi Utrecht

Het project Nieuwbouw rwzi Utrecht is in 2021 afgerond. Er is in 2022 nog € 482.000 (0,3% van de investering) aan nagekomen facturen geboekt.

Herinrichting rwzi Utrecht: de uitgaven zijn achtergebleven bij de verwachting, doordat voor de uitwerking van het plan meer tijd nodig was dan verwacht. Dit had te maken met het vinden van een goed technisch adviesbureau en vraagstukken rondom (het oplossen van) netcongestie. Realisatie kwam daardoor niet verder dan 23%. Een voorstel voor herinrichting van het terrein inclusief aanleg van een zonneveld wordt naar verwachting begin 2023 vastgesteld.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ)

GHIJ Kunstwerken: het grootste project van dit jaar was de renovatie van de monumentale kademuur van de Doorslagsluis. Door onzekerheid in de planning van de uitvoering is een deel van het werk eerder uitgevoerd dan ingeschat. Daarnaast was er enig meerwerk omdat de staat van de kademuur slechter was dan voorzien, dit kan worden gedekt uit de risicoreservering. Er is daardoor meer uitgegeven dan begroot maar de totale projectkosten wijzigen niet. Het project Doorslagsluis wordt uitgevoerd door team KWA+ en is nu in uitvoering.

GHIJ Oevers: het project Oeververbetering GHIJ Doorslag Traject Herenstraat in Nieuwegein is medio 2022 opgeleverd. Omdat een stalen damwand in plaats van een houten damwand noodzakelijk bleek is het project zo'n € 400.000 duurder uitgevallen. Herstel van oevers van de 'Bochtjes Doorslag' in Park Oudegein is aanbesteding gereed. Het AB heeft dit jaar aan GHIJ Oevers krediet verstrekt voor het project Willeskop, dit krediet is overgeboekt naar GOP Regionale waterkeringen en wordt door dat project uitgegeven en verantwoord.

GHIJ Baggeren: door afzetproblemen bij depot De Slufter is een deel van de laatste fase doorgeschoven naar 2023. De vertraging en gewijzigde transportwijze naar depot De Slufter leiden mogelijk tot hogere kosten later in het project.

De realisatie voor de gezamenlijke GHIJ projecten is uitgekomen op 97%.

Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen (KWA+)

In 2022 zijn de projecten Enkele Wiericke en Knooppunt Polsbroek opgeleverd, de uitvoering van het project opstelplaats mobiele pompen is bijna geheel uitgevoerd. Voor het project Doorslagsluis vordert de realisatie vooralsnog volgens planning. Voor project Lopikerwaard (het laatste en grootste project) is het definitief ontwerp afgerond en is begonnen met opstellen van het bestek. Het projectplan Lopikerwaard is vastgesteld, hierop is 1 bezwaar binnengekomen. Alle overige vergunningen procedures zijn in gang gezet. Op het gebied van grondverwerving zijn er weer stappen gezet, op slechts 2 dossiers lopen er bezwaren. Er is dit jaar weer veel gedaan, realisatie bedraagt 110%.

Sterke Lekdijk

Ontwikkelingen versterkingsopgave

Op programmaniveau is de business case ge-update en is de programmering van de innovatie vertaald in verdere trechtering waarmee de focus op de meest kansrijke innovatieve producten komt. Het aantal te versterken kilometers is door innovatieve rekentechnieken verder verlaagd; naast de positieve effecten voor kosten en omgeving vraagt dit ook meer focus op issues als hernieuwde communicatie met belanghebbenden, afstemming met gebiedspartners over meekoppelkansen en toename van de GOP-opgave. Tot slot zijn overkoepelende thema's als update van beeldkwaliteitsplan en omgevingsmanagement behandeld, alsmede weginrichting.

Producten en mijlpalen 2022:

- het ontwerpprojectplan Waterwet van WAM is vastgesteld
- tevens het Voorkeursalternatief van JAV
- De subsidieaanvragen planfase SAS en realisatie Salmsteke waren beide gepland voor 2022 maar zijn door de hoge werkdruk doorgeschoven naar 2023
- bij Salmsteke is de realisatie Uiterwaard gecontinueerd conform planning, maar vergt de contractering van de realisatiefase aanvullende aandacht en capaciteit
- ICU ligt na de nota kansrijke oplossingen op planning voor het voorkeursalternatief in 2023.

HRM

Capaciteit van medewerkers en werkdruk zijn onderdeel van de integrale afstemming met deelprojecten, evenals het vorm geven aan de samenwerking in het innovatiepartnerschap. De werkdruk is aanhoudend hoog, mede door / leidend tot personele wisselingen en langdurig openstaande vacatures. Dit capaciteitsproces geeft al het gehele jaar flinke zorgen. Daarnaast bedraagt de verhouding HDSR-medewerkers vs. externen ca. 1 op 7: dit heeft (negatieve) gevolgen voor kosten, afhankelijkheid en het realiseren van benefits.

Verbonden aan werkdruk en vacatures: de capaciteitsvraag van Sterke Lekdijk en het aanbod vanuit de lijn van HDSR matcht niet goed - op proces en inhoud. Dit heeft betrekking op de capaciteit van HDSR op twee vlakken. Enerzijds de interne capaciteit bij de lijnorganisatie van HDSR in project ondersteunende rollen. Rollen in assetteam, kabels en leidingen en grondverwerving zijn kwetsbaar. Daarnaast wordt gesignaleerd dat er te weinig eigen HDSR-capaciteit wordt ingezet / beschikbaar is voor deelprojecten van Sterke Lekdijk waardoor het HDSR-belang ondergeschikt kan raken. Rollen waar grote behoefte aan aanvullende eigen capaciteit is zijn Technisch Manager, Contract Manager, OmgevingsManager, Manager Project Beheersing. Er is een Strategisch Personeelsplan Projecten (SPP) opgesteld om hierin verbetering tot stand te brengen.

Financiën en projectbeheersing

Spanning op tijd en geld blijft / neemt toe. Door druk op HWBP zelf, druk vanuit HWBP naar waterschappen (bijv. onderzoek naar alternatieven voor de 10% eigen bijdrage o.b.v. voorcalculatie), kosten boven benchmarks, moeizame overgang naar 1e realisatie, veranderingen in scope, complexiteit in realisatie geldstromen (zoals inkomsten gebiedspartners). De verbinding tussen het programmateam en de deelprojecten is verbeterd.

Algemeen / alle deelprojecten: n.a.v. opmerkingen van de accountant over de jaarrekening 2021, is voor Sterke Lekdijk een bedrag van € 6,6 miljoen als 'nog te betalen bedragen' voor werkzaamheden die in 2022 zijn verricht in de realisatie geboekt. Dit is een nieuwe werkwijze, hiermee is in de jaarschijven en prognoses geen rekening gehouden. Dit verklaart ca. 2/3 deel van de overschrijding van de jaarschijf 2022 op dit project. Dit leidt overigens niet tot een hogere waarde Prognose Einde Werk (PEW) en is ook niet het gevolg van 'sneller werken', het heeft tot doel de kosten van in een bepaald jaar verrichte werkzaamheden / leveringen ook in het betreffende jaar te laten vallen (en niet zoals voorheen een deel van de Q4 kosten van een bepaald jaar in Q1 van het erop volgende jaar). Bijna 75% van nog te betalen gedragen is geboekt ten laste van 3 deelprojecten: WAM Planfase, SAS Planfase en Salmsteke Realisatie fase. De resterende 1/3 is toe te schrijven aan voorbereidingskosten voor realisatiefases.

Door vertraging in subsidie-aanvragen worden subsidies later ontvangen en kan er een voorfinancieringsvraagstuk ontstaan.

Per actief deelproject:

WAM-Planfase: Het vergunningenontwerp is doorgerekend, geverifieerd op waterveiligheidseisen en afgestemd met de beheerorganisatie. De laatste periode is gewerkt aan het aanscherpen van de scope en het detailontwerp (waterveiligheid inclusief ruimtelijk ontwerp), beide zijn in de loop van 2023 gereed. Het ontwerp projectplan Waterwet/MER is eind 2022 ter visie gelegd door de Provincie Utrecht.

Eind 2022 is het krediet voor de planfase van WAM toegekend. Daarin zit ook een deel voor de kosten voor voorbereiding van de realisatie en innovaties die t.z.t. onder de realisatie vallen. Inmiddels wordt er hard gewerkt aan de Voorbereiding van de realisatie. Dit is dan ook de reden dat hier een tijdelijke overschrijding van de jaarschijf 2022 van 39% te zien is, er is geen effect op de kosten Prognose Einde Werk (wat heeft het project na oplevering uiteindelijk gekost). Het daadwerkelijk overboeken van de kosten uit de planfase naar de realisatiefase vindt plaats bij de start van de realisatiefase. Realisatie: 139%.

Salmsteke-Planfase: medio 2022 is het Projectplan Waterwet door GS van de Provincie Utrecht goedgekeurd en ter inzage gelegd. De allonge op de samenwerkingsovereenkomst met de gebiedspartners is getekend. Voor het uiterwaard is het bestuursvoorstel voor de aanvraag van het realisatiekrediet voor de uitvoeringskosten vastgesteld en is de aanneemovereenkomst getekend. De planfase is daarmee afgesloten. Realisatie: 32%.

Salmsteke-Realisatiefase: In september zijn de stukken voor de realisatie Dijk (PMP, raming) onvoldoende bevonden door Programmateam, Kostentafel en HWBP. Het was de bedoeling dat de realisatieteams van HDSR en Mourik de stukken alsnog op orde zouden brengen, naast het werk aan de realisatie Uiterwaard en het

inhalen van het vele achterstallige werk. Dit heeft ertoe geleid dat de werkdruk ook in oktober-november veel te hoog kwam te liggen. Het team van HDSR heeft daarom begin december 'op de pauzeknop gedrukt'. Op grond daarvan is besloten dat er voor het deel Voorbereiding Realisatie Dijk personele versterking wordt georganiseerd. Alles bij elkaar leidt deze ontwikkeling tot minstens een half jaar vertraging in het gereed maken van de stukken voor Realisatie Dijk en het uitvoering, tevens staan de kosten Prognose Einde Werk onder druk. Voortgang van de Uiterwaard verloopt conform planning.

CUB-Planfase: uitwerking van de integrale dijkversterkingsvariant is gereed, uit de berekeningen blijkt de veiligheids-opgave fors af te nemen. Vaststelling vindt plaats bij de vaststelling van het ProjectPlan Waterwet. De overschrijding van de jaarschijf 2022 met 19% heeft te maken met kosten voor innovatie die op het project worden gemaakt die niet tot de scope van het planfase krediet behoren. Deze kosten worden overgeboekt naar de realisatiefase als deze is gestart, bij opstellen van jaarschijf is hier geen rekening mee gehouden, in totaal gaat het om € 880.000. De subsidieaanvraag is getoetst en goedgekeurd door het HWBP, de beschikking is inmiddels ontvangen. Realisatie: 119%, dit heeft geen effect op Prognose Einde Werk.

SAS-Verkenningfase: in april 2022 is de verkenningfase afgerond. De totale kosten voor de verkenningfase zijn lager dan begroot als gevolg van een lagere besteding van uren dan verwacht en het verschuiven van het opstellen van het ProjectManagementPlan naar de planfase. Realisatie: 66%.

SAS-Planfase: mede door een latere start met de innovatiepartner heeft de afstemming met het HWBP over de raming voor de planfase heeft veel tijd en inspanning gekost. Tot op heden is er met het HWBP nog geen overeenstemming over de planfase bereikt. Daardoor is de subsidieaanvraag is niet meer in 2022 ingediend waardoor de ontvangst is verschoven. Eind 2022 is besloten wel alvast te starten met de volgende subfase uit de planuitwerking. Deze bevat 'no regret' werkzaamheden en loopt volgens planning. Momenteel vindt frequent overleg plaats met de gebiedspartners om overeenstemming te bereiken over een addendum op de Samenwerkingsovereenkomst, hierin worden nadere afspraken over de scope van de werkzaamheden en de kosten vastgelegd. Realisatie: 36%.

JAV-Verkenningfase: De nota Voorkeursalternatief is conform planning in december 2022 vastgesteld, daarmee is de verkenningfase afgerond. JAV heeft niet de gehele risicoreservering gebruikt, hierdoor blijft deze fase ruim onder de raming. Realisatie: 64%.

ICU-Verkenningfase: in de tweede helft van 2022 is de Nota Kansrijke Oplossingen afgerond. Daarnaast is ook de beheeropgave beter in beeld gebracht. Eind 2022 heeft de nadruk gelegen op optimalisatie van de veiligheidsscope. De werkpakketten zijn aangescherpt/ geoptimaliseerd en er is minder uitgegeven aan het ingenieursbureau waardoor er aanzienlijk minder kosten zijn gemaakt. Er wordt voorzien dat de totale omvang van de werkzaamheden (scope) kleiner wordt. Er is geleerd van de eerdere deeltrajecten, waarbij in de huidige verkenningfase de keus is gemaakt om de planfase in te gaan met een stabiele scope. Dit wordt gedaan door alle geotechnische optimalisatie berekeningen nu reeds uit te voeren. Realisatie: 61%.

Programma Team: Uitgavenstand eind 2022 is € 150.000 hoger dan de kredietstand eind 2022. Dit wordt verklaard doordat de besluitvorming om het krediet programmteam op te hogen weliswaar in 2022 in het dagelijks bestuur heeft plaats gevonden, maar pas in 2023 is verwerkt in de administratie. De inkomsten van het programmteam worden aangevraagd via de deelprojecten van de Sterke Lekdijk aan HWBP en RWS (voor de Voorhavendijken). De kosten van het programmteam worden na technisch gereed melding van een deelproject overgeboekt naar het betreffende deelproject conform de afgesproken verdeelsleutel. Realisatie: 89%.

Grondverwerving:

- Salmsteke: de zienswijzen voor onteigening zijn behandeld en de stukken zijn voorgelegd voor advies door de Raad van State. Met een aantal eigenaren is inmiddels alsnog overeenstemming bereikt.
- WAM: de veiligheidsopgave is kleiner geworden, dit heeft geleid tot aanpassing van de grondverwervingsdossiers. Bij een thematafelbijeenkomst in september is het beleid en proces van de grondverwerving toegelicht. In november hebben de taxaties bij alle eigenaren plaatsgevonden en heeft de 1e ronde keukentafelgesprekken plaatsgevonden. De uitgaven zijn naar 2023 doorgeschoven vanwege de nadere uitwerking van de veiligheidsopgave waardoor de onderhandelingen met de grondeigenaren pas in 2023 gestart kunnen worden.

- CUB: het benodigde ruimtebeslag voor de maatregelen is nog onvoldoende definitief om de 2e ronde keukentafelgesprekken met de rentmeesters te starten. Er heeft intern afstemming plaatsgevonden over de mogelijke maatregelen en de consequenties ervan voor de grondverwerving.
- De uitgaven voor ruilplan Honswijk zijn opnieuw uitgesteld. De gemeente Houten heeft nog geen bestemmingsplanwijziging vastgesteld en de provincie heeft nog geen vergunning verleend voor de nieuwe locatie van één van de deelnemers van de ruilovereenkomst.

Kredieten voor Projectmatige sloop- en exploitatieprojecten

- De sloopwerkzaamheden voor de rwzi Utrecht zijn gereed, om het project af te ronden was meer grond nodig om het terrein aan te vullen dan geschat. Afronding begin 2023.
- Ook de sloop van de rwzi Maarssenbroek is vrijwel afgerond, door een gunstige aanbesteding vielen de kosten lager uit.
- De uitgaven voor GOP Baggeren liggen in lijn met de jaarschijf. Onzekere factor zijn de waterbodemonderzoeken naar opbarsting waarvan de consequenties voor de opgave en kosten op voorhand moeilijk te bepalen zijn.

Belastingen

Tabel: Netto bijdrage per belastingcategorie				
	Begroting 2022	Begroting 2022 na BW	Realisatie 2022	Resultaat 2022
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing Ingezetenen	30.582	30.582	30.509	-73 N
Watersysteemheffing Overig ongebouwd	6.012	6.112	6.169	57 V
Watersysteemheffing Natuur	74	74	77	3 V
Watersysteemheffing Gebouwd	3.7410	37.910	37.998	88 V
Verontreinigingsheffing*	211	211	201	-10 N
Subtotaal Watersysteemheffing en Verontreinigingsheffing	74.289	74.889	74.954	65 V
Subtotaal Zuiveringsheffing	63.694	63.694	64.411	717 V
Totaal netto bijdrage	137.983	138.583	139.365	782 V

Bedragen zijn in € 1.000 (V = voordelig, N = nadelig).

* De belastingopbrengsten Verontreinigingsheffing dienen als dekking van kosten van de watersysteemheffing.

Toelichting

Algemeen

Voor de heffing en invordering van de waterschapsbelasting neemt HDSR deel aan de belastingsamenwerking BghU (Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht).

Het resultaat op de belastingopbrengsten is het verschil tussen de gerealiseerde belastingopbrengsten en de begrote belastingopbrengsten na de 2^e Begrotingswijziging. Op basis van de eerste voortgangsrapportage van BghU (t/m mei) is geen bijstelling van de belastingopbrengsten doorgevoerd. Op basis van de 2^e voortgangsrapportage (t/m augustus) is, als onderdeel van de 2^e Begrotingswijziging, wel een bijstelling gedaan. Bij het verklaren van de afwijkingen speelt dit mee omdat in deze jaarrekening de verschillen ten opzichte van de gewijzigde begroting worden toegelicht.

Effect coronamaatregelen

Ook in 2022 zijn er landelijke coronamaatregelen geweest die een effect hebben gehad op het belastingdraagvlak, vooral van de categorie zuiveringsheffing bedrijven. Bij de begroting voor 2022 is daarmee al rekening gehouden. Daardoor is dit effect ook verdisconteerd in de belastingtarieven van 2022. Er zijn voor het belastingjaar dan ook geen substantiële afwijkingen in de belastingopbrengsten geconstateerd die aan de coronamaatregelen zijn toe te schrijven. Wel is in 2022 berekend of HDSR in aanmerking komt voor compensatie door het Rijk van door coronamaatregelen gederfde belastinginkomsten voor 2020. Dit heeft geleid tot een compensatie van € 1,119 miljoen euro voor de zuiveringsheffing bedrijven over het belastingjaar 2020. In 2023 wordt naar de gederfde belastingopbrengsten van het jaar 2021 gekeken. Eventuele compensatie voor 2021 wordt in de jaarrekening van 2023 verantwoord.

Watersysteemheffing (€ 65.000 voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De totale netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing zijn € 665.000 hoger dan initieel begroot. Op basis van de rapportages door BghU zijn de belastingopbrengsten bij de 2^e Begrotingswijziging met € 600.000 verhoogd: € 100.000 voor Ongebouwd en € 500.000 voor Gebouwd. Uit de jaarcijfers van BghU blijkt dat de uiteindelijk gerealiseerde belastingopbrengsten € 65.000 hoger zijn dan de begroting, inclusief begrotingswijzigingen. Het resultaat is het saldo van relatief kleine voor- en nadelen op alle categorieën binnen de watersysteemheffing.

Zuiveringsheffing (€ 717.000 voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

Voor de zuiveringsheffing is in 2022 geen begrotingswijziging doorgevoerd. De totale netto-belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing zijn € 717.000 hoger dan initieel begroot. Op het onderdeel bedrijven is er sprake van een voordeel van € 1,187 miljoen. Dit bestaat voor het grootste deel uit de ontvangen compensatie voor de derving van belastingopbrengsten door de coronamaatregelen vanuit het Rijk: € 1,119 miljoen. De rest van het voordeel wordt veroorzaakt doordat het belastingdraagvlak na corona zich, sneller dan verwacht, weer heeft hersteld tot op het niveau van 2019, het jaar voor corona. Voor het onderdeel zuiveringsheffing woningen is er per saldo sprake van een nadeel van € 470.000. Het bedrag aan kwijtscheldingen is bijna € 143.000 lager dan begroot en dat levert een voordeel op. In het bruto belastingdraagvlak ontstaat, ten opzichte van de begroting, echter ook een nadeel van € 346.000. Dit nadeel heeft deels betrekking op de afwikkeling van het belastingjaar 2020. Het nog op te leggen bedrag is € 96.000 lager dan bij de jaarrekening van 2021 was ingeschat. Het belastingdraagvlak van 2022 is ongeveer € 250.000 lager dan begroot. Dit komt door een toename van het aantal éénpersoonshuishoudens waardoor vaker slechts 1 vervuilingseenheid per woning in rekening wordt gebracht. Ten slotte wordt ook rekening gehouden met een grotere oninbaarheid van openstaande bedragen. De BghU maakt een inschatting van de omvang van deze post. Daarvoor wordt de voorziening dubieuze debiteuren met ruim € 300.000 verhoogd. Dit levert een nadeel op voor het boekjaar 2022.

De paragrafen

1. Overzicht van aangenomen moties in 2022

Agendapunt	Titel	Status	Indiener(s)	Status
Algemeen Bestuur 16-11-2022 Belastingverordeningen 2023	021-2022 Verkennen watergebruik als grondslag voor de zuiveringsheffing	Aangenomen	WN	In uitvoering
Algemeen Bestuur 16-11-2022 Vreemd aan de orde van de dag	019-2022 Integrale veiligheid en verkeersveiligheid Sterke Ledijk	Aangenomen	WN 50 Plus CDA CU PvdA WN W@I	In uitvoering
Algemeen Bestuur 16-11-2022] Begrotingswijziging 2022	015-2022 Ondersteuning campagne waterschapsverkiezingen	Aangenomen	WN PvdA AWP 50 Plus	Afgerond
Algemeen Bestuur 05-10-2022 Vreemd aan de orde van de dag	014-2022 Inzicht in benodigde inspanning voor behalen KRW doelen en in consequenties van het niet behalen van de KRW doelen	Aangenomen	50 Plus AWP CU PvdD VVD	In uitvoering
Algemeen Bestuur 06-07-2022 Vreemd aan de orde van de dag	011-2022 Rivierkreeften	Aangenomen	LNE WN PvdA AWP	In uitvoering Bekeken wordt of er in 2023 vervolgpilots nodig zijn
Algemeen Bestuur 06-07-2022 3.3 Voorjaarsnota 2022	009-2022 Vergroening technische assets HDSR	Aangenomen	AWP CDA PvdD PvdA WN	In uitvoering

Algemeen Bestuur 06-07-2022 3.3 Voorjaarsnota 2022	007-2022 Samen aan tafel bij het opstellen van integrale gebiedsplannen	Aangenomen	AWP CDA LNE WN	In uitvoering
Algemeen Bestuur 06-07-2022 3.3 voorjaarsnota 2022	004-2022 Van droge voeten naar voldoende water op maat	Aangenomen	AWP PvdD PvdA WN	In uitvoering
Algemeen Bestuur 11-05-2022 3.1 Vaststelling peilbesluit Langbroekerwetering 2022	002-2022 Monitoring peilbesluit langbroekerwetering	Aangenomen	CDA LNE PvdA WN	In uitvoering
Algemeen Bestuur 09-03-2022 4.5 Digitale transformatie visie 2022	001-2022 Instellen commissie digitale transformatie	Aangenomen	LNE WN	Afgerond Commissie ingesteld

Een overzicht van alle ingediende moties:

<https://ris2.ibabs.eu/Reports/Details/HDSR/8238b04c-8c16-4834-828c-3de2ff5dfe65>

Een overzicht van alle ingediende amendementen:

<https://ris2.ibabs.eu/Reports/Details/HDSR/b4bc5c13-aefc-4c5c-9ef9-1018e4f84d9c>

2. Incidentele baten en lasten

Incidentele baten

Incidentele baat: Coronasteun 2020

Incidentele lasten

Incidentele last: Droogte (Waterbeheer)

3. Reserves en voorzieningen

Voor een toelichting op de reserves en de voorzieningen, zie de jaarrekening op pagina 15 en verder.

4. Weerstandsvermogen

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is de mate waarin een waterschap in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio.

Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke grote financiële tegenvaller die niet opgevangen kan worden, zich direct vertaalt in een extra tariefstijging.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "*Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023*". In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's van nu en gerelateerd aan toekomstige investeringen, in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van HDSR te verkrijgen, wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Dit resulteert in een actueel risicoprofiel.

Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van interviews waarbij gebruik is gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart worden gebracht en beoordeeld. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijndoelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2) Compliance- en verslaggevings- risico's	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.
3) Operationele risico's	Deze zijn onder te verdelen in - Projectrisico's: alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant. - Procesrisico's: deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.

- Veiligheidsrisico's: het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 63 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten sloop van de oude RWZI Utrecht (bodemgesteldheid, -vervuiling), GOP Regionale Keringen, project-overstijgende risico's. De grootste operationele risico's liggen bij ICT (cybercrime, virus, datalek van persoonsgegevens) en bij fiscale zaken i.v.m. een mogelijke naheffing van de Belastingdienst voor privégebruik van bedrijfsauto's.

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in januari-februari 2023. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,406 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2021 met € 0,229 miljoen toegenomen (was € 6,177 miljoen). Sinds de begroting 2022 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven. Kleiner geworden zijn de risico's van het niet voldoen aan de geurcontouren rond de exploitatie van de RWZI-Utrecht, te weinig capaciteit op de markt voor slibverwerking. Gestegen zijn de risico's m.b.t. Aquon door de start van de nieuwbouw van hun kantoor, fiscale zaken i.v.m. een mogelijke naheffing van de Belastingdienst voor privégebruik van bedrijfsauto's. Nieuwe risico's zijn financiële problemen of een faillissement van SNB, het niet compliant zijn met de Wet Privacy door een datalek van onze gegevens door derde partijen.

	2022	2021
Benodigde weerstandscapaciteit	€6,409 miljoen	€ 6,177 miljoen

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem- en zuiveringsheffing) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur. Voor de een onderbouwing van de mutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2, onderdeel G op bladzijde 15 e.v. van de jaarrekening 2022.

	Stand Ultimo 2022 NA mutatie Algemene reserves	Stand Ultimo 2022 VOOR mutatie Algemene Reserves	Stand Ultimo 2021
Algemene reserves Beschikbare Weerstandscapaciteit			
Watersysteemheffing	5.724.248	6.576.226	5.209.707
Zuiveringsheffing	7.088.564	7.940.542	7.144.315
Totaal Algemene reserves	12.812.812	14.516.768	12.354.022

Bedragen in euro's

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen wij de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit per begin 2020

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit weer, vóór eventuele bestemming van het resultaat en de reserves door het algemeen bestuur (zie ook paragraaf 2.2.2 onderdeel G op bladzijde 15 e.v. van de jaarrekening 2022).

Conform de Beleidsnota "Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017 -2023" wordt bij het bestemmen van het resultaat het weerstandsvermogen op peil gebracht, indien het weerstandsratio groter is dan 2,0 of kleiner dan 1,4. Dit gebeurt via een toevoeging (als de weerstandsratio groter is dan 2,0) of onttrekking (als de weerstandsratio kleiner is dan 1,4) aan de tariefsegalisatiereserves.

De ratio weerstandsvermogen blijkt hoger dan 2,0. De *beschikbare* weerstandscapaciteit van €14,516 miljoen blijkt door de daling van de *benodigde* weerstandscapaciteit naar €1,703 miljoen hoger dan noodzakelijk.

Bij de jaarrekening worden de volgende stappen gevolgd met betrekking tot de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

1. Goedgekeurde onttrekkingen en dotaties aan de bestemmingsreserves worden uitgevoerd;
2. Vormen van eventueel nieuwe bestemmingsreserves en doteren aan bestaande bestemmingsreserves;
3. Belastingopbrengsten worden per categorie verrekend met de tariefsegalisatiereserves;
4. Saldo vanuit de kostenkant van de jaarrekening wordt verrekend met de algemene reserve;
5. Weerstandsvermogen wordt (indien nodig, bij een weerstandsratio >2,0 of <1,4) op peil gebracht, via een toevoeging of een onttrekking aan de tariefsegalisatiereserves;

Na uitvoering van stap 1 t/m 4 resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €14,516 miljoen (saldo algemene reserves). Afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit van €6,406 miljoen levert dit een ratio weerstandsvermogen op van 2,26. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit kan worden verlaagd door een onttrekking aan de algemene reserves en een toevoeging aan de tariefsegalisatiereserves. Na verlaging resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €12,812 miljoen en een ratio weerstandsvermogen van 2,0 (zie onderstaande tabel):

	Ratio weerstandsvermogen NA Mutatie Algemene Reserves	Ratio weerstandsvermogen VOOR Mutatie Alg. Reserves
Benodigde weerstandscapaciteit	€6,409 miljoen	€6,409 miljoen
Beschikbare weerstandscapaciteit	€12,812 miljoen	€ 14,516 miljoen
Ratio weerstandsvermogen	2,0	2,26

In de "Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023" is vastgesteld dat de uitkomst van de berekening wordt gewaardeerd conform onderstaande normtabel. Deze is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het waterschap streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0.

Normtabel

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de Ratio Weerstandsvermogen van HDSR op dit moment voldoet.

5. Financiering

Wet- en regelgeving

Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het vaststellen van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en jaarverslag.

De wijze waarop binnen HDSR financieringsactiviteiten plaatsvinden, is vastgelegd in het treasurystatuut. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken, waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders. Het financieringsbeleid is met name gericht op het minimaliseren van toekomstige financiële risico's.

Rentevisie

Door middel van de rentevisie geeft HDSR aan hoe wordt verwacht dat de rente zich in de toekomst gaat ontwikkelen.

In ons treasurystatuut is vastgesteld dat de rentevisie van HDSR in principe wordt gebaseerd op de rentevisie van minimaal twee financiële instellingen. De visie wordt minimaal éénmaal per jaar, ten tijde van het opstellen van de begroting, vastgesteld. Daarnaast adviseert Thésor ons over relevante ontwikkelingen.

Ontwikkelingen

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de ingestelde sancties tegen en van Rusland liepen de energie- en grondstofkosten in 2022 in snel tempo op, wat zijn effect had op de inflatie. Ook de nog steeds bestaande problemen in de aanvoerketen en personeelstekorten hebben prijsverhogende effecten. In oktober 2022 lag de inflatie in Europa op 10,6% (HICP) en in Nederland in november op 9,9% (CPI). Deze zijn intussen wat gedaald maar met 7,6% (NL) in januari nog altijd fors te noemen.

Hiermee was het hoge inflatieniveau toch minder tijdelijk dan in eerste instantie werd gedacht, waardoor de Centrale Banken versneld gedwongen werden de beleidsrente naar neutrale niveaus te brengen. Met een fors opgelopen rente op de kapitaalmarkt ten gevolg. Eind 2021 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 tot 40 jaar ongeveer 0,70%. Eind 2022 is deze zelfde rente opgelopen tot 2,70% (voor 30 jaar) en 2,40% (voor 40 jaar).

In de V.S. heeft de FED afgelopen jaar meerdere renteverhogingen doorgevoerd. Dit heeft ook zijn uitwerking op de rentes in de Eurozone. De ECB heeft in juli 2022 de beleidsrente in een eerste stap met 0,50% verhoogd, in reactie op de inflatie maar ook om de waardedaling van de Euro te beperken. Doordat de prijzen zijn blijven stijgen is de beleidsrente in de Eurozone inmiddels in stappen verhoogd tot de huidige 3% (februari 2023).

HDSR beoordeeld aan de hand van een meerjaren liquiditeitsprognose vooraf of, en zo ja, wanneer sprake is van een financieringsbehoefte. Er was in 2022, conform begroting, geen extra financieringsbehoefte. Zoals in de Begroting 2023 is opgenomen wordt in 2023 een (langlopende) financieringsbehoefte verwacht van € 20 miljoen. Daarnaast zal op basis van de meerjaren liquiditeitsprognose in overleg met het adviesbureau Thésor worden beoordeeld of het verstandig is de renterisico's op de middellange termijn te beperken door een deel van de langlopende financieringsbehoefte al vast te leggen. We streven een gelijkmatige financieringsportefeuille na die is afgestemd op de looptijd van onze activa maar die vooral passend is bij de

duur van de voorziene financieringsbehoefte.

Kortlopende financiering

Een eventueel (tijdelijk) liquiditeitstekort kan worden opgevangen binnen de beschikbare kasgeldlimiet. In 2022 is er, buiten ons reguliere rekening courant krediet geen behoefte geweest aan aanvullende kortlopende financiering. Aan het einde van 2022 was het saldo op de bankrekening van het schatkistbankieren afgenomen tot € 1,493 miljoen negatief. Het negatieve saldo op de rekening courant faciliteit bij de NWB bedroeg per 31-12-2022 -/€ 6,806 miljoen.

Het structureel negatieve saldo van de rekening courant is een gevolg van het schatkistbankieren. Wanneer het negatieve saldo te hoog wordt, wordt het saldo aangevuld door middel van een overboeking van de bankrekening van het schatkistbankieren of wordt financiering aangetrokken indien nodig.

Langlopende financiering

In 2022 zijn, conform begroting, geen nieuwe geldleningen aangetrokken en geen extra aflossingen gedaan

Tabel – stand van de langlopende leningen

Stand 1 januari 2022		€ 287,2
Reguliere aflossingen		€ 10,2
Vervroegde aflossing		
Stand 31 december 2022		€ 277,1

Bedragen in miljoenen euro's

Rentelasten

De rentelasten waren ruim € 100.000 lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de meeste aflossingen op geldleningen in het eerste halfjaar plaatsvinden. Hierdoor is er minder rente berekend dan waar rekening mee is gehouden bij de begroting (rente begroting berekend over de beginstand).

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden groter dan het drempelbedrag, moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren.

Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal waardoor het drempelbedrag in 2022 € 3,620 miljoen bedraagt. In 2022 is twee keer een zeer kortdurend een positief saldo geweest op de Rekening Courant, maar dit bleef ruim binnen de toegestane normen door tijdige afroming naar de schatkist. Het saldo op de bankrekening van het schatkistbankieren bedroeg op 1 januari 2022 € 30,500 miljoen en op 31 december 2022 was dit teruggelopen tot nihil.

Afgelopen jaren was sprake van overliquiditeit maar richting het eind van 2022 is weer sprake van kortlopende financiering binnen de rekening courant limiet. Dit is vooral het gevolg van de hoge realisatiegraad van investeringen in 2022 gecombineerd met de onzekerheden rondom het moment van ontvangst van subsidiestromen rondom de grote projecten Sterke Lekdijk. De (langlopende) financieringsbehoefte zal naar verwachting vanaf 2023 toenemen door een toenemende investeringsportefeuille. De onzekerheid rondom het moment van ontvangst van subsidiestromen rondom de grote projecten Sterke Lekdijk kunnen wel leiden tot tijdelijke overliquiditeit en schatkistbankieren.

Interne en externe toetsing

De administratieve organisatie en de gevoerde treasury activiteiten zijn in 2022 onderwerp van onderzoek geweest bij de interne rechtmatigheidscontrole. Er zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd.

De provincie Utrecht is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichhouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals vastgesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, de renterisiconorm en het kasgeldlimiet. Het doel van deze twee normen is de renterisico's van lagere overheden binnen de perken te houden en te beheersen. Beide normen worden hierna toegelicht.

Toetsing renterisiconorm

Uitgangspunt van de renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van geldleningen met het oog op een beperking van renterisico's.

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Dit betekent dat in 2022 niet meer dan € 54,301 miljoen aan lening volume rentegevoelig mag zijn. Het werkelijke renterisico van HDSR bedraagt in 2021 € 10,200 miljoen (5,6%) en voldoet daarmee ruim aan de norm.

Ook de komende jaren wordt op basis van de vervalkalender van de leningenportefeuille voldaan aan deze wettelijke norm.

Tabel – renterisiconorm

	Bedrag	%	Toelichting
Begrotingstotaal	181,0		Primaire begroting
1. renterisiconorm	54,3	30,0	% van het begrotingstotaal
2. renterisico werkelijk	10,2	5,6	% van het begrotingstotaal
3. ruimte renterisiconorm (1-2)	44,1	24,4	% van het begrotingstotaal

Bedragen In miljoenen euro's

Toetsing kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld (rekening-courantkrediet/kasgeldleningen) mag worden gefinancierd. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is de kasgeldlimiet vastgesteld op 23%.

Deze kasgeldlimiet bedraagt voor 2022 € 41,631 miljoen (€ 181,004 miljoen x23%). Hiermee is deze limiet in 2022 niet overschreden.

6. Verbonden Partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Het betreft:

Naam	Rechtsvorm
1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).	Naamloze vennootschap
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland	Regeling voor gemene rekening
3. Belastingamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)	Gemeenschappelijke regeling
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard	Gemeenschappelijke regeling
5. Netwerk Water en Klimaat	Regeling voor gemene rekening
6. AQUON	Gemeenschappelijke regeling
7. Het Waterschapshuis (HWH)	Gemeenschappelijke regeling
8. Unie van Waterschappen (UvW)	Vereniging
9. Vereniging werken voor waterschappen	Vereniging
10. AquaMinerals B.V.	Besloten vennootschap
11. Slibverwerking Noord Brabant (SNB)	Naamloze vennootschap

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165,- opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal €460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. De afgelopen 8 jaren heeft de NWB geen dividend uitgekeerd, vanwege de toezichthoudregels van de ECB. In 2019 is de dividend uitkering hervat.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):		
-Eigen vermogen	31/12/2021 € 1.774	31/12/2022 € 1.845
-Vreemd vermogen	€ 94.117	€ 71.290
-Jaarresultaat	V € 121	€ 143
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering.	
Overige informatie	Geen.	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) bedraagt voor het waterschap in 2022 €2,644 miljoen. De bijdrage is voor 2023 begroot op €2,869 miljoen (2021: € 2,513 miljoen).	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2021	31-12-2022
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	V €11.824	N €271.030
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	HDSR is penvoerder van de Gemeenschappelijke Regeling MRB-WMNL en het personeel is bij HDSR in dienst.	

3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum	1 januari 2014		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2022 begroot op € 2,59 mln (2021: € 2,57 mln).		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. Eén van deze twee deelnemers is statutair voorzitter, op dit moment de dijkgraaf.		
Financiële kerncijfers in euro's:			
-Eigen vermogen	31-12-2021	31-12-2022	
-Vreemd vermogen	€1.101.271	€1.376.271	
-Jaarresultaat	€5.297.271	€3.102.508	
	€438.135	€1.405.949	
Relatie met programma	Lastendruk		
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het produktievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.		
Overige informatie			

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarpplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR in euro's	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Begrote bijdrage 2022: €198.686 Werkelijke bijdrage 2022: €184.324 Begrote bijdrage 2023: € 221.600
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt

5. Netwerk Water en Klimaat (voorheen Winnet en Coalitie Ruimtelijke Adaptatie)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden zijn samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water & Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.	
Financieel belang HDSR	In 2021 is een bijdrage betaald van € 47.592 Verwachte bijdrage 2022: € 47.500	
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
-Eigen vermogen	31-12-2021 € 259.086	31-12-2022 € 130.644*
-Vreemd vermogen	Nvt	Nvt
-Jaarresultaat	€158.291	-/- €40.634 * in 2022 is € 87.807 teruggestort naar de deelnemers
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering	
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie		

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2022 bedroeg de bijdrage inclusief Covid-bemonstering €2,714 mln Voor 2023 is een bijdrage inclusief Covid-bemonstering begroot van €3,117 mln	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's:	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2022</i>
-Eigen Vermogen	€957.316	€1.671.035
-Vreemd vermogen	€13.409.413	€20.023.018
-Jaarresultaat	€0	€0
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2021 € 702.901 Verwachte bijdrage 2022: € 950.000	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's:	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2022 (concept)</i>
-Eigen vermogen	€0	€0
-Vreemd vermogen(totaal vlottende passiva)	€7.967.175	€ 9.979.002
-Jaarresultaat	€0	€0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Herziening van het werkpakket door de Koers HWH 3.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.	
Overige informatie	geen	

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	1927	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 21 waterschappen in Nederland. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2022: €496.664 Verwachte bijdrage voor 2023: €653.605	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's :	31-12-2021	31-12-2022
-Eigen vermogen	€3.134.711	€2.697.666
-Vreemd vermogen	€13.637.665	€12.983.201
-Jaarresultaat	€1.141.345	€ 437.044
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	nvt	

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	2019	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.	
Financieel belang HDSR	€ 21.500 (schatting)	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen vermogen	N.v.t.	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.	N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	geen	

10. AquaMinerals B.V.

Vestigingsplaats	Nieuwegein	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	In 2020 heeft het formele besluit plaatsgevonden over de toetreding van HDSR als vierde waterschap tot het AquaMinerals collectief. Dit is in 2021 door uitgifte van aandelen geformaliseerd.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor de stofstromen die vrijkomen bij het zuiveren van water. Hiervoor ontwikkelen zij passende ketens, die vervolgens kwalitatief hoogwaardig worden bediend en/of geëxploiteerd. De organisatie is in eerste instantie opgericht voor alle Nederlandse drinkwaterbedrijven, maar inmiddels zijn zij ook actief voor een Belgisch drinkwaterbedrijf en een aantal Nederlandse waterschappen.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR bedraagt € 48.604 opgebouwd uit 479 (van de 12.300) aandelen van € 45,50 nominaal met een agio van € 48,75 per aandeel.	
Bestuurlijk betrokkenheid HDSR	Volgens de statuten van de vennootschap AquaMinerals zijn de belangrijkste bevoegdheden belegd bij de directeur en de Raad van Commissarissen (RvC). De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) benoemt op voordracht van de RvC de commissarissen; de RvC benoemt de directeur. Als aandeelhouder heeft HDSR toegang tot de AVA.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	31-12-2020 € 1.315.588	31-12-2021* € 1.433.884
- Vreemd vermogen	€ 4.403.247	€ 2.426.346
- Jaarresultaat voor belasting	€ 18.910	€ 54.548
		*) Er zijn nog geen gegevens over 2022
Relatie met programma	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor stofstromen, zoals zand-, zeef- en roostergoed, die bij HDSR voortkomen uit het zuiveringsproces van afvalwater.	
Risico's	Het financiële risico voor HDSR beperkt zich tot de omvang van het aandelenvermogen van € 48.604.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

11. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Vestigingsplaats	Moerdijk	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap; aandelen in handen van deelnemende waterschappen	
Ingangsdatum	In 2022 is het formele besluit genomen tot toetreding van HDSR als 14% aandeelhouder van SNB per 1-1-2023.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	SNB verwerkt zuiveringsslib voor waterschappen. Het is de ambitie van SNB om samen met de waterschappen en ketenpartners een circulaire afvalwater- en slibketen te realiseren.	
Financieel belang HDSR	HDSR bezit 14% van de aandelen van SNB. Overige deelnemende partijen zijn: Waterschappen Aa en Maas (24,17%), De Dommel (21,74%), Brabantse Delta (18,53%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%).	
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). HDSR wordt in de AvA vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4,443 mln en is volledig volgestort.	
Financiële kerncijfers in 1.000 euro's:	31-12-2020	31-12-2021*
- Eigen vermogen	€ 19.971	€ 18.038
- Vreemd vermogen	€30.333	€26.892
- Jaarresultaat	-/-€ 1.024	-/-€ 900
		*) Er zijn nog geen gegevens over 2022
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer	
Risico's	Het gestorte kapitaal in de aandelen, zijnde de nominale waarde (€ 622.000) en agio (€ 1,764 mln) kan bij liquidatie (deels) afgeboekt moeten worden. Garantstelling ter hoogte van maximaal 14% van € 55 mln afhankelijk van de uitstaande geldleningen bij NWB.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

7. Bedrijfsvoering

Subsidies 2022

Tabel: Overzicht beschikte subsidie aanvragen 2022 (aantal 15 stuks) ³		
Naam project	Regeling	Bedrag
Optimalisatie 23 vispassages	NPI Water POP3+ Provincie Utrecht	€ 255.232
Waterberging en – doorvoer Willeskop	NPI Water POP3+ Provincie Utrecht	€ 1.500.000
Realisatie 4 vispassages	NPI Water POP3+ Provincie Utrecht	€ 474.768
Restauratie Oude Sluis Vreeswijk	Erfgoedparels Provincie Utrecht	€ 164.679
Pilot wegvangen exotische rivierkreeft in Zegveld	Biodiversiteit: Invasieve exoten provincie Utrecht 2021	€ 40.000
Vispassage, Inlaat en NVO Snelrewaard	NPI Water POP3+ Provincie Utrecht	€ 280.000
Haanwijkersluis	SIM 2022	€ 28.898
Waaiersluis	SIM 2022	€ 86.194
Oude Sluis	SIM 2022	€ 148.624
Warmtepomp rwzi Montfoort	ISDE	€ 3.600
TEO Merwedekanaal verantwoord benutten	Uitvoeringsverordening subsidie Energietransitie provincie Utrecht 2021.	€ 50.000
Uitbreiding subsidie De Boer aan het Roer - de Hollandse Veenweiden vitaal en verbindend	Begrotingssubsidie project provincie Zuid Holland (IBP middelen)	€ 217.000
Apparaatskosten Programma Natuur PU - Kolland en Overlangbroek	AVP provincie Utrecht	€ 39.564
Opleiding MRB 2022	Praktijkleren MBO 2022 (ESF)	€ 42.930
Planuitwerkingsfase van project 02F Culemborgse Veer - Beatrix Sluis (CUB)	HWBP	€ 10.486.433
	Totaal	€ 13.817.922

NPI = Niet productieve investeringen

POP3 = Plattelandsontwikkelingsprogramma

SIM = Subsidie Instandhouding Monumenten

ISDE = Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing

IBP = Interbestuurlijk programma

AVP= Agenda Vitaal Platteland

ESF = Europees Sociaal Fonds

HWBP =Hoogwaterbeschermingsprogramma

Tabel: Overzicht ingediende subsidie aanvragen 2022 (aantal lopende aanvragen 1 stuk)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Restauratie Polderhuis te Jaarsveld	Erfgoedparels provincie Utrecht	€ 183.370
	Totaal	€ 183.370

Tabel: Overzicht aangepaste subsidie aanvragen in 2022 en/of over vorige jaren (1 stuk)			
Naam project	Regeling	Beschikking oud	Beschikking nieuw
Verbeteren waterkwaliteit Kom van Langbroek	POP3 Provincie Utrecht	€ 310.875	€ 287.189
	Totaal	€ 310.875	€ 287.189

³ Voor de verantwoording van de beschikte subsidies van 2022 is geen SISA methodiek voorgeschreven.

Tabel: afgewikkelde subsidies in 2022 (aantal 4 stuks)			
Naam project	Regeling	Beschikking	Vaststelling
Intrinsieke Duurzame Inzetbaarheid	ESF 2014-2020	€ 12.500	€ 0
Verbeteren waterkwaliteit Driebergse Meer	POP3 provincie Utrecht	€ 330.362	€ 275.202
Verkenningfase project O2G Salmsteke – Schoonhoven	HWBP	€ 7.201.515	€ 6.990.613
Verkenningfase project O2F Culemborgse Veer – Beatrix Sluis	HWBP	€ 9.405.517	€ 9.392.986
	Totaal	€ 16.949.894	€ 16.658.801

Toelichting gewijzigde subsidiebeschikkingen

Verbeteren waterkwaliteit Kom van Langbroek (2021)

Op 19 augustus 2021 is de POP3 subsidie voor dit project vastgesteld op € 310.875,19 (EU-deel). Nadien is het project door de Audit Dienst Rijk (ADR) gecontroleerd. Daarbij is vastgesteld dat de raamovereenkomst, waarvan kosten binnen dit project zijn gedeclareerd, niet meer verlengd kon worden. Dit is wel gebeurd. Daardoor is de POP3 subsidie voor dit project met een her-beslissing verlaagd naar € 287.189,46 (EU-deel). Omdat bij de vaststelling al € 310.875,19 is betaald, wordt er € 23.685,73 teruggevorderd.

Toelichting afgewikkelde subsidies bij relevante afwijkingen

Intrinsieke Duurzame Inzetbaarheid

Er is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden binnen deze subsidiebeschikking (inhuur externe deskundigheid). Daarom is het Ministerie van SZW gevraagd de beschikking in te trekken.

Verbeteren waterkwaliteit Driebergse Meer

De verleende subsidie is lager vastgesteld, omdat bij de eindverantwoording bleek dat de werkelijke kosten lager zijn dan de kostenraming bij de subsidieaanvraag.

Verkenningfase project O2G Salmsteke-Schoonhoven

Door aanscherping van de STBU opgave is de projectscope bijgesteld van 8.339 m (0 kunstwerken) naar 7.128m (0 kunstwerken). Deze scope is bij start planuitwerking opgenomen in het Projectmanagementplan (PMP) De bijstelling is als een niet gerealiseerde activiteit in mindering gebracht op de verleende subsidie voor de verkenningfase (€ 210.902).

8. EMU saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht de berekening van het EMU-saldo in de begroting en het jaarverslag op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven in een jaar van de totale overheid (Rijk en decentrale overheden). De Stichtse Rijnlanden is als decentrale overheid medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Voor 2022

bedraagt deze financiële ruimte 0,4% van het Bruto Binnenlands Product. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt € 19 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Op dit moment zijn er geen sancties op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort van de decentrale overheden. In de primaire begroting 2022 is een EMU-saldo tekort voorzien van € 0,400 miljoen. Het werkelijke EMU-saldo in 2022 is € 3,400 miljoen negatief (zie tabel onder). Hiermee blijft De Stichtse Rijnlanden binnen de toegestane referentiewaarde van € 19 miljoen negatief. Het verschil met het begrote EMU-saldo wordt vooral veroorzaakt door hogere investeringsuitgaven.

Tabel – opbouw EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Rekening 2022	Begroting 2022
1. EMU - exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	10,4	9,7
2. invloed investeringen		
- bruto investeringen minus desinvesteringen*	-/- 71,2	-/- 60,8
- Investeringssubsidies en doorbelastingen aan derden**	40,8	39,6
- afschrijvingen	28,8	29,3
3. invloed voorzieningen		
- toevoeging aan voorzieningen	7,3	5,8
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0,0	0,0
- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 7,5	-/- 7,5
4. invloed reserves		
- betalingen uit reserves	-/- 13,5	-/- 16,6
4. Deelnemingen en aandelen	0,0	0,0
Berekend EMU-saldo	-/- 4,8	-/- 0,4

* Bruto investeringen zijn inclusief de projecten in het kader van KWA+ en Sterke Lekdijk

** De bijdragen voor KWA+ en Sterke Lekdijk zijn meegenomen in de investeringssubsidies
Bedragen zijn in miljoenen euro's

9. Top Inkomens 2022

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (= WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT regelt naast de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector ook een maximering van de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan ontslagvergoedingen. Vanuit de WNT dient verantwoording via de jaarrekening plaats te vinden. Hierbij dient de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord te worden ook als de norm niet is overschreden.

Inkomensgegevens

De bezoldiging van waterschapsbestuurders ligt vast in het Waterschapsbesluit (ministerie van Binnenlandse Zaken).

Leden van het dagelijks bestuur van De Stichtse Rijnlanden

De beloning van alle leden van het dagelijks bestuur vindt plaats binnen de ambtelijke schalen (schaal 18, BBRA) en blijft geheel binnen de WNT-norm. De dijkgraaf ontvangt, in overeenstemming met wettelijke bepalingen, naast het salaris gebaseerd op trede 10 van schaal 18, een bruto ambtstoelage van 6,25% (geen recht voor pensioen, vakantietoelage, en dergelijke). De vier hoogheemraden (per

begin november 2022 waren dat er drie) hebben elk een aanstelling voor 0,75 fte en worden betaald conform trede 3 van schaal 18 van het BBRA. Naast het salaris ontvangen alle leden van het dagelijks bestuur een vakantietoeslag van 8% en een eindejaarsuitkering van 8,3%, zoals die geldt voor rijksambtenaren. De leden van het dagelijks bestuur zijn overigens geen topfunctionaris zoals verwoord in het kader van de WNT.

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden zijn aangesteld als ambtenaar en vallen in beginsel onder de werking van de CAO Werken voor Waterschappen. Voor een groep medewerkers die vanuit de provincie Noord- en Zuid Holland naar ons waterschap zijn overgekomen geldt bij wijze van overgangsrecht de CAO Provincies. De beloningen uit beide cao's blijven geheel binnen de WNT-norm. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden heeft geen managers in dienst die buiten de Caoschalen worden betaald.

Aanstelling secretaris-directeur

In het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) legt ons waterschap jaarlijks in zijn jaarstukken verantwoording af over de beloning van (interim-) topfunctionarissen. Binnen ons waterschap betreft dat de functie van secretaris directeur. Binnen het geldend functiewaarderingssysteem FuWater is die functie gewaardeerd met salarisschaal 17 van de SAW en daarmee onder de WNT-norm.

Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma

Waterkeringenbeheer (primaire, regionale en overige waterkeringen)

Waterkeringenbeheer	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	911	911	851	60
Afschrijvingskosten	2.930	2.908	2.932	-24
Personeelskosten	9.097	9.096	9.194	-98
Overige kosten	1.588	1.688	1.436	252
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.100	8.600	8.603	-3
Totaal kosten	22.626	23.204	23.016	188
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	8.296	8.295	7.666	629
Totaal overige opbrengsten	8.296	8.295	7.666	629
Saldo kosten en overige opbrengsten	14.331	14.909	15.350	441-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 252.000 lagere kosten)

Bij een aantal activiteiten op het gebied van beheer en onderhoud van assets is minder gebruik gemaakt van externe deskundige adviezen en meer van inhuurkrachten, die de eigen mensen hebben ondersteund. Hierdoor zijn de uitgaven voor personeelskosten hoger dan begroot en de overige kosten lager. Tevens was in de begroting rekening gehouden met de aankoop van gronden, maar dat verloopt trager dan verwacht.

Overige opbrengsten (€ 629.000 lagere opbrengsten)

Als gevolg van een lagere productiviteit dan begroot zijn er minder kosten doorbelast aan projecten. De lagere productiviteit is onder andere het gevolg van vacatures die niet of later ingevuld konden worden.

Strategische lijn Sterke Lekdijk

Sterke Lekdijk	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	68	68	71	3-
Overige kosten	4	4	4	0
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	73	73	75	3-
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	-		0	0-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-		3	3-
Totaal overige opbrengsten	-	-	3	3-
Saldo kosten en overige opbrengsten	73	73	72	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Afwijkingen van de realisatie ten opzichte van de begroting groter dan €100k worden hieronder verklaard.

Calamiteitenzorg

Calamiteitenzorg	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-	-	-	-
Afschrijvingskosten	0	0	0	0
Personeelskosten	337	337	323	13
Overige kosten	182	182	174	8
Totaal kosten	519	519	497	22
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	2	2	5	3-
Totaal overige opbrengsten	2	2	5	3-
Saldo kosten en overige opbrengsten	517	517	492	25

Bedragen zijn in duizenden euro's

Afwijkingen van de realisatie ten opzichte van de begroting groter dan €100k worden hieronder verklaard.

Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Muskusrattenbeheer eigen gebied	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	5	5	5	0
Afschrijvingskosten	9	9	9	0
Personeelskosten	0	0	0	0
Overige kosten	2.759	2.579	2.807	-48
Totaal kosten	2.773	2.773	2.822	48-
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	-	-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-	-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.773	2.773	2.822	48-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Afwijkingen van de realisatie ten opzichte van de begroting groter dan €100k worden hieronder verklaard.

Watersysteembeheer

Watersysteembeheer	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	2.136	2.136	2.038	98
Afschrijvingskosten	8.462	8.184	8.193	-9
Personeelskosten	12.129	12.129	12.072	58
Overige kosten	15.422	15.468	13.656	1.812
Totaal kosten	38.149	37.917	35.958	1.959
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	5.907	6.507	6.738	-231
Totaal overige opbrengsten	5.907	6.507	6.738	-231
Saldo kosten en overige opbrengsten	32.242	31.410	29.221	2.190

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 1,812 miljoen lagere kosten)

In 2022 hebben de baggerwerkzaamheden aan de Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ) vertraging opgelopen, vanwege problemen met de afzet van baggerslib in het depot De Slutfer. Inmiddels is een andere locatie voor de bagger gevonden. Hierdoor zijn minder kosten gemaakt voor baggeren van de GHIJ.

Als gevolg van de extreem droge zomer van 2022 zijn kosten gemaakt voor de bestrijding van de droogte die niet waren voorzien in de begroting.

Overige opbrengsten (€ 231.000 hogere opbrengsten)

Bij de begrotingswijziging is een opbrengst opgenomen voor de verkoop van een dienstwoning. Deze verkoop is op het laatste moment niet doorggegaan. Tegenover deze tegenvaller in de overige opbrengsten staan een paar

meevallers. Zo is in het kader van de droogtebestrijding een extra bijdrage van HH Rijnland ontvangen, die (even als de kosten) niet was begroot. Tevens is een bedrag verrekend als afkoop voor de overdracht van het onderhoud van areaal.

Strategische lijn Bodemdaling Veenweide

Bodemdaling veenweide	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	1	1	1	0-
Afschrijvingskosten	14	14	14	-
Personeelskosten	1.254	1.254	1.171	82
Overige kosten	727	727	436	291
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	1.996	1.996	1.622	374
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	8	8	0	7
Ottrekking aan bestemmingsreserves	-		8	8-
Totaal overige opbrengsten	8	8	9	1-
Saldo kosten en overige opbrengsten	1.988	1.988	1.613	374

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 291.000 lagere kosten)

Een groot deel van de onderschrijving wordt veroorzaakt door lagere kosten op externe deskundige adviezen en een lagere uitputting van de Impulsregeling Klimaat (nog een deel 2021 en 2022). Gebiedsgerichte risicodialogen met agrariërs en landgoedeigenaren zijn o.a. i.v.m. corona en andere ontwikkelingen in landelijk gebied niet opgestart. Activiteiten met betrekking tot vergroten water(en klimaat)bewustzijn bij bedrijven en burgers zijn opgepakt (en gefinancierd) vanuit project 900 jaar waterbeheer.

Beperking gevolgen klimaatverandering

Beperking gevolgen klimaatverandering	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	6	6	6	0-
Afschrijvingskosten	15	15	15	0-
Personeelskosten	2.986	2.986	2.826	161
Overige kosten	2.226	2.226	1.708	519
Totaal kosten	5.233	5.233	4.554	679
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	16	16	373	-356
Totaal overige opbrengsten	16	16	373	356-
Saldo kosten en overige opbrengsten	5.217	5.217	4.182	1.035

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 161.000 lagere kosten)

Ondanks de inspanningen van de recruiters staan nog steeds wel vacatures open en het werven van geschikt personeel blijft een uitdaging. In verschillende teams is het gelukt om rond de jaarwisseling enkele

sleutelposities in te vullen. Doordat vacatures langer open bleven dan begroot, zijn de personeelskosten lager dan begroot.

Overige kosten (€ 519.000 lagere kosten)

De onderbezetting als gevolg van een krappe arbeidsmarkt en de opschaling van de crisisorganisatie in verband met de droogte heeft de uitvoering van regulier werk onder druk gezet. Ook participeert HDSR in diverse landelijke kennis en innovatieprogramma's, waarbij HDSR met betrekking tot de sturing op de uitgaven afhankelijk is van de landelijke programmering en zijn sommige uitgaven verschoven naar 2023.

Overige opbrengsten (€ 356.000 hogere opbrengsten)

De hogere opbrengsten zijn het gevolg van niet begrote bijdragen van collega waterschappen in de eveneens niet begrote kosten voor droogtebestrijding, als gevolg van de extreem droge zomer van 2022.

Strategische lijn Toekomstbestendig Watersysteem

Toekomstbestendig Watersysteem	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	1.089	1.089	994	94
Overige kosten	1.275	1.275	697	578
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	2.364	2.364	1.691	673
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	8	8	17	9-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-		3	3-
Totaal overige opbrengsten	8	8	20	12-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.356	2.356	1.671	685

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 578.000 lagere kosten)

Het onderzoek naar opbarsting heeft geleid tot minder kosten. Er zijn minder aanvragen voor individuele maatregelen bodemdaling veenweide. De aanvullende waterkwaliteitsmetingen bij Vlist hebben geleid tot minder kosten. Er zijn geen INSAR (Interferometric Synthetic Aperture Radar) bodembewegingonderzoeken uitgevoerd, omdat de onderzoeksdoelen te vaag waren. Daarnaast is nog een aantal kleinere onderzoeken niet doorgedaan i.v.m. nieuwe inzichten en afstemming met het landelijke onderzoeksprogramma via STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer).

Gezond water

Gezond water	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	26	26	29	3-
Afschrijvingskosten	87	87	89	2-
Personeelskosten	2.966	2.966	2.853	114
Overige kosten	3.257	3.257	2.894	363
Totaal kosten	6.336	6.336	5.865	471
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	753	753	912	159-
Totaal overige opbrengsten	753	753	912	159-
Saldo kosten en overige opbrengsten	5.583	5.583	4.952	631

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 114.000 lagere kosten)

Door de krapte op de arbeidsmarkt zijn niet alle vacatures ingevuld zoals begroot, dan wel later in het jaar dan begroot. Hierdoor zijn de personeelskosten lager dan begroot.

Overige kosten (€ 363.000 lagere kosten)

Bij de impuls- en stimuleringsregelingen zijn minder kosten gemaakt, doordat een aantal gemeentes door technische oorzaken (zoals asbestverwijdering die niet was voorzien) vertragingen opliepen in de uitvoering van hun projecten. Door deze vertragingen is ook minder gebruik gemaakt externe deskundige adviezen.

Overige opbrengsten (€ 159.000 hogere opbrengsten)

In 2022 is meer subsidie ontvangen begroot, met name voor enkele Life IP projecten.

Strategische lijn Gezond Water

Gezond Water	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-	-	-	-
Afschrijvingskosten	-	-	-	-
Personeelskosten	1.001	1.001	938	63
Overige kosten	1.716	1.488	1.351	137
Toevoeging aan bestemmingsreserves	350	350	350	-
Totaal kosten	3.067	2.839	2.639	200
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	6	6	28	22-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	310	310	333	23-
Totaal overige opbrengsten	316	316	361	45-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.752	2.524	2.278	245

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten (€ 137.000 lagere kosten)

Voor de Impulsregelingen uit 2021 waren reserveringen gemaakt, die voor een groot deel, door verschillende redenen, niet uitgegeven zijn. Voor NVO's zijn geen aanvragen ingediend, waardoor dit geld overblijft. Het is niet gelukt om voldoende onderzoeken m.b.t. eigen maatregelen uit te zetten.

Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	4.270	4.270	4.302	32-
Afschrijvingskosten	16.264	16.334	16.340	6-
Personeelskosten	6.296	6.296	6.148	148
Overige kosten	26.999	28.084	27.417	667
Totaal kosten	53.828	54.983	54.207	776
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	4.079	4.079	4.334	255-
Totaal overige opbrengsten	4.079	4.079	4.334	255-
Saldo kosten en overige opbrengsten	49.749	50.904	49.873	1.031

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 148.000 lagere kosten)

Door de krappe arbeidsmarkt is het lastig gebleken om alle vacatures in te vullen en waar het wel lukte, konden deze vacatures vaak later worden ingevuld dan begroot. Dit leidt tot lagere personeelskosten.

Overige kosten (€ 667.000 lagere kosten)

De lagere energiekosten zijn het gevolg van de droge zomer, waardoor minder afvalwater is aangeleverd. Lagere kosten voor anti-afhaaksubsidie, als gevolg van minder vervuiling door de bedrijven die hiervoor in aanmerking komen, door aanpassingen in hun productieprocessen en nasleep van Covid voor hun productieprocessen.

Door verschuiving van werkzaamheden van december 2022 naar februari 2023, zijn de sloopkosten van de rwzi Utrecht lager dan begroot. Hier staat ook een lagere onttrekking aan de bestemmingsreserve tegenover.

Overige opbrengsten (€ 255.000 hogere opbrengsten)

Latere ingebruikstelling van de medicijnrestverwijderingsprogramma bij de rwzi Houten, waardoor ook de Rijksbijdrage hiervoor ook later zullen worden ontvangen.

Strategische lijn Zuivere ontwikkeling

Zuivere ontwikkeling	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	55	55	56	1-
Overige kosten	691	691	3	688
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	746	746	59	687
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	-		1	1-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal overige opbrengsten	-	-	1	1-
Saldo kosten en overige opbrengsten	746	746	58	688

Overige kosten (€ 667.000 lagere kosten)

Het ogenschijnlijke voordeel op de overige kosten betreft de begrote stijging van de afzet slib welke in 2022 in de strategische lijn is begroot. Het budget is overgeboekt naar reguliere taken en is geheel uitgegeven. Het extra budget was exact voldoende om de slibafzet van perceel Nieuwegein (nieuwe aanbesteding 2022) te dekken. In 2023 is dit budget in de reguliere taak begroot.

Genieten van water

Strategische lijn Waterbewust leven

Waterbewust Leven	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	354	354	364	9-
Overige kosten	517	517	492	25
Toevoeging aan bestemmingsreserves	50	50	50	-
Totaal kosten	921	921	905	16
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	1	1	3	2-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	400	400	407	7-
Totaal overige opbrengsten	401	401	410	9-
Saldo kosten en overige opbrengsten	520	520	495	25

Afwijkingen van de realisatie ten opzichte van de begroting groter dan €100k worden hieronder verklaard.

Bestuur, middelen & maatschappij

Bestuur, middelen & maatschappij	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	171	171	191	21-
Afschrijvingskosten	1.508	1.269	1.229	40
Personeelskosten	21.557	23.151	23.693	542-
Overige kosten	17.525	17.096	14.552	2.545
Totaal kosten	40.761	41.687	39.665	2.022
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	3.357	4.952	4.228	724
Totaal overige opbrengsten	3.370	4.952	4.228	724
Saldo kosten en overige opbrengsten	37.404	36.736	35.437	1.298

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 542.000 hogere kosten)

Als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt zijn een aantal vacatures veel later dan begroot of zelfs helemaal niet ingevuld. Om de onderbezetting op te vangen is meer gebruik gemaakt van inhuurkrachten dan begroot. Tevens is in het kader van de nieuwe cao aan het eind van het jaar een eenmalige uitkering gedaan, die niet begroot was.

Overige kosten (€ 2,545 miljoen lagere kosten)

Door de inzet van eigen personeel bij enkele interne projecten (TBB), in plaats van externen, zijn hiervoor minder kosten gemaakt dan begroot., Tevens is vertraging in uitvoering innovatie projecten opgetreden door vertraging bij partners waardoor minder gebruik is gemaakt van externe deskundigen dan begroot. Ook zijn minder kosten gemaakt dan begroot door de herprioritering van een aantal ICT projecten. Deze zijn naar volgend jaar verschoven. Tenslotte is de (verplichte) post onvoorzien in begroting niet aangesproken.

Overige opbrengsten (€ 724.000 lagere opbrengsten)

Door de uitspraak van de commissie BBW zijn de kosten voor het ICT project Informatiehuishouding Op Orde (IHOO) in de exploitatie genomen en niet meer als project verantwoord. In de begroting was rekening gehouden met activering van de kosten van dit project. Deze activering vindt dus niet plaats, waardoor de opbrengsten lager zijn dan begroot.

Strategische lijn Duurzaamheid

Duurzaamheid	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	364	364	361	3
Overige kosten	669	669	266	403
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	1.033	1.033	627	406
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	22	22	25	3-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal overige opbrengsten	22	22	25	3-
Saldo kosten en overige opbrengsten	1.011	1.011	603	409

Bedragen zijn in duizenden euro's

Overige kosten €403.000 hoger kosten

Met name onderschijding op de onderwerpen windenergie, Thermische energie uit Oppervlaktewater (TEO) en Thermische energie uit afvalwater (TEA). Onderzoeken en ontwikkelingen gaan minder snel dan verwacht o.a. door afhankelijkheden van samenwerkingspartners in onderzoek & ontwikkeling. Ook de onderbezetting (langdurig uitvallen van programma manager) heeft zijn weerslag gehad op de realisatie.

Strategische lijn Digitale Transformatie

Digitale Transformatie	Begroting 2022	Begroting na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-			-
Afschrijvingskosten	-			-
Personeelskosten	2.565	2.560	2.699	140-
Overige kosten	-		26	26-
Toevoeging aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal kosten	2.565	2.560	2.725	166-
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	45	40	23-	63
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-			-
Totaal overige opbrengsten	45	40	23-	63
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.520	2.520	2.749	229-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten €140.000 hogere kosten

Door de uitspraak van de commissie BBW zijn de kosten voor het ICT project Informatiehuishouding Op Orde (IHO) in de exploitatie genomen en niet meer als project met een afschrijvingsperiode van 3 jaar. Hierdoor zijn met name personeelskosten hoger dan begroot. Een deel van deze hogere kosten horen bij de strategische lijn Digitale Transformatie, die daardoor hoger zijn dan begroot.

Muskusrattenbeheer GR

Muskusrattenbeheer GR	Begroting 2022	Begroting Na BW	Realisatie 2022	Begroting vs Realisatie
Kosten				
Rentekosten	-	-	-	-
Afschrijvingskosten	-	-	-	-
Personeelskosten	7.306	7.306	7.692	-386
Overige kosten	3.473	3.473	3.405	68
Totaal kosten	10.779	10.779	11.097	318-
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	10.779	10.779	11.097	318-
Totaal overige opbrengsten	10.779	10.779	11.097	318-
Saldo kosten en overige opbrengsten	-	-	-	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelskosten (€ 386.000 hogere kosten)

De nieuwe cao voor waterschappen en provincies heeft geleid tot hogere personeelskosten dan begroot.

Overige kosten (€ 68.000 lagere kosten)

In 2022 zijn 60 lease-auto's vervangen. Bij de inlevering van de oude auto's zijn de minder gereden kilometers verrekend. Hiervoor is een creditnota ontvangen. Daartegenover staan hogere uitgaven als gevolg van het afhandelen van schades aan de ingeleverde auto's. De brandstofkosten waren hoger dan begroot, als gevolg van de mondiale spanningen. Ook de uitgaven voor vangmiddelen waren hoger dan begroot, vanwege het duurder geworden materieel. De telefoonkosten en kosten voor overige onderhoud waren lager dan begroot. Er zijn minder telefoons vervangen en onderhoud is lager door het wisselen van een leverancier.

Overige opbrengsten (€ 318.000k hogere opbrengsten)

De GR MRB mag geen positief of negatief saldo hebben, dus een eventueel overschot of tekort wordt verrekend met de deelnemers. Dat is in dit geval ook gebeurd.

Bijlage 2: Realisatie en prognose investeringsprojecten

Overzicht projecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
2022 t/m dec.		Prognose eindjaar project	Totaal krediet	Totale realisatie (uitgaven)	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose eindstand uitgaven	Oorspr. begroting Jaarschijf (=A)	Gereaal. uitgaven 2022 (=B)	Realisatie vs. begr. '22 (=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2022	Scope
<i>Programma Waterkeringenbeheer</i>													
M421100	GOP Regionale waterkeringen	2025	88.847	61.888	70%	91.888	10.600	4.971	47%	O	G	O	G
M421200	Voortrollend GOP RWK va 2023	nvt	11.075	0	0%	11.075	0	0	-	W	W	W	W
M451300	GOP Primaire Waterkeringen 2023-2029	0	11.275	0	0%	11.275	0	0	-	W	W	W	W
M422000	Verbetering C-kering GHJ (& Waaiers luis)	2027	8.270	6.159	74%	9.624	2.000	2.267	113%	G	G	G	G
M...	Synergiekrediet GHJ	0	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
M...	GOP kunstwerken keringen primair en regionaal	0	0	0	-	0	750	0	0%	W	W	W	W
<i>Programma Watersysteembeheer</i>													
M411700	GOP Watersystemen (voortrollend)	nvt	50.820	21.600	43%	44.400	4.000	2.417	60%	O	G	O	G
M250000	Vervanging groot materieel Waterbeheer	2024	925	404	44%	404	0	56	-	W	W	W	W
M241000	Huisvesting buitendiens ten	2027	740	84	11%	740	740	84	11%	G	G	O	G
diverse (M401000, I	Gebieds plannen Oost (cumulatief)	2028	19.502	13.769	71%	19.719	410	992	242%	G	G	O	G
diverse (M406000, I	Gebieds plannen West (cumulatief)	2026	56.066	42.837	76%	54.837	2.650	2.339	88%	G	G	G	G
<i>Programma Beperking gevolgen Klimaatverandering</i>													
M402200	Toekomstbestendig Watersysteem	2028	5.240	645	12%	5.240	950	314	33%	G	G	O	G
M402500	Inlaatwerk KR VRAM	2027	920	58	6%	920	0	58	-	G	G	G	G
319001	Vidente: voorspellende monitoringstool watersyst	2022	275	225	82%	225	55	4	7%	W	W	W	W
<i>Programma Gezond Water</i>													
M161000	KRW Oevers 2016-2021	2022	1.590	1.523	96%	1.590	200	505	252%	G	G	O	G
M162000	KRW Vispassages 2016-2021	2023	2.575	2.543	99%	2.575	700	569	81%	G	G	G	G
M163000	KRW Synergie LG 2016-2021	2023	1.110	740	67%	1.245	200	160	80%	G	G	G	G
M164000	3e KRW planperiode 2022-2027	2028	8.570	13	0%	8.570	276	13	5%	G	G	O	G
<i>Programma Zuiveringsbeheer</i>													
MP901400	GOP Zuiverings technische werken 2015-2019	2019	42.700	22.279	52%	22.279	0	302	-	G	G	O	G
MP901700	GOP Zuiverings technische werken (voortrollend)	nvt	36.800	10.332	28%	37.232	6.500	6.766	104%	G	G	G	G
M901600	Medicijnresten uit water (ozon Houten)	2023	4.670	4.143	89%	4.643	1.770	2.071	117%	O	G	G	G
M...	Medicijnresten uit water (Woerden)	2025	0	0	-	6.100	1.200	0	0%	W	W	W	W
M810900	Renovatie/ nieuwbouw Zeist	2029	950	61	6%	941	0	61	-	G	G	G	G
<i>Duurzaamheid</i>													
M...	HDSR Aardgas vrij	0	0	0	-	0	100	0	0%	W	W	W	W
M901900	Zonneparken	2026	1.000	387	39%	387	460	387	84%	G	G	G	G
M...	Mono-maaisel-vergister	0	0	0	-	0	1.000	0	0%	W	W	W	W
M901800	Cellulose terugwinning en opwerking	2023	2.400	882	37%	2.482	800	882	110%	G	G	G	G
M...	Investering centrale s libvalorisatie	2029	0	0	-	0	500	0	0%	W	W	W	W
M...	Energiehub Het Klaphek	2029	0	0	-	0	100	0	0%	W	W	W	W
<i>Programma Bestuur Middelen Maatschappij</i>													
M5819600	ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude ap	2023	2.001	730	36%	730	663	-45	-7%	O	O	O	O
M5819500	ICT Vervanging hardware en infrastructuur	2024	2.710	1.654	61%	2.829	540	619	115%	G	G	G	G
558022	Het Nieuwe Nu	2023	250	22	9%	250	250	22	9%	O	G	O	G
<i>rwzi Utrecht</i>													
M710200	rwzi Utrecht nieuwbouw waterlijn en poortgebouw	2021	145.630	141.922	97%	141.922	0	482	-	W	W	W	W
M713000	Herinrichting rwzi Utrecht	2024	696	200	29%	400	100	23	23%	O	G	O	G
<i>GHJ</i>													
M401400	GHJ kunstwerken	2023	3.312	2.344	71%	3.312	420	647	154%	G	G	O	G
M401500	GHJ oevers	2037	8.250	5.896	71%	7.896	900	1.205	134%	G	G	G	G
M401600	GHJ baggeren	2023	12.300	9.798	80%	12.575	2.900	2.226	77%	O	G	O	G

KWA+													
M21000	KWA+	2024	19.176	14.422	75%	31.476	6.000	6.608	110%	G	G	O	G
			228.447				28.272	37.961	134%				
<i>Sterke Lekdijk</i>													
120111/120112	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (V)	2021	5.886	5.346	91%	5.346	0	137	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120121/120122	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (P)	2023	13.843	14.814	107%	13.843	7.234	10.066	139%	G	G	G	G
120131/120132	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (R)	2026	4.478	0	0%	4.478	0	0	-	W	W	W	W
120211/120212	Sterke Lekdijk - Salmsteke (V)	2021	2.733	2.343	86%	2.343	0	0	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120221/120222	Sterke Lekdijk - Salmsteke (P)	2022	6.607	6.646	101%	6.646	3.250	1.032	32%	G	G	G	G
120231/120232	Sterke Lekdijk - Salmsteke (R)	2024	9.974	9.350	94%	9.974	0	9.350	-	R	R	R	O
120311/120312	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (V)	2021	8.577	7.214	84%	7.214	0	360	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120321/120322	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (P)	2025	12.578	7.296	58%	12.578	5.000	5.951	119%	G	G	O	G
120331/120332	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (R)	2026	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120411/120412	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (V)	2022	6.567	5.873	89%	6.033	772	510	66%	G	G	G	G
120421/120422	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (P)	2025	3.750	2.036	54%	3.750	5.482	1.954	36%	O	G	O	G
120431/120432	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (R)	2030	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120511/120512	Sterke Lekdijk - Vreeswijk - Jaarsveld (V)	2022	7.521	5.944	79%	6.222	3.227	2.064	64%	G	G	G	G
120521/120522	Sterke Lekdijk - Klaphek - Jaarsveld (P)	2025	1.500	89	6%	1.500	0	64	-	W	W	W	W
120531/120532	Sterke Lekdijk - Klaphek - Jaarsveld (R)	2028	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120611/120612	Sterke Lekdijk - Irenesluizen - Cul. Veer (V)	2023	5.521	3.364	61%	5.121	3.307	2.013	61%	G	G	G	G
120621/120622	Sterke Lekdijk - Irenesluizen - Cul. Veer (P)	2025	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120631/120632	Sterke Lekdijk - Irenesluizen - Cul. Veer (R)	2029	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120901/120902	Sterke Lekdijk - Programma Team (t/m 2021)	2030	17.517	17.652	101%	17.652	5.000	4.460	89%	O	G	G	G
<i>Overige projecten en overloop van vorig jaar</i>													
M451200	GOP Primaire waterkeringen	0	3.051	1.826	60%	3.051	0	0	-	W	W	W	W
319002	Vervanging datasysteem ecologie	0	150	151	101%	151	0	75	-	>kiezen<	>kiezen<	>kiezen<	>kiezen<
901399	Verkenning Windenergie	0	195	0	0%	0	0	-89	-	G	G	G	G
div.	Overige projecten						0	78	-				
Legenda													
Groen	conform budget / planning / scope												
Oranje	wijkt af van budget / planning / scope maar afwijking is beperkt; en-of valt nog bij te sturen												
Rood	wijkt significant af van budget / planning / scope; en-of valt niet meer bij te sturen												
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / in voorbereiding												
n.v.t.	niet van toepassing												
<i>Projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven</i>													
		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
		Prognose eindjaar project	Totaal krediet	Totale realisatie (uitgaven)	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose eindstand uitgaven	Oors pr. begroting Jaars cijf (=A)	Gereaal. uitgaven 2022 (=B)	Realisatie vs. begr. '22 (=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2022	Scope
M712000	Sloop rwzi Utrecht	0	20.000	9.413	47%	9.913	2.500	3.183	127%	O	G	G	G
670191	Sloop rwzi Maarssebroek	2023	1.950	992	51%	1.017	1.550	724	47%	G	G	G	G
M442000	GOP Baggeren vanaf 2020	0	16.098	12.665	79%	17.724	5.500	5.437	99%	G	G	G	G
M460000	GOP Maaien en exotenbestrijding 2015-2020	0	10.627	10.627	100%	10.627	0	181	-	>kiezen<	>kiezen<	>kiezen<	>kiezen<
M470000	GOP Maaien en exotenbestrijding v/a 2022	0	2.364	1.750	74%	1.750	1.670	1.750	105%	G	G	G	G
M130000	Grondverwerving Sterke Lekdijk	0	30.900	4.859	16%	30.900	5.700	652	11%	G	G	O	G

Bijlage 3: Muskusrattenbeheer

De jaarrekening 2022 is de financiële weergave van de activiteiten van MRB WMNL gedurende 2022. Een kwalitatieve duiding op de inhoud van de werkzaamheden kunt u lezen in het jaarverslag over 2022.

De begroting 2022 voor de uitvoering van Muskusrattenbeheer in het gehele bestrijdingsgebied is in het Bestuurlijk Overleg vastgesteld op een bedrag van € 10.748.769 (inclusief 13,5% overhead over de totale netto lasten). De realisatie van de kosten over 2022 komt uit op € 11.019.842.

Het exploitatieresultaat 2022 is uitgekomen op € 271.073 negatief. Het resultaat op de personele lasten is € 386.336 negatief en het resultaat op de overige kosten is € 100.728 positief. Doordat de totale netto lasten € 238.831 hoger zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan de overhead (een vast percentage van de totale netto lasten) hoger dan begroot, namelijk € 32.241.

Tabel: begroting / realisatie jaar 2022

Omschrijving	Begroting 2022	Realisatie 2022	Jaarresultaat
Netto lasten			
Salaris lasten	7.057.131	7.502.731	-445.240
Overige personele lasten	248.500	189.596	58.904
Netto personele lasten	7.305.631	7.691.967	-386.336
Netto overige kosten	2.194.650	2.093.922	100.728
Overige opbrengsten	30.000	76.777	-46.777
Totale netto lasten	9.470.281	9.709.112	-238.831
Bijdrage in kosten overhead	1.278.488	1.310.730	-32.241
Totaal kosten MRB	10.748.769	11.019.842	-271.073
Bijdragen partners	10.748.769	10.748.769	0
Mutatie balanssaldo		-271.073	-271.073
Netto jaarresultaat	0	0	0

Bedragen zijn in euro's

De verdeling van de totale kosten over de partners is vastgelegd in de overeenkomst van december 2011 (laatste versie mei 2017). De bijdragen van de deelnemers, gelijk aan het bedrag van de uitgaven minus evt. inkomsten, worden op basis van de jaarrekening vastgesteld. De verdeling van bijdrage per deelnemer is te vinden in bijlage 1.

Voorstel verwerking jaarresultaat

Het resultaat over 2022 bedraagt € 271.073 negatief. Voorgesteld wordt het resultaat te muteren op het balanssaldo. Dit voorstel wordt nader toegelicht op pagina 3.

Toelichting per kostensoort

Personele lasten

De personele lasten zijn in 2022 € 386.336 hoger dan begroot. Dit is een gevolg van de CAO verhoging voor de waterschappen en provincies.

Overige kosten

De overige kosten zijn in 2022 € 100.728 lager dan begroot.

De belangrijkste verschillen zijn te herleiden naar een onderschrijding van de kosten van de leaseauto's van € 57.087. In 2022 zijn 60 lease-auto's vervangen. Bij de inlevering van de oude auto's zijn de minder gereden kilometers verrekend. Hiervoor is een creditnota ontvangen. Daartegenover staan hogere uitgaven als gevolg van het afhandelen van schades aan de ingeleverde auto's. De brandstofkosten waren hoger dan begroot, als gevolg van de mondiale spanningen.

Ook de uitgaven voor vangmiddelen waren in 2022 hoger dan begroot, vanwege het duurder worden van het materiaal en het opvoeren van de vanginspanningen, waardoor meer klemmen en kooien zijn ingezet. Op de posten overige onderhoud en telefoonkosten zijn de grootste onderschrijdingen gerealiseerd. De lagere uitgaven op de post overige onderhoud is het gevolg van het wisselen van leverancier. De telefoonkosten zijn lager dan begroot, omdat minder telefoons zijn vervangen dan begroot.

Overige opbrengsten

De overige opbrengsten zijn €46.777 hoger dan begroot. Dit betreft de niet begrote opbrengst van de verkoop van enkele bedrijfswagens en het feit dat de ontvangen subsidie voor opleidingen circa €11.000 hoger was dan begroot.

Overhead

De bijdrage aan de overhead van HDSR is een vast percentage (13,5%) van de gerealiseerde netto totale lasten, die in 202 € 9.709.112 bedroegen. De totale kosten voor overhead bedragen € 1.310.730. Omdat de totale netto lasten hoger zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan overhead

€ 32.241 hoger dan begroot.

Opbrengsten

De bijdragen van deelnemers Gemene Rekening zijn gefactureerd conform de begroting van 2022 (zie bijlage 1).

Balanssaldo

Het balanssaldo bedroeg per 1-1-2022 € 540.675

In de begroting van 2022 is vastgesteld dat een deel van het balanssaldo ingezet kan worden. Dit betreft een bedrag van € 25.905 ten behoeve van de compensatie van de uren van de MBO opleidingen en een bedrag van € 20.000 ten behoeve van innovaties. Voor het restant van het saldo is nog geen bestemming bepaald.

Voorgesteld wordt om het netto resultaat te onttrekken aan het balanssaldo. Onderstaand overzicht laat het verloop van het balanssaldo in 2022 zien:

Verloop balanssaldo	2022
Beginstand balanssaldo 1-1-2022	540.675
Mutaties	271.073
Eindstand balanssaldo 31-12-2022	<u>269.602</u>

Bijlage 1: overzicht bijdrage deelnemers 2022

<u>Begroting bijdrage deelnemers 2022</u>	<u>verdeling in %</u>	<u>verdeling in €</u>
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	18,7%	2.010.020
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	17,0%	1.827.291
Hoogheemraadschap van Delfland	5,3%	569.685
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	12,7%	1.365.094
Hoogheemraadschap van Rijnland	21,7%	2.332.483
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	24,6%	<u>2.644.197</u>
Totale bijdrage 2022	100,00%	10.748.769

De totale begroting 2022 (incl. overhead) is vastgesteld op € 10.748.769. Dit bedrag is volgens een vaste verdeelsleutel in rekening gebracht aan de deelnemende waterschappen.

